

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020

Wykonana na zlecenie:

Wójta Gminy Ełk

ul. Armii Krajowej 3

19-300 Ełk

Wykonawca:

Autorska Pracownia Projektowa

Bobrowska Joanna

ul. Słowackiego 2/10

19-300 Ełk

2014 rok

Spis treści

Cel, metodologia i perspektywa czasowa Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk.....	3
1. Wprowadzenie.....	3
2. Metodologia i etapy prac.....	4
3. Powiązania z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi.....	8
Raport stanu. Analiza i diagnoza strategiczna	16
1. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	16
1.1. Położenie administracyjne i geograficzne.....	16
1.2. Walory przyrodnicze	20
1.3. Walory kulturowe.....	41
1.4. Wypoczynek	45
2. SPOŁECZEŃSTWO	46
2.1. Demografia	46
2.2. Mieszkalnictwo	50
2.3. Rynek pracy	51
2.4. Bezrobocie	52
3. GOSPODARKA	56
3.1. Rolnictwo	56
3.2. Przedsiębiorczość	59
3.3. Chłonność rynku	64
4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	66
4.1. Infrastruktura oraz dostępność transportowa i komunikacyjna	66
4.2. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna i ochrony środowiska.....	73
4.3. Infrastruktura energetyczna	79
5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	82
5.1. Infrastruktura oświata	82
5.2. Infrastruktura kulturalno-sportowa	84
5.3. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej	89
5.4. Infrastruktura pomocy społecznej	90
5.5. Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego	93
5.6. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego	94

5.7. Organizacje pozarządowe.....	94
5.8.. Baza noclegowa	95
6. JAKOŚĆ RZĄDZENIA	97
6.1. Analiza zdolności inwestycyjnej – budżet Gminy Ełk	97
6.2. Inwestycje	106
Analiza SWOT.....	109
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020.....	112
1. Wizja i misja Gminy Ełk	112
2. Plan operacyjny – cele strategiczne i operacyjne oraz zadania w ramach poszczególnych celów.....	116
3. Potencjalne źródła finansowania – nowa perspektywa	136
4. System monitoringu i ewaluacji Strategii	138

Cel, metodologia i perspektywa czasowa Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk

1. Wprowadzenie

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020 jest podstawowym i najważniejszym dokumentem samorządu lokalnego, określającym obszary, priorytety tematyczne oraz cele polityki rozwoju prowadzone w przestrzeni gminy.

Zasadą wszelkiego strategicznego działania i myślenia jest jak najlepsze wykorzystanie wszystkich potencjałów dla osiągnięcia zamierzonych celów. Największymi atutami Gminy Ełk są położenie przy istotnych szlakach komunikacyjno-transportowych oraz atrakcyjne zasoby przyrodnicze i rolnicze na pagórkowato – wyżynnym obszarze. Dobre skomunikowanie ze stolicą województwa oraz zachowana tradycja kulturowa mieszkańców gminy, również stanowią o jej możliwościach rozwojowych. Poprzez swoje walory środowiskowe i komunikacyjne, obszar gminy może stanowić atrakcyjne miejsce dla nowego osadnictwa oraz potencjalny teren turystyczno-rekreacyjny. Wykorzystanie tych szans powinno stać się w najbliższej przyszłości jednym z najważniejszych wyzwań, stojących przed całą wspólnotą samorządową. W tym kontekście, u podstaw realizacji celów i kierunków interwencji Strategii leży nawiązywanie współpracy pomiędzy Gminą, a sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego, sektorem gospodarczym, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami. Wyzwanie to sprawia, iż *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020* zawiera zadania będące w kompetencjach innych szczebli samorządowych i partnerów gospodarczych oraz społecznych, którzy aktywnie włączyli się w budowanie jej założeń.

Dokument został opracowany zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz obejmuje główne cele i uwarunkowania jego rozwoju w horyzoncie do 2020 roku w zmieniających się uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych. Przyjęty horyzont czasowy Strategii oraz jej główne założenia nawiązują bezpośrednio do zasad polityki regionalnej państwa i polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Zakłada się, że Strategia będzie bazowym dokumentem do opracowania i wdrożenia na terenie gminy programów i projektów, współfinansowanych ze środków krajowych i funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w okresie programowania 2014 – 2020.

Strategia jako koncepcja rozwoju lokalnego pełni z jednej strony funkcję źródła informacji o procesach społeczno-gospodarczych na terenie Gminy Ełk i stanowi istotną inwentaryzację zjawisk zachodzących w tej jednostce terytorialnej. Z drugiej strony ułatwia i zwiększa spójność podejmowanych przez władze lokalne decyzji oraz jest planem działania władz lokalnych i wyznacznikiem bieżących działań.

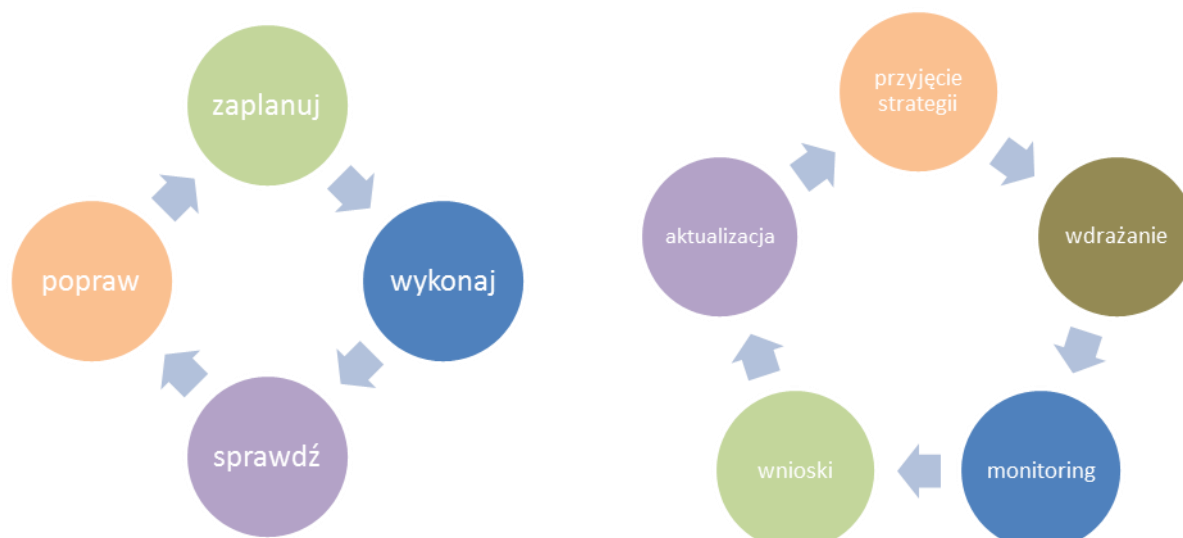
2. Metodologia i etapy prac

Wyzwania rozwojowe przed jakimi stają jednostki samorządu terytorialnego związane są z procesami globalizacji i integracji. Przestrzeń, dotychczas rozumiana w klasycznym, geograficznym kontekście przestaje być tylko rozciągłością wzdłuż wymiarów, a poddaje się procesom kurczenia. Odległość ma coraz mniejsze znaczenie w dobie korzystania z Internetu, powszechnej mobilności i innowacjom. Nowy paradygmat polityki regionalnej opiera się jednak na znaczeniu terytorium i jego specyfice. *Place-based policy* to długoterminowa strategia rozwoju oparta na czynnikach endogenicznych i ukierunkowana na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Nowy paradygmat wyraźnie dostosowuje się do charakteru miejsca, skupia się na wykorzystaniu lokalnych umiejętności i doświadczeń. Projekty realizowane w ramach nowej polityki regionalnej charakteryzować się mają wysokim stopniem kontroli społecznej i kluczowym znaczeniem partycypacji społecznej.

Realizacja strategii jest nieustannym procesem, który wpisuje się w założenia cyklu Deminga, opartego na prostej zasadzie następowania po sobie kolejnych etapów działania (Schemat 1). *Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020* powstawała według metodologii J. Brysona¹ wykorzystywanej w planowaniu instytucji publicznych i non profit oraz jednostek terytorialnych, która opiera się na podejściu procesowym ukierunkowanym na pobudzenie zaangażowania interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w realizację Strategii. Tworzenie Strategii jest więc procesem opartym na postulatcie ciągłości i zaangażowania.

¹ Bryson J., 2004, *Strategic planning for public and nonprofit organizations. A Guide to Strengthening Sustaining Organizational Achievement*, 3rd Edition, John Wiley and Son, San Francisco

Schemat 1. Cykl Deminga i cykl strategiczny

Cykl Deminga

Cykl strategiczny

Źródło: opracowanie własne

Konieczność tworzenia gminnych dokumentów planistycznych o charakterze strategicznym nie wynika wprost z przepisów prawa. Znowelizowana w 2013 r. ustawa o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, tworząca podstawy prawne do przygotowania przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zasad wdrażania programów Unii Europejskiej na lata 2014-2020, wśród dokumentów strategicznych opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego wymienia jedynie strategie rozwoju województw oraz strategie ponadregionalne. Katalog ten pozostawia jednak otwarty, a wśród podmiotów odpowiedzialnych za prowadzenie polityki rozwoju wymienia samorząd gminny. Ugruntowana praktyka prowadzenia polityki rozwoju na szczeblu gminnym realizowana jest najczęściej w postaci tworzenia gminnych strategii rozwoju. Zasady lokalnej polityki rozwoju powinny jednak uwzględniać wytyczne w zakresie prowadzenia polityki rozwoju na wyższych szczeblach. Poczynając od dokumentów na szczeblu Unii Europejskiej, w szczególności uwzględniając zasady Europejskiej Polityki Spójności, poprzez strategiczne dokumenty krajowe, przygotowywane przede wszystkim przez administrację rządową, a kończąc na wojewódzkiej i subregionalnej strategii rozwoju, opracowywanych przez samorząd województwa.

Zgodnie z Dyrektywą Unii Europejskiej każda jednostka samorządowa powinna opierać swoje działania inwestycyjne współfinansowane ze środków Unii Europejskiej na planie strategicznym. Strategia jest także podstawą do opracowywania programów operacyjnych, planów rozwoju lokalnego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, planów inwestycyjnych czy budżetów gminy.

W związku z powyższym, zasadnicza przesłanka formalno-prawna uzasadniająca potrzebę weryfikacji dokumentów strategicznych JST wynika z aktualizacji dokumentów europejskich (Europa 2020), krajowych (Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r., Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.) i regionalnych - Strategia rozwoju społeczno – gospodarczego Województwa Warmińsko - Mazurskiego do roku 2025, a także Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). W związku z aktualizacją dokumentów wyższego szczebla, na poziomie regionalnym, krajowym i europejskim istnieje potrzeba spójnego horyzontu czasowego strategii rozwoju gminy do roku 2020. Bezpośrednim uzasadnieniem tego działania jest przyjęcie horyzontu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014-2020) oraz przyjęcie horyzontu zbieżnego z horyzontem krajowej i regionalnej strategii rozwoju. Nowy okres finansowania w Unii Europejskiej jest dużą szansą dla Gminy Ełk w pozyskaniu środków na realizację poszczególnych celów zawartych w ramach opracowanego dokumentu.

Etapy prac nad Strategią

Uwzględniając powyższe powstał dokument *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020* składający się z pięciu podstawowych części:

- ✘ Podstaw prawnych i założeń metodologicznych;
- ✘ Diagnozy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju gminy (w tym uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych) wraz z poprzedzającym rozdziałem opisującym krajowe i regionalne dokumenty strategiczne;
- ✘ Analizy strategicznej – analizy problemów oraz trendów wraz z analizą SWOT;
- ✘ Celów i priorytetów rozwoju gminy do roku 2020;
- ✘ Opisu systemu wdrażania i monitorowania Strategii oraz źródeł finansowania.

Prace prowadzone nad opracowaniem *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020* oparte zostały o model ekspercko – partycypacyjny, który pozwalał uspołecnić proces tworzenia niniejszego dokumentu strategicznego.

Z drugiej strony, etapy prac nad Strategią podzielić można na dwie zasadnicze części: diagnostyczną i planistyczną. Pierwszym etapem tworzenia Strategii rozwoju Gminy Ełk, była dokładna analiza stanu obecnego w podstawowych sferach życia społecznego. Część diagnostyczna opracowana została na podstawie danych pochodzących z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego oraz informacji udostępnionych przez Urząd Gminy. Część ta pozwala na dogłębną i precyzyjną ocenę stanu istniejącego i wyznaczenie

głównych kierunków rozwoju Gminy. Przy opracowaniu Strategii, szczególnie istotne były założenia i wytyczne zawarte w dokumentach wyższego rzędu.

Część planistyczna lub inaczej programowa zawiera określenie celów strategicznych i operacyjnych, a także prezentację obszarów i działań inwestycyjnych. Cele zostały określone w oparciu o wnioski z analizy i diagnozy strategicznej oraz wyniki konsultacji społecznych.

W ramach drugiego etapu prac zorganizowano konsultacje społeczne w formie ankiety oceniającej potencjał rozwojowy Gminy Ełk, która zamieszczona została na oficjalnej stronie Urzędu. Uzupełniającą formą konsultacji były warsztaty szkoleniowe, podczas których opracowano wspólnie z uczestnikami koncepcje strategiczną obejmującą analizę SWOT oraz kierunki działań rozwoju Gminy Ełk. Kolejny etap obejmował opracowanie projektu *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020* z uwzględnieniem wniosków z przeprowadzonych konsultacji społecznych.

Konsultacje społeczne

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020 zaprojektowana została w partnerstwie z różnymi przedstawicielami życia gospodarczego i społecznego gminy. Taka polityka miała na celu:

- ✘ Wypracowanie kierunków działań odpowiadających oczekiwaniom lokalnej społeczności,
- ✘ Zapobieżenie sytuacji, w której Strategia działa jako „dokument władzy lokalnej”,
- ✘ Uświadomienie uczestników, iż Strategia jest podstawą koordynacji działań różnych podmiotów tak, aby nawzajem się uzupełniały i zapewniały efekt synergii.

Prace nad dokumentem prowadzone były z przekonaniem, aby mieszkańcy mogli identyfikować się ze strategią musi ona obejmować wspólną wizję dotyczącą kierunków i form rozwoju społeczności lokalnej. W związku z tym proces tworzenia Strategii skupiony był na opracowaniu systemu, w którym mieszkańcy, instytucje i podmioty władzy podejmują wspólne działania na rzecz rozwoju gminy w układzie władza – społeczność lokalna. Jest to o tyle ważne, że zakres dokumentu nie powinien skupiać się jedynie na tych obszarach, które ustawowo leżą w kompetencjach gminy, ale winien obejmować również zagadnienia rozwoju w ujęciu całościowym (obszar i zamieszkująca go ludność).

W procesie budowania Strategii dla Gminy Ełk uczestniczyli przedstawiciele różnych podmiotów, w tym:

- × Przedstawiciele władz gminy;
- × Pracownicy Urzędu i jednostek organizacyjnych gminy;
- × Przedstawiciele organizacji pozarządowych;
- × Przedstawiciele przedsiębiorców;
- × Lokalni liderzy;
- × Przedstawiciele innych grup występujący z pozycji interesariuszy.

Tabela 1. Harmonogram konsultacji społecznych

Termin spotkania konsultacyjnego	Rodzaj i opis konsultacji społecznych
Czerwiec 2014	I Konsultacje społeczne w formie ankiety oceniającej potencjał rozwojowy gminy, aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, mocnych i słabych stron, szans oraz zagrożeń związanych z jej rozwojem. Ankieta dostępna była na oficjalnej stronie internetowej gminy.
Sierpień 2014	II Konsultacje społeczne w formie warsztatów szkoleniowych zorganizowanych w celu poznania potencjału gminy w układzie analizy SWOT (silne strony, słabe strony, szanse i zagrożenia) oraz zadań oczekiwanych do realizacji do roku 2020
Październik 2014	III Konsultacje społeczne w formie formularza, w którym można wyrazić swoje opinie i postulaty do treści tworzonego projektu strategii. Uwagi przyjmowane są na udostępnionym przez Urząd formularzu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie harmonogramu spotkań konsultacyjnych

3. Powiązania z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi

Układ celów, priorytetów i działań *Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020* wypracowany został w oparciu o potrzeby zidentyfikowane w trakcie przeprowadzonych badań i konsultacji, jednak prace nad ostatecznym kształtem zapisów podporządkowane były ideom przewodnim zawartym w szeregu dokumentów na szczeblu unijnym i krajowym. Takie podejście wynika bezpośrednio ze sposobu realizacji unijnej polityki rozwoju - to na poziomie UE zostały wskazane unijne priorytety ogólne oraz wymierne cele. W związku z tym, należy uznać, iż dokumenty strategiczne wyższego rzędu, przeanalizowane poniżej, stanowią swego rodzaju warunki brzegowe dla konstruowania Strategii natomiast zdiagnozowane na poziomie regionalnym potrzeby pozwalają uszeregować indywidualną dla danego regionu hierarchię celów.

Schemat 2. Układ zależności oraz hierarchia europejskich, krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych

Źródło: Opracowanie własne

Tak zdefiniowany układ instytucjonalny programowania polityki rozwoju, w którym dokumenty niższego szczebla uwzględniają priorytety wynikające z programów nadrzędnych, wzmacnia efekty rozwojowe poprzez jednoznaczne określanie kluczowych kierunków interwencji. Spójność w wymiarze wertykalnym jednocześnie prowadzi do koncentracji środków publicznych na jasno zdefiniowanych celach rozwojowych.

Poniżej wykazano spójność Strategii z istniejącymi i przygotowywanymi strategiami oraz planami rozwojowymi na poziomie europejskim, krajowym oraz regionalnym.

Strategia Europa 2020

Główne cele i założenia dokumentu

Jest dokumentem będącym długookresowym programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej (UE).

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia wykazuje pełną spójność z dwoma z trzech głównych priorytetów Strategii Europa 2020:

- × **Rozwój zrównoważony:** wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- × **Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu:** wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Dedykując tym zagadnieniom wszystkie trzy wyodrębnione cele strategiczne (CS):

CS 1 Doskonalenie jakości usług publicznych i aktywizacja lokalnej społeczności

CS 2 Rozwój innowacyjnej i efektywnej gospodarki wielosektorowej

CS 3 Utrzymanie wysokiego standardu infrastruktury technicznej i ochrona środowiska naturalnego

Dla realizacji wymienionych priorytetów Komisja przedstawia siedem projektów przewodnich, które są wyznacznikiem zakresu działań planowanych do realizacji w ramach Strategii:

- × *Unia innowacji* – poprawa warunków ramowych dla innowacji oraz wykorzystanie innowacji do rozwiązania najważniejszych problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w strategii Europa 2020;
- × *Mobilna młodzież* – poprawa jakości na wszystkich poziomach edukacji i szkoleń oraz zwiększanie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej;
- × *Europejska agenda cyfrowa* – osiągnięcie trwałych korzyści gospodarczych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego, opartego na dostępie do szerokopasmowego Internetu;
- × *Europa efektywnie korzystająca z zasobów* – wsparcie zmiany w kierunku gospodarki niskoemisyjnej i efektywniej korzystającej z zasobów środowiska oraz dążenie do wyeliminowania zależności wzrostu gospodarczego od degradacji środowiska przyrodniczego;
- × *Polityka przemysłowa w erze globalizacji* – poprawa warunków dla przedsiębiorczości, zwłaszcza MŚP oraz wsparcie rozwoju silnej bazy przemysłowej, zdolnej do konkutowania w skali globalnej;
- × *Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia* – stworzenie warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych;
- × *Europejski program walki z ubóstwem* – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu ekonomicznym i społecznym.

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 tzw. SPA2020.

Główne cele i założenia dokumentu

To pierwszy dokument strategiczny, który bezpośrednio dotyczy kwestii adaptacji do zachodzących zmian klimatu. Głównym celem SPA2020 jest zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. W dokumencie wskazano priorytetowe kierunki działań adaptacyjnych, które należy podjąć do 2020 roku w najbardziej wrażliwych na zmiany klimatu obszarach, takich jak: gospodarka wodna, rolnictwo, leśnictwo, różnorodność biologiczna, zdrowie, energetyka, budownictwo i gospodarka przestrzenna, obszary zurbanizowane, transport, obszary górskie i strefy wybrzeża. Strategia wpisuje się w ramową politykę Unii Europejskiej w zakresie adaptacji do zmian klimatu, której celem jest poprawa odporności państw członkowskich na aktualne i oczekiwane zmiany klimatu,

zwracając szczególną uwagę na lepsze przygotowanie do ekstremalnych zjawisk klimatycznych i pogodowych oraz redukcję kosztów społeczno-ekonomicznych z tym związanych.

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 - 2020, wpisuje się w kierunki działań SPA2020, szczególnie w zakresie projektowanej interwencji w ramach:

PI 4.3 – Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym

PI 4.5 – Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

PI 6.2 – Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie

PI 6.3 - Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

PI 6.4 - Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności (DSRK)

Główne cele i założenia dokumentu

Jest najważniejszym dokumentem w perspektywie długookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2030 r., kierunkowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020 odnosi się, na poziomie regionalnym, do dwóch z czterech wymienionych w DSRK dylematów rozwojowych (cyt.):

- * Jak podjąć długoterminowy wysiłek w celu wyrównywania szans i równoważenia rozwoju w wymiarze terytorialnym oraz utrzymania dostępności zasobów naturalnych?
- * Jak odrobić zaległości rozwojowe (dystans infrastrukturalny: transport, energetyka, zasoby cyfrowe) w tym samym czasie, w którym należy w jak najszybszym tempie tworzyć nowe przewagi konkurencyjne (rola środków UE, jako generatora kapitału na inwestycje w tym zakresie)?

W szczególności Strategia z jej zdefiniowanymi czterema Celami Strategicznymi (CS) wpisuje się w cele strategiczne DSRK ogólne:

Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki

Cel 4 - Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki

Cel 5 – Stworzenie Polski Cyfrowej

Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”

Cel 7 – Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska

Oraz przede wszystkim w cele strategiczne i kierunki interwencji w obszarze równoważenia potencjałów rozwojowych regionów, czyli:

Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych. W ramach Celu 8 DSRK szczególnie podnosi rolę polityki regionalnej, w której spójność jest rozumiana w kategoriach funkcjonalnych i terytorialnych i służyć będzie poprawie jakości życia w regionach Polski.

Strategia wpisuje się bezpośrednio w następujące, wymienione w opisie Celu 8, kierunki interwencji:

- * Stworzenie warunków sprzyjających tworzeniu pozarolniczych miejsc pracy na wsi i zwiększaniu

mobilności zawodowej na linii obszary wiejskie – miasta

- ✘ Zwiększenie stopnia dyfuzji połączeń wieś-miasto w celu dynamizowania rozwoju zarówno terenów miejskich, jak też obszarów wiejskich

Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020)

Główne cele i założenia dokumentu

Jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020 czerpie bezpośrednio z założeń opisanych w obszarze strategicznym III. SPÓJNOŚĆ SPOŁECZNA I TERYTORIALNA. Strategia wpisuje się w każdy z wymienionych w tym obszarze Celów:

Cel.III.1. Integracja społeczna (Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych.

Cel.III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych (Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych)

Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych (Tworzenie warunków instytucjonalnych, prawnych i finansowych dla realizacji działań rozwojowych w regionach. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich. Zwiększenie spójności terytorialnej)

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR)

Główne cele i założenia dokumentu

Jest dokumentem, który wyznacza cele polityki regionalnej wobec poszczególnych obszarów kraju, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

KSRR zawiera działania zwiększające spójność terytorialną, w skali krajowej i regionalnej, z wykorzystaniem budowy powiązań funkcjonalnych między ośrodkami wojewódzkimi a ich otoczeniem regionalnym, aktywnym przeciwdziałaniem marginalizacji najsłabiej rozwijających się obszarów oraz ograniczaniem dysproporcji rozwojowych między poszczególnymi województwami.

Takie założenia lokują instrument opisany w Strategii w grupie działań bezpośrednio realizujących zamierzenia KSRR, bezpośrednio odpowiadający na zdefiniowane w KSRR wyzwania rozwojowe tj.:

- ✘ Lepsze wykorzystanie potencjałów najważniejszych obszarów miejskich do kreowania wzrostu i zatrudnienia oraz stymulowania rozwoju pozostałych obszarów
- ✘ Odpowiedź na zmiany klimatyczne i zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego
- ✘ Ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych²⁴
- ✘ Wspieranie rozwoju kapitału społecznego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK)

Główne cele i założenia dokumentu

Jest najważniejszym dokumentem dotyczącym ładu przestrzennego Polski. Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie. Zgodnie z tym dokumentem, rdzeniem krajowego systemu gospodarczego i ważnym elementem systemu europejskiego jest współzależny otwarty układ obszarów funkcjonalnych najważniejszych polskich miast, zintegrowanych w przestrzeni krajowej i międzynarodowej. Zaplanowane w KPZK kierunki działań mają na celu wykorzystanie potencjału głównych ośrodków miejskich, jako miejsca koncentracji procesów gospodarczych, zmian społecznych i kulturowych poprzez:

- ✘ Wspieranie rozwoju funkcji metropolitalnych głównych ośrodków miejskich
- ✘ Intensyfikację powiązań funkcjonalnych pomiędzy głównymi węzłami sieci osadniczej w układzie krajowym i międzynarodowym
- ✘ Integrację obszarów funkcjonalnych głównych ośrodków miejskich.

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia wpisuje się w zadania opisane Celem 2 KPZK: Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

Główne cele i założenia dokumentu

Jest to podstawowy plan strategiczny wytyczający kierunki rozwoju województwa warmińsko-mazurskiego. Wyznacza ramy programowe dla powstających w regionie innych dokumentów planistycznych. Jednym z założeń zaktualizowanej strategii było dążenie do koncentracji tematycznej planowanych działań. Strategia została opracowana w horyzoncie czasowym do 2025 r. Podejście to wynikało z długofalowego myślenia strategicznego, sięgającego poza najbliższy okres programowania funduszy europejskich (2014–2020).

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020 jest spójna ze strategią województwa i w pełni uwzględnia cele i priorytety w niej zawarte. Ponadto jest podstawowym dokumentem, który tworzy ramy programowe dla Strategii.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020 wpisuje się w każdy z wymienionych w tym obszarze Celów:

- CS 1 – Wzrost konkurencyjności gospodarki
- CS 2 – Wzrost aktywności społecznej
- CS 3 – Wzrost liczby i jakości powiązań sieciowych
- CS 4 – Nowoczesna infrastruktura rozwoju

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ełckiego do roku 2016

Główne cele i założenia dokumentu

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Ełckiego do roku 2016 to instrument długofalowego zarządzania. Wnosi elementy ciągłości i trwałości w poczynaniu władz powiatu niezależnie od zmieniających się układów politycznych. Dokument ten porządkuje wiedzę o powiecie i jest skierowany do każdego z mieszkańców oraz instytucji i przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie powiatu.

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020 wpisuje się w każdy z wymienionych w tym obszarze Celów:

CS 1 – Zachowanie i odnowienie zasobów środowiska naturalnego

CS 2 – Rozwój gospodarczy zapewniający miejsca pracy

CS 3 – Podniesienie jakości życia mieszkańców

CS 4 – Uzyskanie nowoczesnej infrastruktury przestrzennej o pełnej infrastruktury technicznej

Strategia zrównoważonego rozwoju Ełku do roku 2020

Główne cele i założenia dokumentu

Celem dokumentu jest zaproponowanie kierunków rozwoju miasta Ełk w aspekcie gospodarczym, społecznym, przestrzennym i środowiskowym skutkujących poprawą jakości życia mieszkańców. Strategia ukierunkowuje działania podmiotów zaangażowanych w rozwój Ełku, ponieważ wszelkie działania podejmowane na terenie miasta muszą być spójne i logicznie powiązane ze strategią.

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020 wpisuje się w poniższe cele:

CS 1 – Wzrost gospodarczy miasta Ełk

CS 2 – Podniesienie poziomu aktywności społecznej.

CS 3 – Ochrona i efektywne kształtowanie przestrzeni miejskiej

CS 4 – Podniesienie walorów przyrodniczych miasta i poprawa warunków życia lokalnego społeczeństwa

Zintegrowana strategia rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014 – 2025

Główne cele i założenia dokumentu

Istotą Miejskich Obszarów Funkcjonalnych jest współdziałanie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego na różnych płaszczynach w ramach wytyczonych obszarów. Współdziałanie to powinno odbywać się z poszanowaniem autonomii każdej z gmin. Dlatego też Strategia Rozwoju EOF ma na celu zacieśnienie współpracy między gminami tworzącymi MOF Ełk na różnych polach działania: zagospodarowania przestrzennego, edukacji, kultury, turystyki, pomocy społecznej, gospodarki komunalnej (gospodarowanie odpadami, transport publiczny, gospodarka wodno-kanalizacyjna).

Zgodność Strategii z dokumentem strategicznym

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020 jest spójna ze strategią EOF i w pełni uwzględnia cele i priorytety w niej zawarte. Poniżej przedstawiono cele strategiczne rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego 2025:

- I. Poprawa jakości życia i integracja społeczna
- II. Wzrost konkurencyjności gospodarki bazującej na lokalnych potencjałach
- III. Zrównoważone wykorzystanie zasobów
- IV. Poprawa spójności terytorialnej
- V. Wzrost rozpoznawalności EOF jako marki terytorialnej

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020 wpisuje się w każdy z wymienionych w tym obszarze Celów.

Ponadto w dokumencie zawarte zostały dwie grupy przedsięwzięć o charakterze zintegrowanym: Zintegrowane Inwestycje Terytorialne dla MOF Ełk oraz Zintegrowane Przedsięwzięcia Terytorialne (ZPT) dla Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego (EOF). Zintegrowana strategia rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014 – 2025 zawiera szereg inwestycji planowanych do zrealizowania przez Gminę Ełk.

Przy omawianiu dokumentów „wyższego szczebla” należy zwrócić uwagę na realizowany od 2013 roku projekt pn. **„Przygotowanie dokumentów strategicznych dla Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego Województwa Warmińsko-Mazurskiego”**. Celem projektu jest wdrożenie zintegrowanego podejścia do rozwiązywania problemów subregionu ełckiego poprzez stworzenie warunków umożliwiających określenie granic miejskiego obszaru funkcjonalnego dla Ełku, a następnie określenie zasięgu jego wpływu i potencjalnych kierunków rozwoju. Liczne analizy i badania wykazały, że Miasto Ełk ma duże znaczenie w zakresie świadczonych usług w regionie i jest ważnym ośrodkiem koncentrującym funkcje gospodarczo-społeczne. **Gmina Ełk razem z miastem Ełk stanowią jedno z centrów rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego – tak zwany Ośrodek Subregionalny Ełk**. Rdzeniem tego obszaru jest Miasto Ełk, a otaczająca je Gmina Wiejska Ełk stanowi bezpośrednią strefę rozwoju Miasta Ełk. Obszar Miasta i Gminy Ełk ze względu na silne powiązania jest określany jako Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Ełk (MOF Ełk). Obszar ten oddziałuje funkcjonalnie na pozostałe gminy Powiatu Ełckiego: Kalinowo, Prostki i Stare Juchy, tworząc wraz z nimi Ełcki Obszar Funkcjonalny (EOF). Po dogłębnych analizach powstały dwa pierwsze dokumenty strategiczne: **„Diagnoza i delimitacja Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego”** i **„Zintegrowana strategia rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014–2025”**, która określa kierunki rozwoju dla całego obszaru EOF. Obecnie trwają prace nad opracowaniem „Koncepcji zagospodarowania przestrzennego dla Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego”. W kolejnym etapie realizacji projektu przygotowana zostanie dokumentacja techniczna dla wspólnego przedsięwzięcia „Kompleksowa poprawa efektywności energetycznej i redukcji emisji CO₂ w budynkach użyteczności publicznej w ełckim obszarze funkcjonalnym”.

Realizacja ww. projektu przyczyni się do wzmocnienia związków między jednostkami tego samego obszaru funkcjonalnego, koordynacji i wspólnego rozwiązywania problemów dotyczących całej aglomeracji, a także do wsparcia partycypacji w podejmowaniu kluczowych decyzji w ramach aglomeracji.

Projekt w partnerstwie z miastem Ełk i gminami: Kalinowo, Stare Juchy i Prostki oraz Powiat, Ełckiego współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2007-2013.

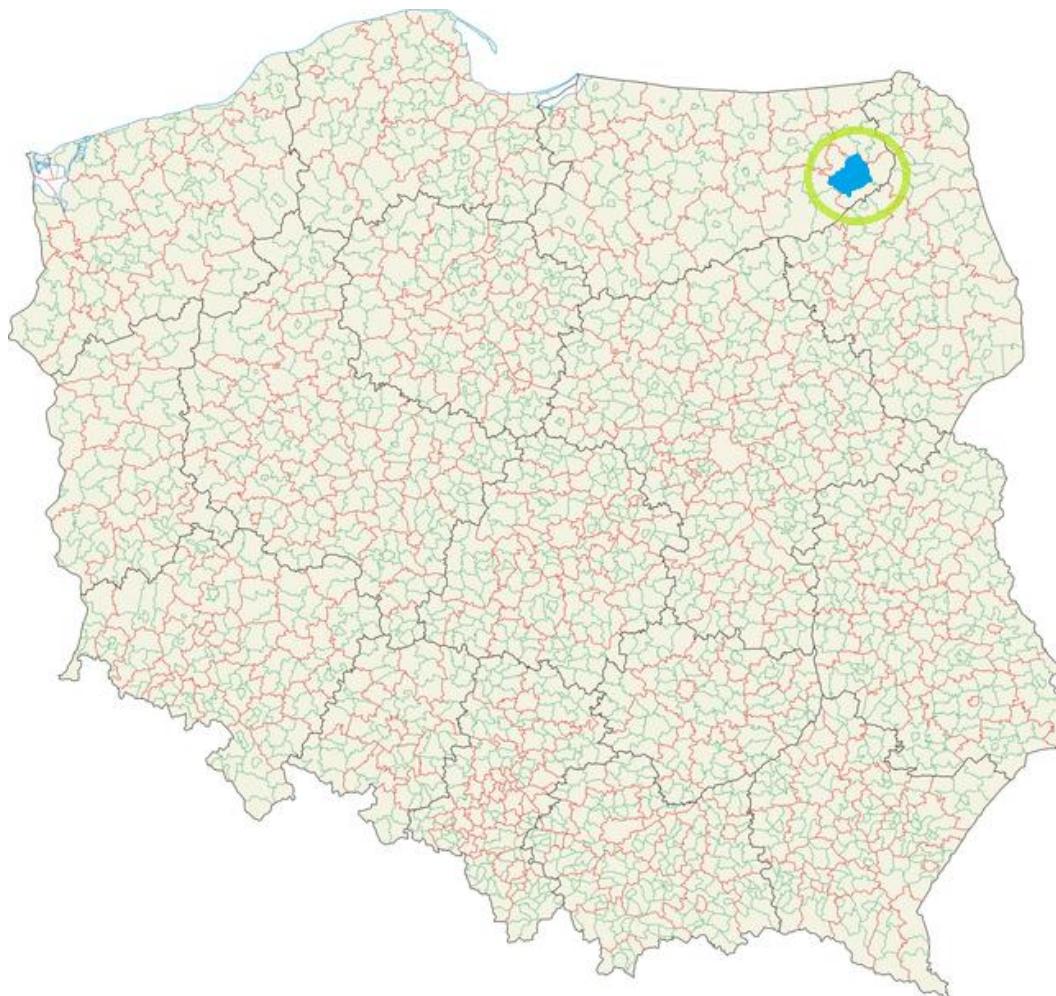
Raport stanu. Analiza i diagnoza strategiczna

1. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

1.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Diagnoza społeczno-gospodarcza stanowi krótką analizę stanu istniejącego badanej jednostki samorządu terytorialnego z uwzględnieniem wszystkich dziedzin życia społecznego i gospodarczego, mających wpływ na zaspokojenie potrzeb mieszkańców oraz ich poziom życia. Analiza ta wyrażona jest poprzez interpretację ogólnodostępnych danych statystycznych gromadzonych przez urzędy statystyczne, a także danych dostarczonych przez zainteresowaną jednostkę. Tak wykonana diagnoza wskazuje podstawowe obszary problemowe, przez co będzie stanowić wstęp do dalszego procesu planowania strategicznego.

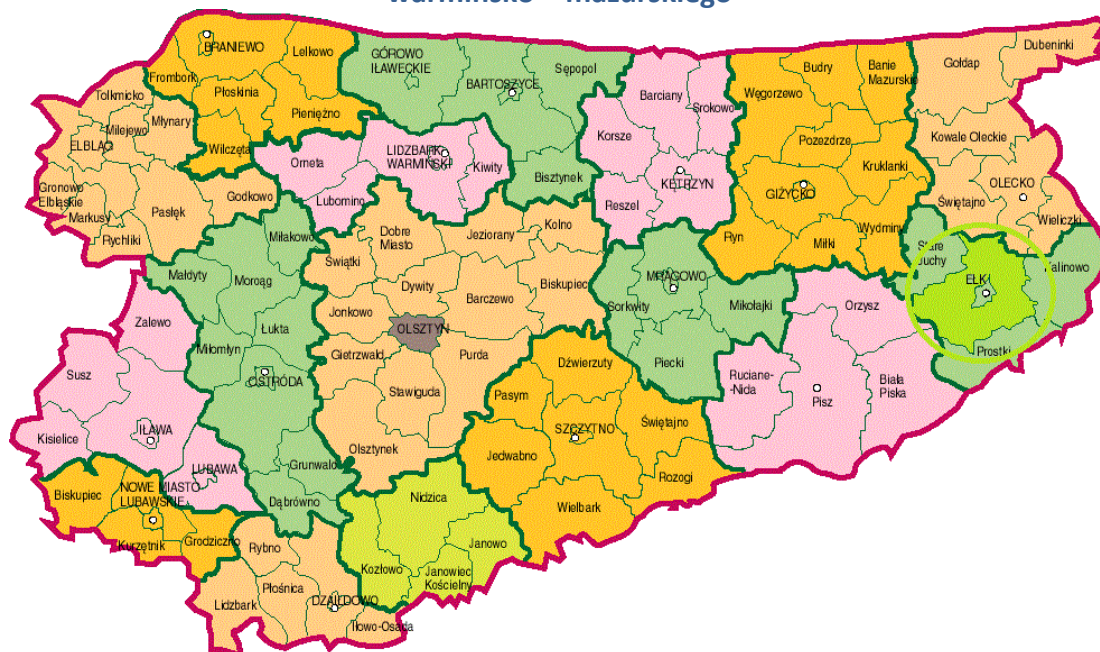
Gmina Ełk jest gminą wiejską położoną we wschodniej części **województwa warmińsko – mazurskiego**. Obejmuje ona południową część Pojezierza Ełckiego będącego środkową częścią obszaru Pojezierza Mazurskiego i jest jedną z czterech gmin powiatu ełckiego. Całkowita powierzchnia gminy Ełk wynosi 37 918 ha, a jej kształt przypomina obwarzanek otaczający miasto Ełk pierścieniem, którego grubość wynosi około 10-15 km. Odległość pomiędzy miejscowościami położonymi na skraju sięga 30 km (miasto Ełk ma średnicę ok. 5 km).

Mapa 1. Położenie Gminy Ełk na mapie administracyjnej Polski

Źródło: opracowanie własne na podstawie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Plik:POLSKA_woj_pow_gminy.png.

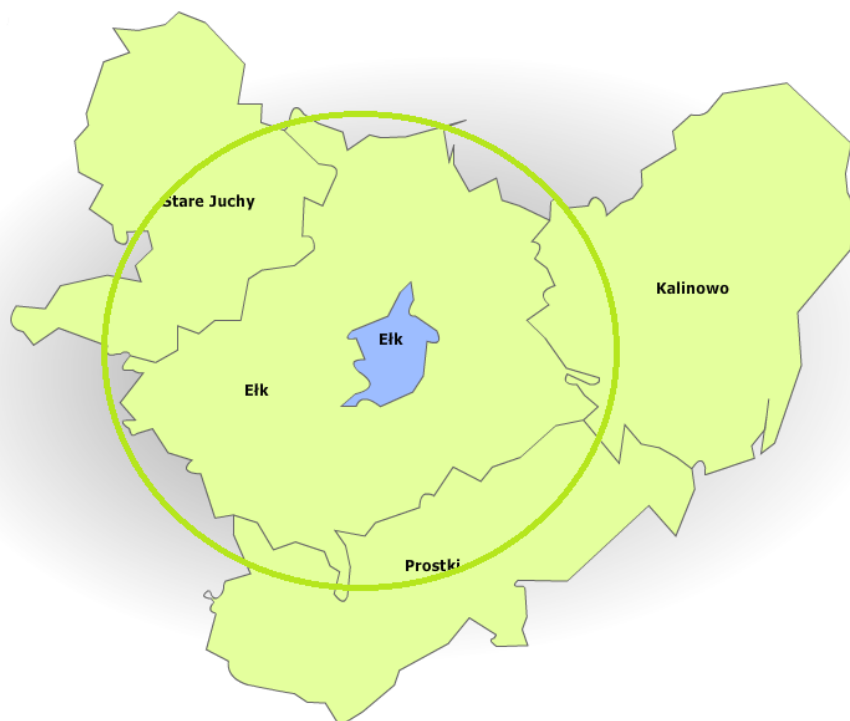
W latach 1975-1998 Gmina Ełk położona była w starym województwie suwalskim. Po reformie administracyjnej weszła w skład województwa warmińsko - mazurskiego. Pod względem powierzchni jest **największą gminą powiatu ełckiego** (ok. 34 % powierzchni powiatu). Graniczy z następującymi gminami: Stare Juchy, Świętajno, Olecko, Wieliczki, Kalinowo, Prostki, Biała Piska i Orzysz.

Mapa 2. Położenie Gminy Ełk na mapie administracyjnej województwa warmińsko – mazurskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.bratalbert.org.pl/informator/warmin.html>

Mapa 3. Położenie Gminy Ełk na mapie administracyjnej powiatu ełckiego

Legenda: miasto na prawach powiatu gmina miejska gmina miejsko/wiejska gmina wiejska

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://administracja.mac.gov.pl/adm/baza-jst/mapa-administracyjna/278,MAPA-ADMINISTRACYJNA.html>

Mapa 4. Mapa sołectw w Gminie Ełk

Źródło: UG Ełk

Ośrodkiem administracji samorządowej jest miasto Ełk. W skład Gminy Ełk wchodzi 79 wsi, w tym 57 **sołectw**. Największe wsie – Nowa Wieś Ełcka i Straduny – stanowią centrum życia społeczno – gospodarczego. Pozostałe większe wsie to: Woszczele, Mołdzie, Bajtkowo, Mostoły, Sędki, Chełchy. Wsie leżące w bliskim sąsiedztwie miasta Ełk: Siedliska, Konieczki, Chruściele, Barany, Mrozy Wielkie, Szeligi, Buczki, Oracze. Na skraju gminy położone są Przytuły, Sajzy, Malinówka, Woszczele, Rożyńsk, Bajtkowo, Giże, Sędki i Chełchy.

1.2. Walory przyrodnicze

Zgodnie z podziałem fizyko – geograficznym Polski według J. Kondrackiego, Gmina Ełk położona jest w obrębie mezoregionu Pojezierze Ełckie, makroregionu Pojezierze Mazurskie, podprowincji Pojezierze Wschodniobałtyckie, prowincji Nizy Wschodniobałtycko – Białoruskiego, megaregionu Nizy Wschodnioeuropejskiego. Gmina Ełk na północy sąsiaduje z Krainą Węgorapy, na północnym wschodzie ze Wzgórzami Szeskimi i Pojezierzem Zachodniosuwalskim, na wschodzie z Równiną Augustowską, na południu z Kotliną Biebrzańską i Wysoczyzną Kolneńską, na zachodzie z Równiną Mazurską oraz Krainą Wielkich Jezior Mazurskich.

Mapa 5. Fizyko – geograficznej podział województwa warmińsko – mazurskiego

Źródło: <http://www.mazury.travel/resources/mapa-region.jpg>

Gmina Ełk położona jest w obrębie jednostki tektonicznej zwanej garbem mazurskim, będącej częścią platformy wschodnioeuropejskiej. W gminie utwory krystaliczne prekambry zalegają na głębokości 680 m. Na nich znajduje się niezbyt dużej miąższości warstwa utworów kredowych i piaskowców trzeciorzędowych (300 – 700 m). Utwory powierzchniowe to w większości osady plejstoceńskie, reprezentowane przez osady moreny dennej i czołowej (gliny, piaski naglinowe, piaski całkowite i żwiru zwałowe), osady fluwioglacjalne (piaski

i żwiry, sandrowe, mułki i iły zastoiskowe) i osady eoliczne (piaski wydymowe). Powierzchnię gminy pokrywają również utwory holoceni: osady aluwialne, osady deluwialne oraz osady organiczne – torfy, gytie, kreda jeziorna.

W Systemie Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych (MIDAS) na obszarze Gminy Ełk znajduje się 18 złóż kopalin, wśród nich znajdują się kruszywa naturalne oraz surowce ilaste ceramiki budowlanej:

- × złożo „Woszczele II” o pow. 1,58 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „Woszczele III” o pow. 8,63 ha (kruszywa naturalne/ piasek, piasek ze żwirem),
- × złożo „Zdedy” o pow. 0,61 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „BIENIE” o pow. 1,41 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „SAJZY” o pow. 1,70 ha (kruszywa naturalne/ piasek),
- × złożo „ORACZE” o pow. 1,98 ha (surowce ilaste ceramiki budowlanej/ ił),
- × złożo „Woszczele-Chrzanowo o pow. 6,58 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „Bienie-Chrzanowo” o pow. 5,55 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „Siedliska” o pow. 11,10 ha (surowce ilaste ceramiki budowlanej/ ił i mułki),
- × złożo „Siedliska II” o pow. 0,59 ha (surowce ilaste ceramiki budowlanej/ ił),
- × złożo „Nowa Wieś Ełcka II A” o pow. 14,17 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „Nowa Wieś Ełcka” o pow. 0,88 ha (kruszywa naturalne/ piasek, piasek ze żwirem),
- × złożo „Płociczno ” o pow. 89,13 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „Płociczno I” o pow. 7,02 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „Płociczno II” o pow. 1,97 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „Płociczno - Krokocie” o pow. 142 ha (kruszywa naturalne/ piasek ze żwirem),
- × złożo „Kronowo” o pow. 9,49 ha (kruszywa naturalne),
- × złożo „Guzki” o pow. 159 ha (kruszywa naturalne),

Rzeźba terenu

Krajobraz Pojezierza Mazurskiego jest bardzo młody (rzeźba młodoglacjalna), ponieważ zarysował się dopiero przed kilkunastoma tysiącami lat, a ostateczna forma wykształciła się dopiero przed 5 - 7 tysiącami lat temu, w wyniku licznych zlodowaceń czwartorzędu - bałtyckie. Wskutek ocieplenia klimatu zniknęły ostatnie zagrzebane w ziemi lody powodujące powstanie mis jeziornych. Na obszarze tym w szczególny sposób zespoliły się wody z morenowymi wzniesieniami i lasami, wyżynny, pagórkowaty teren z wydłużonymi, ostro rysującymi się wzgórzami, kopulastymi pagórkami poprzecinany dolinami rzek i jezior oraz licznymi dużymi kompleksami leśnymi i małymi zagajnikami, mokradłami i bagnami.

Ukształtowanie powierzchni, będące wynikiem ostatniego zlodowacenia, wytworzyło na obszarze ziemi ełckiej dwa odrębne typy krajobrazu. Część północna i wschodnia jest mocno pofałdowana. Układają się tutaj na przemian wysoczyzny oraz doliny i kotliny morenowe, wypełnione najczęściej akwenami. Wysoczyzny ciągną się od kilku do kilkunastu kilometrów i najczęściej mają charakter łagodnych wzgórz. Niekiedy jednak rzeźba staje się bardziej urozmaicona i tworzy wzgórza o stromych stokach, poprzecinanych głębokimi jarami, a występujące tu liczne głązy narzutowe stanowią dodatkową dekorację uatrakcyjniającą krajobraz. Najciekawsza tego rodzaju rzeźba terenu występuje w sąsiedztwie miasta Ełk, na północnych jego obszarach, między Siedliskami a Królową Wolą. Pasma wzgórz z długimi stokami tworzą doskonałe warunki dla uprawiania kolarstwa górskiego i turystyki narciarskiej.

Odmienny pod względem rzeźby krajobraz występuje w części środkowej i południowej ziemi ełckiej. Obniżające się od północy tereny stają się coraz mniej pofałdowane, przechodząc stopniowo w kotliny, a następnie w wielkie obszary równinne, stanowiące część wielkiej Równiny Augustowskiej. W kotlinowych wgłębieniach morenowych znajdują się najczęściej duże jeziora. Tu też płyną największe rzeki tego obszaru: Ełk, Lega, Małkin. Łączący jeziora ciąg tych wód tworzy szlaki kajakowe w kierunku Biebrzy i Narwi. Taki właśnie charakter ziemi ełckiej pozwala wyodrębnić kilka turystycznych mikroregionów. Są to obszary leżące w obrębie Ełku, Klus, Woszczel, Przytuł oraz Stacz.

Najbardziej charakterystycznymi i cennymi formami Gminy Ełk, jakie utworzyły się wskutek działania lodowca i wód roztopowych są jeziora. Od lodowca odłaczały się wyspy lodu, a lód topiąc się dał początek zagłębieniom jeziornym. Te liczne zbiorniki wodne różnią się między sobą kształtem, konfiguracją brzegów, budową dna, głębokością i wielkością.

Klimat

Pod względem klimatycznym Powiat Ełcki, a tym samym Gmina Ełk, są dość zróżnicowane, co wynika w głównej mierze z ukształtowania i rzeźby terenu. Klimat powiatu kształtowany jest oddziaływaniem kontynentalnym i należy do najchłodniejszych w Polsce. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 6,7°C, przy czym najchłodniejszym miesiącem jest luty (-4,7°C), a najcieplejszym lipiec (+17,2°C). Średnia temperatura dla okresu grzewczego roku wynosi 0,5 °C, natomiast dla okresu pozagrzewczego roku 14,9 °C. Statystycznie zima trwa 92 dni, a lato 91 dni. Liczba dni pogodnych w roku wynosi 62, a pochmurnych 122. Pokrywa śnieżna zalega przez 80 dni. Usłonecznienie w lecie wynosi od 550 do 600 godzin, a w zimie poniżej 150 godzin. Średni okres wegetacji wynosi 210 dni. Roczna ilość opadów wynosi 555 mm, przy czym najwyższe miesięczne sumy opadów obserwuje się w lipcu i sierpniu,

najniższe natomiast w styczniu i lutym. Na charakteryzowanym obszarze przeważają wiatry południowo – wschodnich i południowo - zachodnich. Średnia wilgotność względna obszaru waha się 81% - 83%. **Warunki klimatyczne są korzystne dla rolniczej działalności** ludności zamieszkującej charakteryzowany region.

Gleby

Na terenie Gminy Ełk występują **gleby o wysokiej i najwyższej wartości gospodarczej i przyrodniczej**. Warstwa glebowa w obszarze gminy jest ściśle związana z budową geologiczną. W wyniku oddziaływania wielu czynników glebotwórczych, na terenie gminy spotyka się najczęściej gleby bielcowe i brunatne. Brak piasków słabo gliniastych, gleb torfowobagiennych, torfów głębokich oraz ziem czarnych. Wśród gleb bielcowych i brunatnych, można znaleźć wykształcone z glin i iłów oraz piaski nadglinowe i nadiłowe.

W Gminie Ełk dominują klasy bonitacyjne IIIa-IVa - to gleby dobre, zasobne w próchnicę, średniozwięzłe. Występowanie określonych kompleksów rolniczej przydatności gleb jest wyznacznikiem przydatności rolniczej i możliwości potencjalnej produkcji rolnej obszarów. W gminie dominują kompleksy: pszenno-dobry (gleby IIIa, IIIb) i pszenno-wadliwy (gleby IIIb, IVa, IVb). Ponadto, przeważają gleby kwaśne i obojętne. Potrzeba wapnowania gleb jest najmniejsza w stosunku do innych powiatów województwa warmińsko – mazurskiego.

Wody powierzchniowe

1. Jeziora

Zasadniczym elementem przyrodniczym określającym krajobraz ziemi ełckiej, a tym samym jej turystyczny charakter, są jeziora. Wypełniają one rozległe doliny, rynny i zagłębienia morenowe w promieniu 15-20 km od miasta Ełk. Przyjmując, że jeziorami są akweny o powierzchni powyżej 1 ha, na obszarze Gminy Ełk znajduje się ich 40, natomiast w sąsiedztwie z innymi gminami 5: Łaśmiady, Sawinda Wielka, Zdedy, Krzywe oraz Rogale Małe. **Powierzchnia jezior na terenie gminy zajmuje łącznie 3429,6 ha, co stanowi około 10% powierzchni gminy.** Udział wód powierzchniowych jest wyższy niż średnia jeziorność dla powiatu, wynosząca 6,5%. Łączna długość linii brzegowej jezior wynosi 163,52 km.

Mapa 6. Sieć hydrograficzna Gminy Ełk

Źródło: RZGW, 2014

Tabela 2. Charakterystyka jezior Gminy Ełk

Nazwa jeziora	Opis	Powierzchnia (ha)
Bajorko	GPS: 53°54'09" 22°25'31" – jeziorko schowane w lesie, 800 m na wschód od wsi Płociczno, bezodpływowe w dorzeczu dopływów jezioro Zdrężno.	1,11
Bajtkowskie Duże	GPS: 53°44'50" 22°15'14" – położone około 15 km na południowy zachód od Ełku. Od południa przylega do wsi Bajtkowo. Zbiornik jest odwadniany przez rzeczkę bez nazwy – dopływ rzeki Orzysz w dorzeczu Pisy. Jezioro ma kształt nieregularny (długość linii brzegowej wynosi 5685 m) – jest długie na 1500 m i szerokie do 840 m. Jego maksymalna głębokość wynosi 5,2 m, zaś średnia 2,5 m. Zbiornik otaczają głównie pola uprawne, pastwiska i łąki. Występują sandacz, sum, węgorz, szczupak, okoń, lin, leszcz, płoc karas, karp	80,21
Błyszczące, zwane też Liczonko	GPS: 53°47'43" 22°10'09" – około 1000 m na południowy wschód od jezioro Druglinek, na północ od szosy Klusy – Ruska Wieś. Również niewielki zanikający zbiornik, połączony rowem z jeziorem Druglinek i dalej Druglin. Obecnie jedynie 2,6 ha odkrytej powierzchni wody.	8,3

Dębniak	GPS: 53°50'00" 22°12'31" – położone 7 km w kierunku zachodnim od Ełku. Jest to częściowo osuszony zbiornik, bezodpływowy w dorzeczu rzeki Ełk. Głębokość maksymalna jeziora wynosi 7,7 m, średnia – 3,9 m. Z części południowo-wschodniej zbiornika wypływa ciek łączący je z jeziorem Guzki. Jezioro otaczają lasy oraz łąki i pastwiska. Roślinność, w której dominuje trzcina pospolita, sit i turzyce, wąskim pasem porasta całą linię brzegową. Żyje tu szczupak, okoń, węgorz, lin, płoć, leszcz.	6,71
Długie, zwane też Guzki	GPS: 53°49'37" 22°12'54" – leży przy wsi Guzki w dorzeczu dopływów jeziora Sunowo. Niewielki ciek łączy je z jeziorem Dębniak i Sunowo. Długość jeziora wynosi 1070 m, zaś jego szerokość 250 m. Długość linii brzegowej – 3000 m, a maksymalna głębokość 6,0 m (średnia – 3,7 m). We wschodniej części zlokalizowany jest odpływ łączący je z jeziorem Mołdzie i Lepaki Duże. Występuje tu szczupak, sandacz, okoń, węgorz, karp, lin, karaś, płoć, leszcz.	23,2
Druglin	GPS: 53°48'52" 22°08'34" – położone obok miejscowości Rożyńsk Skomacki, około 11 km na zachód od Ełku. Długość zbiornika wynosi 4150 m, zaś szerokość 2100. Silnie rozwinięta linia brzegowa ma długość 21000 m. Na jeziorze jest 19 wysp. Jego największa głębokość wynosi 6,4 m, a średnia osiąga 2,4 m. Jezioro otoczone jest lasami, łąkami i nieużytkami. Z południowej części jeziora wypływa struga (szlak kajakowy) do jeziora Kraksztyn, a dalej Rostki i Orzysz. Występuje tu szczupak, sandacz, karp, okoń, węgorz, płoć, lin, karaś, leszcz, sum, jaź.	503,3
Druglinek, Druglin Mały	GPS: 53°48'02" 22°09'18" – położone w lesie, niedaleko drogi lokalnej Rożyńsk – Klusy. To zarastający zbiornik, którego odkryte lustro wody, ma obecnie powierzchnię 3 ha. Maksymalna głębokość wynosi 1 m, a średnia 0,5 m. Długość maksymalna jeziora wynosi 350 m, szerokość 250, a długość linii brzegowej – 1400 m. Dominuje następująca roślinność: trzcina pospolita, pałka wąskolistna, skrzyp bagienny i turzyce, grążel żółty, grzybień biały, osoka aloesowata i rdestnica połyskująca. Występuje tu szczupak, okoń, lin, karaś, płoć.	14
Ełckie	GPS: 53°48'24" 22°20'58" – leży na terenie miasta Ełk. Jest ósmym pod względem głębokości jeziorem w Polsce (58,2 m). Dzieli się wyraźnie na część północną, południową i zachodnią. Średnia głębokość całego zbiornika wynosi 15 m. Długość maksymalna jeziora wynosi 4000 m, a szerokość 3500 m, linia brzegowa jest silnie rozwinięta i ma długość 18650 m. Zbiornik zasilają wody jezior Sunowo, Szarek, Szyba i Barany. Przez jezioro przepływa rzeka Ełk. Czas wymiany wód Jeziora Ełckiego wynosi około 4 miesięcy.	385
Godle	GPS: 53°53'04" 22°26'31" – bezodpływowe, śródlądowe jezioro, 1000 m na południowy zachód od Chełch. Obecnie powoli wysycha.	1,6
Jachimowo	GPS: 53°52'02" 22°20'33" – położone między wsiami Oracze i Wityny. Leży w dorzeczu rzeki Ełk – Biebrza – Narew. Jego długość – 600 m, szerokość – 300 m. Długość linii brzegowej 1600 m	11,5
Karbowskie lub Bajtkowskie Małe	GPS: 53°45'29" 22°15'11" – położone koło miejscowości Karbowskie. Linia brzegowej jeziora ma długość 3275 m, a maksymalna głębokość wynosi 5,2 m (średnia 2,1 m). Część zachodnia jest płytsza i prawie w całości zarośnięta roślinnością zanurzoną. Część wschodnia jest głębsza. Od północy przylegają do zbiornika zabudowania wsi. Odpływ wód do jeziora Zdedy następuje ciekami w zachodniej części jeziora. Występuje tu: szczupak, okoń, lin, leszcz, płoć karaś, karp.	25,6
Kniewo	GPS: 53°54'18" 22°25'03" – małe jezioro, około 160 m długości, w dorzeczu dopływów jeziora Zdrężno, około 500 m na północny wschód od wsi Płociczno.	1,14

Kociotek	GPS: 53°46'48" 22°10'51" – położone w lesie w odległości 2 km od wsi Ruska Wieś, niedaleko jeziora Lipińskiego. Głębokość maksymalna zbiornika wynosi 8 m (średnia – 4,1 m). Dopływów nie ma, zaś okresowo płynie ciek do jeziora Lipińskiego. Trzcina i sitowie wąskim pasem porasta całą linię brzegową. Występuje tu: szczupak, okoń, węgorz, lin, karaś, karp, lin, płoć, leszcz.	6,9
Lepaki, Lepackie	GPS: 53°49'51" 22°14'14" – przy wsiach Lepaki i Mołdzie, w dorzeczu dopływów jeziora Sunowo. Przez jezioro bieży ciek łączący jeziora Dębniak (leżące na zachód od niego) i Sunowo (na wschodzie). Ma 450 m długości i 280 m szerokości. Linia brzegowej rozciąga się na 1100 m. Głębokość sięga 8,8 m (średnia – 4,6 m). Zbiornik otoczony jest polami uprawnymi, pastwiskami i łąkami. W południowo-zachodniej części zbiornika istnieje dopływ z jeziora Guzki, we wschodniej – połączenie z jeziorem Sunowo. Występuje tu: szczupak, sandacz, okoń, węgorz, karp, lin, karaś, płoć, leszcz.	9,14
Leśne	GPS: 53°50'17" 22°13'05" – niewielki zbiornik w dorzeczu dopływów jeziora Ełckiego, około 700 m na północny-wschód od jeziora Dębniak i jeziora Guzki, z którym łączy je okresowy ciek.	1,9
Leśne	GPS: 53°51'39" 22°13'43" – na południe od drogi nr 656 Grabnik – Woszczele, w lesie na cieku łączącym jezioro Sińczek z jeziorem Woszczele. Leży w dorzeczu Ełk – Biebrza – Narew – Wisła. Jest słabo dostępne, gdyż ma podmokłe brzegi i rozwinięte szuwary. Połowa powierzchni zbiornika pokryta jest roślinnością, głównie grązelem i grzybieniami. Zbiornik jest długi na 550 m i szeroki na 140 m.	6
Lipińskie	GPS: 53°46'50" 22°09'22" – położone obok wsi Klusy. Jezioro jest silnie wydłużone (długość linii brzegowej – 17150 m) z dużą wąską zatoką w części wschodniej. Długość jeziora wynosi 5500 m, a szerokość 600 m. Głębokość osiąga 23,0 m (średnia – 3,5 m). Jezioro ma w połowie zalesione brzegi, otaczają je pastwiska, łąki, pola i osiedla. W części południowej jeziora znajduje się dopływ z jeziora Zdedy, 900 m dalej od strony północnej – okresowy z jeziora Kociotek. Odpływ – od zachodu w miejscowości Klusy poprzez szereg jezior do jeziora Orzysz. Południowym brzegiem jeziora biegnie granica powiatu ełckiego. Występuje tu: szczupak, sandacz, okoń, węgorz, sum, karp, lin, karaś, płoć, leszcz.	250
Mołdzie	GPS: 53°49'37" 22°14'06" – zasadniczo odkryty zbiornik między miejscowością Lepaki i Mołdzie w dorzeczu rzek Ełk – Biebrza – Narew. Ma długość 800 m i szerokie 0,35 km. Głębokość sięga 15 m, zaś długość linii brzegowej – 2300 m. W północno-zachodniej części istnieje połączenie z jeziorem Lepaki, a w południowo-zachodniej z jeziorem Guzki.	22,1
Mrozy	GPS: 53°48'33" 22°26'37" – położone 1,5 km na wschód od wsi Mrozy Wielkie, 121,1 m n.p.m. Leży na cieku Regielnica, łączącym jezioro Regielskie z Selmentem Wielkim. Długość linii brzegowej 1700 m, a głębokość maksymalna 8 m (średnia – 4,2 m). Do części brzegu dochodzą pola uprawne, łąki i pastwiska. Jedynie w części południowo-wschodniej brzeg jeziora jest wysoki i zalesiony, w pozostałej – niski i odkryty. Na zachodnim brzegu kilka pomostów. Występuje tu: szczupak, sandacz, węgorz, okoń, lin, płoć, leszcz, jaź, karaś.	11,8

Ołówka lub Haleckie	GPS: 53°52'50" 22°21'48" – leży na szlaku rzeki Ełk, na południowy wschód od wsi Straduny. Jego głębokość maksymalna sięga 7,2 m (średnia – 3,4 m). Na północy dopływ rzeki Ełk z jeziora Straduńskiego, na południu wypływ rzeki Ełk do jeziora Ełckiego. W północno-wschodniej części połączenie niewielkim ciekim z jeziorem Płociczno, na południowym-zachodzie natomiast, niedużym ciekim z jeziorem Jachimowo.	93,60
Płociczno	GPS: 53°53'52" 22°23'47" – na rzece Płociczanka, na zachód od wsi Płociczno. Jest długie 750 m, zaś szerokie 400 m. Długość linii brzegowej tego niewielkiego zbiornika to około 3000 m. Od północy łączy się z jeziorem Zdrężno, od południa z jeziorem Haleckim. Od wschodu niewielki ciek sprowadza do niego wody z dwóch małych jezior Kniewo i Bajorko.	26,02
Przytułskie	GPS: 53°56'12" 22°24'17" – długi rynnowy zbiornik leżący na zachód od miejscowości Gąski i na północ od miejscowości Przytuły przy szosie Olecko – Ełk. Ma głębokość maksymalną 19 m i średnią 7,7 m. Linia brzegowa o długości 11650 metrów jest tworzy zatoki i półwyspy. W najszerszym miejscu zbiornik ten ma 675 metrów. Jest otoczone pastwiskami, zabudową wiejską, polami uprawnymi i skupiskami drzew. Na jeziorze jest wyspa „Krowia Kępa” o powierzchni 1,3 ha. Wśród ryb występuje tu: płoć, leszcz, węgorz, okoń, szczupak, karp, wzdrenga, karaś, rzadko sieja i sielawa.	193,9
Regielskie	GPS: 53°47'37" 22°26'20" – pomiędzy wsiami Regiel i Regielnica na południowy-wschód od Ełku. Długość maksymalna jeziora wynosi 1550 m, a szerokość 1050 m. Długość linii brzegowej osiąga 6450 m. Maksymalna głębokość wynosi 11,0 m zaś średnia – 3,9 m. Bezpośrednie otoczenie jeziora tworzą pola uprawne, pastwiska, łąki, nieużytki, jak też osiedla ludzkie. Niewielki ciek łączy je z jeziorem Szlam. Nadmiar wód jeziora Regielskiego następuje poprzez ciek Regielnica łączący je poprzez jeziorem Mrozy z jeziorem Selment Wielki. Na jeziorze jest jedna wyspa o powierzchni 0,1 ha. Prawie przy całej linii brzegowej rosną trzcina pospolita i pałka wąskolistna. Wśród ryb występuje: szczupak, sandacz, węgorz, okoń, sum, karp, lin, płoć, leszcz, jaź, karaś.	107,0
Repki	GPS: 53°54'19" 22°26'49" – niewielki zbiornik, który leży w kompleksie leśnym na wschód od wsi Płociczno, w odległości 1300 m od jeziora Bajorko w dorzeczu rzeki Ełk. To typowe oczko o linii brzegowej długości 510 m. Nadmiar wody odprowadzany jest do rzeki Legi w pobliżu wsi Czaple, niedużym ciekim długości 2 km.	1,7
Rydzewo	GPS: 53°55'44" 22°20'54" – niewielkie odsonięte jezioro przy wsi Rydzewo. Jest długie 350 m i szerokie 250 m. Długość linii brzegowej 1200 m. Leży w dorzeczu Ełk – Biebrza – Narew. Nadmiar wody sprowadza niedużym ciekim do zachodniego krańca jeziora Przytułskiego.	8,70
Selment Mały	GPS: 53°48'22" 22°22'58" – na wschód od wsi Szyba w pobliżu jeziora Selment Wielki. Długość linii brzegowej 1900 m. Z zachodniej strony połączone ciekim z małym zbiornikiem Szyba.	19,84

Selment Wielki	GPS: 53°50'40" 22°28'35" – na wschód od miasta Ełk. Leżą nad nim wsie Mrozy, Sordachy, Makosieje, Giże, Koziki, Łoje, Laski Duże, Sędk, Buczki i Szeligi. Zbiornik leży na rzece Lega (Małkiń) dopływie rzeki Jęgrznia. Długość jeziora wynosi 11650 m, szerokość 3550 m a długość linii brzegowej 36250 m. Na jeziorze są dwie wyspy o powierzchni 3,3 ha (obie). Maksymalna głębokość zbiornika wynosi 21,9 m (średnia – 7,8 m). Otoczenie jeziora tworzą pola uprawne, pastwiska i łąki. Lasy i osiedla otaczają prawie w połowie linię brzegu. Rzeczka Regielnica łączy Selmęt Wielki z jeziorami Mrozy, Regielnica i Szlam. Na północy Golubica doprowadza wodę z jeziora Gołubie. W części wschodniej z jeziora wypływa rzeka Lega (Małkiń), która we wsi Sypitki jest piętrzona. Na piętrze zlokalizowana jest węgorz i elektrownia. Wśród ryb występuje tu: szczupak, sandacz, węgorz, okoń, sum, karp, lin, płoć, leszcz, jaź, karaś.	1 262
Straduńskie	GPS: 53°53'51" 22°19'31" – położone na północny-zachód od wsi Staduny. Zbiornik leży na rzece Ełk łączącej jeziora Łaśmiady i Haleckie. Długość jeziora wynosi 1850 m, zaś szerokość 350 m. Linii brzegowa sięga 4350 m. Maksymalna głębokość zbiornika wynosi 4,9 m, a średnia 2,4 m. Wokół jeziora dominuje zabudowa mieszkalna i letniskowa. Na odpływie rzeki Ełk jest jaz piętrzący, przy którym usytuowane są MEW i węgorz. Wśród ryb występuje: szczupak, lin, okoń, węgorz, płoć, jaź.	60
Sunowo	GPS: 53°49'54" 22°17'21" – na zachód od Ełku, po północnej stronie szosy do Orzysza. Jezioro ma kształt wąskiej rynny na osi wschód – zachód. Są na nim dwie niewielkie wyspy. Długość jeziora sięga 5070 m, a szerokość 610 m. Linii brzegowej rozciąga się do 13105 m. Maksymalna głębokość zbiornika wynosi 20,6 m (średnia 9,3 m). Otoczenie jeziora stanowią lasy, grunty orne, łąki, nieużytki, osiedla z dużą ilością zabudowy rekreacyjnej. Jezioro zasilają dopływy z jeziora Woszczelskiego, z jeziora Lepaki Małe, spod miejscowości Siedliska i Bartosze. Woda z jeziora odpływa poprzez jaz do jeziora Ełckiego. Roślinność szuwarową tworzy głównie trzcina pospolita, pałka wąskolistna i szerokolistna, sit. Wśród ryb można tu spotkać szczupaka, okonia, węgorza, suma, karpia, bolenia, lina, karasia, sieję, sielawę, płotkę, jazia i leszcza.	180,39
Szarek	GPS: 53°48'16" 22°18'44" – na wschód od wsi Szarek w dorzeczu rzeki Ełk. Nad jego południowym brzegiem położona jest wieś Chruściele, na północnym znajdują się bagniste zespoły leśne, wśród których założono rezerwat bobra „Bartosze”. Długość jeziora wynosi 2125 m, a szerokość 1160 m. Długość linii brzegowej jeziora osiąga 5775 m. Jego maksymalna głębokość wynosi 4,7 m (średnia – 2,3 m). Jezioro jest połączone wąskim odpływem z jeziorem Ełckim. Występuje tu: szczupak, sandacz, karp, karaś, lin, sum.	132,10
Szlam	GPS: 53°46'55" 22°26'47" – położone koło wsi Regiel. Leży na cieku bez nazwy, dopływie jeziora Regielskiego. Jest jeziorem zanikającym w wyniku silnego procesu eutrofizacji. Maksymalna głębokość wynosi 1,8 m, a głębokość średnia 1 m, a długość linii brzegowej 1180 m. Występuje następująca roślinność trzcina pospolita, pałka wąskolistna i szerokolistna, skrzyp bagienny, sitowie jeziorne, turzyce i tatarak zwyczajny. Wśród ryb: szczupak, okoń, karp, lin, płoć, leszcz, karaś.	9,05
Ślepe	GPS: 53°52'35" 22°25'37" – wysychające oczko w lesie, 1 km na północ od wsi Przykopka, położone w rozległej, bezodpływowej niecce polodowcowej.	4,17

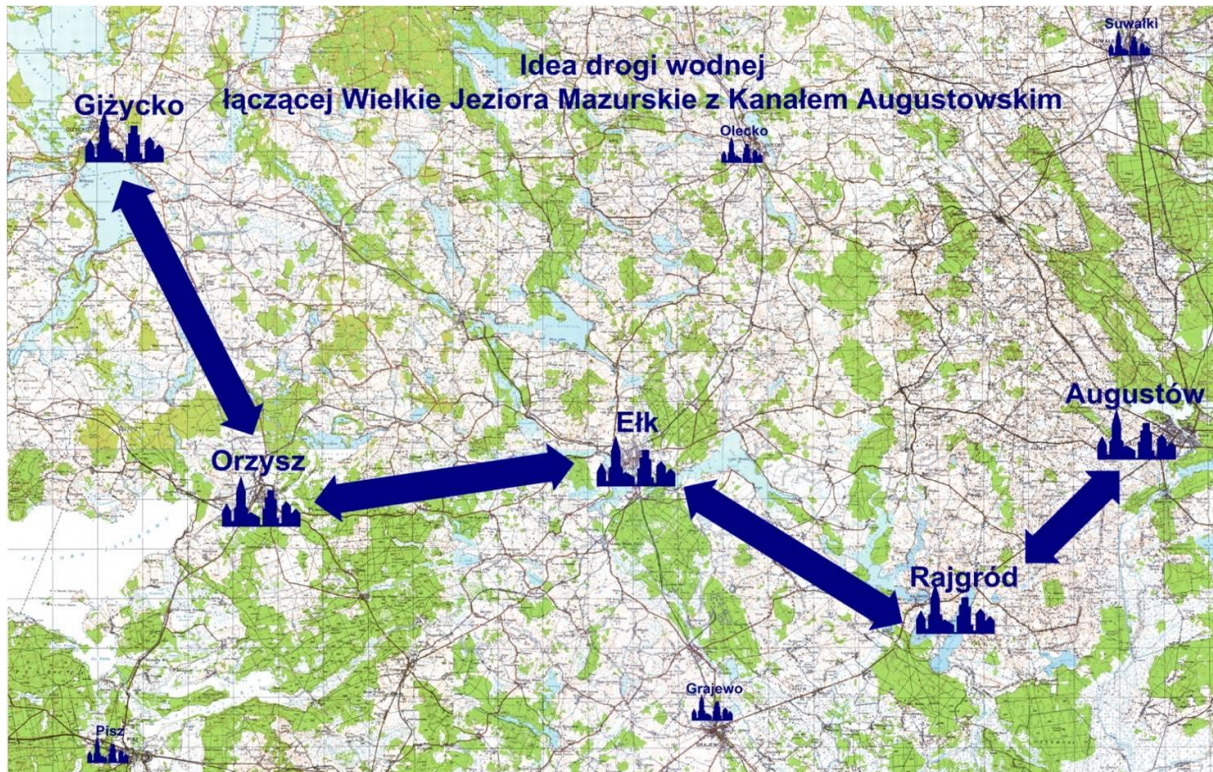
Tatary Duże	GPS: 53°46'53" 22°22'31" – niewielkie leśne oczko leżące na południe od Gór Tatarskich pod Ełkiem, przenoszące nadmiar wód do rzeki Ełk niewielkim ciekim, dochodzącym z jeziora Tatary Małe. Można w nim spotkać między innymi: karpie, liny.	5,57
Tatary Małe	GPS: 53°47'10" 22°22'56" – na wschód od Tatary Duże, połączone z nim okresowym ciekim spływającym do rzeki Ełk.	3,5
Woszczelskie	GPS: 53°51'03" 22°14'50" – leżące przy wsiach Woszczele i Małkinie w dorzeczu dopływów jeziora Sunowo. Zbiornik leży na cieku bez nazwy łączącym go z jeziorem Sunowo i Sawinda Wielka. Na jeziorze znajduje się wyspa o powierzchni około 7 ha. Długość jeziora wynosi 2630 m, a szerokość 1220 m. Linia brzegowa osiąga prawie 8400 m. Głębokość zbiornika wynosi 10,6 m, przy średniej – 3,4 m. Połowę linii brzegowej otaczają zalesienia, część osiedla i liczna zabudowa rekreacyjna. Wśród ryb występuje tu: szczupak, sandacz, okoń, węgorz, sum, karp, lin, karaś, płoć, jaź, leszcz.	156,97
Zdrężno	GPS: 53°54'50" 22°24'15" – na północ od wsi Płociczno, w dorzeczu rzeki Ełk. Jest długie 2500 m, szerokie 450 m. Długość jego linii brzegowej – 6600 m. Leży w dorzeczu rzeki Ełk. Żabie Oczko lub Herta Duża (5,78 ha); GPS: 53°47'08" 22°20'46" – między Ełkiem a Nową Wsią Ełką. Jezioro jest otoczone lasem z szeroką, zagospodarowaną plażą. W sezonie letnim licznie odwiedzane przez ełczan.	75,79
Żabie Oczko lub Herta Duża	GPS: 53°47'08" 22°20'46" – między Ełkiem a Nową Wsią Ełką. Jezioro jest otoczone lasem z szeroką, zagospodarowaną plażą. W sezonie letnim licznie odwiedzane przez ełczan.	5,78

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.egoturystyka.pl, www.elk.gmina.pl

Jeziora Gminy Ełk wypełniają rozległe doliny, rynny i zagłębienia morenowe w promieniu 15-20 km od Ełku. Większość zbiorników wodnych w zależności od położenia, szczególnie w obszarach leśnych lub w pobliżu domostw i wiosek tworzy miejsca o dużej atrakcyjności turystyczno-rekreacyjnej.

W 2013 roku z inicjatywy piętnastu samorządów (Marszałków Województw: Podlaskiego i Warmińsko-Mazurskiego; Starostów: Ełckiego, Giżyckiego, Grajewskiego i Piskiego; Prezydenta Miasta Ełku; Burmistrzów: Giżycka, Orzysza i Rajgrodu; Wójtów: Gmin Ełk, Giżycko, Kalinowo, Miłki i Płaska) powstała „**Koncepcja rewitalizacji i rozbudowy drogi wodnej między Wielkimi Jeziorami Mazurskimi a Kanałem Augustowskim na obszarze województwa podlaskiego i warmińsko – mazurskiego**”. Celem projektu jest połączenie jednym szlakiem żegludowym krainy Wielkich Jezior Mazurskich z Pojezierzem Augustowskim. Całość planowanej trasy wynosi 130 km, aż 90 km stanowić będą naturalne zbiorniki. Przeprowadzenie dodatkowych 40 km trasy wodnej pomiędzy osiemnastoma zbiornikami wymagać będzie licznych śluz, kanałów, pochylni, mostów, wiaduktów, dróg dojazdowych, jak i dostępu do mediów.

Mapa 7. Poglądowy przebieg trasy łączącej Krainę Wielkich Jezior Mazurskich z Pojezierzem Augustowskim

Źródło: <http://bpi.biz.pl/wp-content/uploads/2013/03/Obraz7.jpg>

Sprawną realizacją inwestycji spowoduje eksplozję usług turystycznych, stymulując rozwój gospodarczy regionu. Fuzja atutów przyrodniczo-krajobrazowych Wielkich Jezior Mazurskich, Kanału Augustowskiego, Równiny Mazurskiej, Mazur Garbatych, Pojezierza Ełckiego i Równiny Augustowskiej sprawi, że powstanie produkt turystyczny o unikatowych warunkach żeglugowych, przyrodniczych, wypoczynkowych i rekreacyjnych. Co więcej, rozwój ten dotyczyć będzie w dużym stopniu miejsc dotychczas zaniedbanych czy wręcz martwych turystycznie. Realizacja projektu zdecydowanie podniesie atrakcyjność turystyczną Gminy Ełk, stworzy nowe miejsca pracy oraz przyczyni się do rozwoju gospodarczego regionu przy jednoczesnym poszanowaniu środowiska naturalnego.

Łączny koszt inwestycji szacowany jest wstępnie na 500 – 600 mln zł. Wedle planu projekt w 85% sfinansowany zostanie ze środków unijnych w ramach perspektywy 2014-2020. Kolejne 10% pochodzić będzie z samorządów lokalnych, zaś resztę pokryje budżet centralny.

2. Rzeki i ciek wodne

Głównym ciekim płynącym na obszarze Gminy Ełk jest rzeka Ełk. Jest ona rzeką IV rzędu, prawobrzeżnym dopływem Biebrzy o długości 114 km (93 km w granicach województwa warmińsko-mazurskiego, w tym 32,30 km na terenie powiatu ełckiego). Jej największym dopływem jest Lega. Jej początek w Gminie Ełk przyjmuje się w km 31+000 a koniec 63+300. Od jeziora Laśmiady przepływa przez jez. Straduńskie, Haleckie, Ełk i kończy się w miejscowości Bogusze. Największymi miejscowościami położonymi nad rzeką są Ełk, Straduny i Nowa Wieś Ełcka.

Wśród innych cieków na uwagę zasługują:

- × **Rzeka Małkiń** - płynie od Selmentu Wielkiego do jez. Stackiego
- × **Rzeka Młynka** - wypływa z jez. Sawinda wpływa do jez. Woszczelskiego, potem do jez. Sunowo
- × **Kanał Regielski** - początek bierze we wsi Kałęczyny, przepływa przez jeziora: Szlam, Regielskie, Mrozy i wpada do jez. Selment Wielki
- × **Kanał Przytulski** - przepływa przez jezioro Zdręczno, Płociczno i wpada do jez. Haleckiego
- × **Kanał Zdunek** - początek bierze we wsi Ciernie i wpada do rzeki Ełk w miejscowości Zdunki
- × **Kanał Czerwonka** - początek bierze we wsi Woszczele i wpada do jez. Sawinda w miejscowości Czerwonka.

Wody podziemne

Obszar powiatu ełckiego zajmuje najbardziej charakterystyczny fragment, zajmującego powierzchnię 2630 km² mezoregionu Pojezierza Ełckiego. W obrębie sięgającej 100-150 m miąższości warstwy utworów plejstoceniowych, wytworzył się złożony układ, na ogół nieciągłych struktur hydrogeologicznych, o wysokich zdolnościach retencyjnych. Wiele, zwłaszcza głębokich niecek jeziornych nacina te struktury, dzięki czemu drenaż czystych wód podziemnych w znacznym stopniu zapewnia dobra ich jakość w zbiornikach.

Region ełcki należy do najslabiej rozpoznanych pod względem hydrogeologicznym. Charakteryzuje się brakiem poziomów wodonośnych miocenu i oligocenu. Piętro czwartorzędowe jest bardzo zróżnicowane pod względem miąższości i wodonośności. Występują przynajmniej dwa poziomy wodonośne, pierwszy na głębokości 60 m, a drugi w spągu utworów czwartorzędowych, których miąższość wynosi od 150 do ponad 200 m.

Gmina Ełk znajduje się w zasięgu głównego zbiornika wód podziemnych – Pradolina rzeki

Biebrzy (GZWP – 217). Szacunkowe zasoby dyspozycyjne tego zbiornika wynoszą 200 tys. m³/dobę a średnia głębokość ujęcia 45 m. Całkowita powierzchnia zbiornika wynosi 1295km², na obszarze Gminy Ełk znajduje się jego niewielki fragment.

Ludność Gminy Ełk jest zaopatrywana w wodę z zasobów wód podziemnych. Ujęcia wód powierzchniowych nie stanowią źródeł zaopatrzenia ludności w wodę pitną. Według danych Urzędu Gminy w Ełku, na analizowanym obszarze znajdują się trzy czynne stacje uzdatniania wody w: Woszczelach, Witynach i Nowej Wsi Ełckiej (prywatna, nieużytkowana). W celu zapewnienia odpowiedniej jakości wody pitnej mieszkańcom gminy planuje się budowę Stacji Uzdatniania Wody wraz z infrastrukturą w m. Nowa Wieś Ełcka.

Lasy

O uroku ziemi ełckiej, poza jeziorami, decydują również lasy. **Zajmują one 26,6% powierzchni gminy**, w tym 88,5% (8908,9 ha) stanowią lasy będące własnością Skarbu Państwa, 11,4% (1151ha) lasy prywatne, natomiast pozostałe 0,1% (12,6 ha) należy do lasów gminnych.

Las występują w kilkudziesięciu kompleksach, od małych, kilkuhektarowych do dużych, o powierzchni ponad 4 tys. ha. Tak liczne skupiska drzew z często zmieniającą się strukturą tworzą w krajobrazie ciekawą kompozycję plastyczną, upiększającą szlaki turystyczne. Ponieważ lasy Gminy Ełk wywodzą się z dawnego kompleksu borów suchych Puszczy Augustowskiej, drzewostanem dominującym w ponad 75% ich powierzchni jest sosna z poszyciem jałowca, ponadto świerk i brzoza. Drzewostan ten tworzy specyficzny mikroklimat leśny. Wydzielane przezeń olejki eteryczne, tzw. fitoncydy, w ciepłe i słoneczne dni dają uczucie świeżości i lekkości, wpływając tym samym korzystnie na samopoczucie człowieka oraz szybką regenerację jego sił. Tego rodzaju mikroklimat wytwarza się szczególnie w większych kompleksach leśnych, na omawianym obszarze, m.in. w lasach Ełku, Przykopy i Ruskiej Wsi.

Tabela 3. Gatunki roślin podlegające ochronie na obszarze Nadleśnictwa Ełk

Gatunek chroniony	Ilość stanowisk
Bagno zwyczajne	75
Bluszcz pospolity	3
Chrobotki	44
Konwalia majowa	48

Kopytnik pospolity	263
Naparstnica zwyczajna	2
Orlik pospolity	1
Parzydło leśne	1
Płucnica islandzka	4
Pomocnik baldaszkowy	1
Tojad mocny	2
Wawrzynek wilczełyko	1
Widłak goździsty	5
Widłak jałowcowaty	12
Widłakowate	47
Wrzosiec bagienny	1

Źródło: Nadleśnictwo Ełk

Fauna

Dużym urozmaiceniem lasów Gminy Ełk jest bogata fauna. W uroczyskach leśnych zamieszkują, często przecinając w swych wędrówkach szlaki turystyczne, jeleni, sarna, dzik, zając, lis, kuna, tchórz, a zimą ryś i nawet wilk. Osobliwością przyrody są również żyjące w lasach ełckich łosie i bobry. Ponadto na licznych śródleśnych polankach odbywają swoje gody cietrzewie, a na obrzeżach leśnych, w sąsiedztwie wód, spotkać można czaple, żurawie i bociany. Natomiast, na jeziorze Selment Wielki i Łaśmiady swoje kolonie ma kormoran czarny.

Tabela 4. Gatunki zwierząt podlegające ochronie na obszarze Nadleśnictwa Ełk w latach 2006 - 2007

Gatunek	Obserwacja	Ilość miejsc obserwacji
Bóbr europejski	Nory, zgryzy, tropy, żerzenie, spiżarnie	116
Wydra	Bezpośrednia, odchody, tropy, kopczyki	41
Kumak nizinny	Bezpośrednia, pojedynczy głos, kilka do kilkunastu osobników	15
Traszka grzebieniasta	Bezpośrednia	3
Czerwończyk nieparek	Bezpośrednia	2

Źródło: Nadleśnictwo Ełk

Tabela 5. Gatunki ptaków podlegające ochronie na obszarze Nadleśnictwa Ełk

Gatunek	Ilość stanowisk	Liczebność
Bielik	2	4
Bocian Czarny	2	3
Cietrzew	1	6
Puchacz	1	2
Żuraw	30	81

Źródło: Nadleśnictwo Ełk

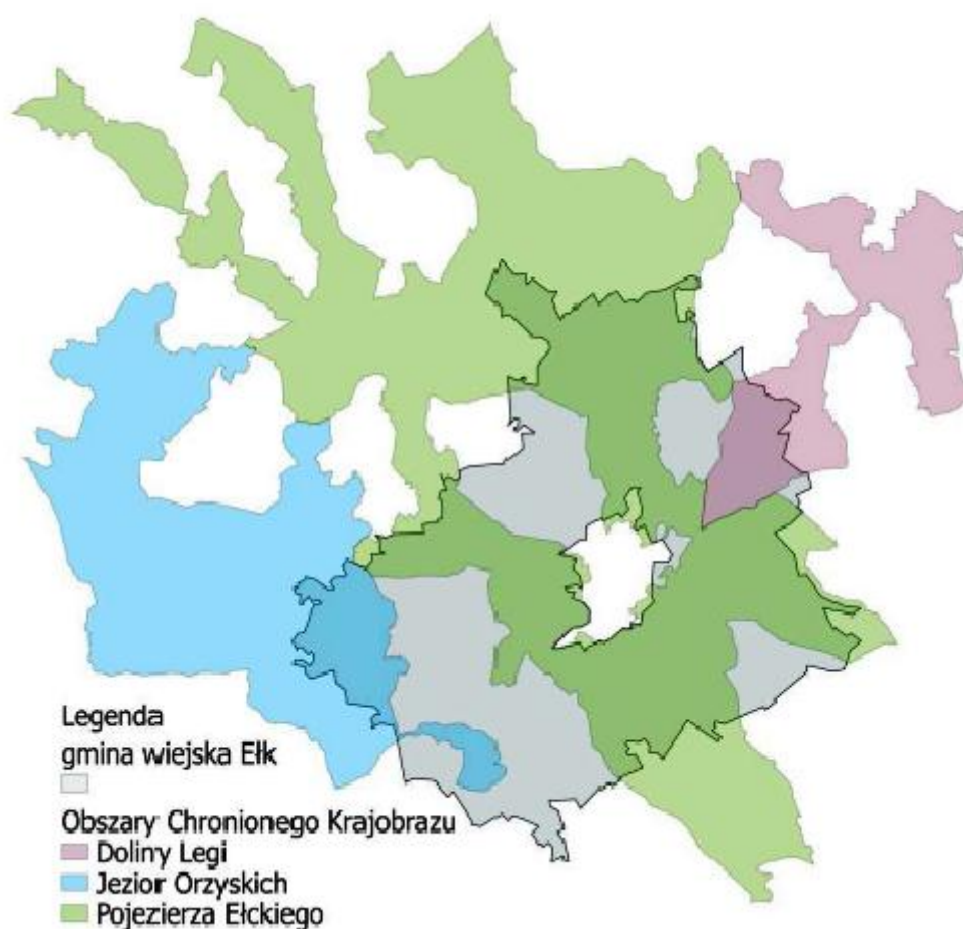
Ochrona środowiska

Gmina Ełk charakteryzuje się unikatowymi walorami przyrodniczo – krajobrazowymi. W celu ochrony tych wartości, na przestrzeni lat na obszarze gminy powołane zostały różne formy ochrony przyrody. Spośród form ochrony przyrody na terenie Gminy Ełk występują obszary chronionego krajobrazu, rezerwat, pomniki przyrody, korytarze ekologiczne oraz obszary Natura 2000.

1. obszary chronionego krajobrazu

Obszary chronionego krajobrazu obejmują tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokojenia potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełniących funkcję korytarzy ekologicznych.

Mapa 8. Położenie Obszarów Chronionego Krajobrazu na tle Gminy Ełk

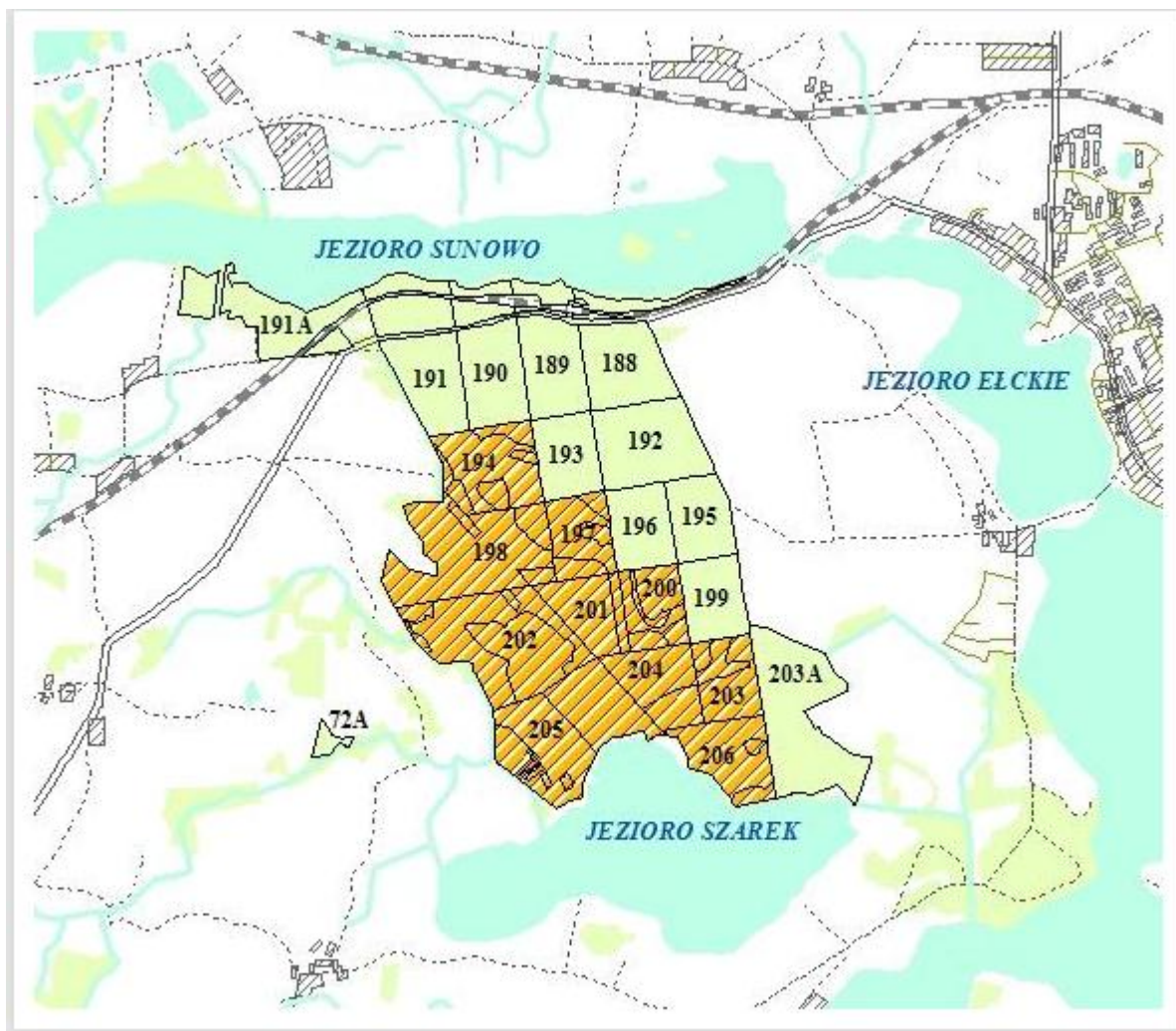
Źródło: RDOŚ w Olsztynie

Na mocy rozporządzenie Nr 21 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie wprowadzenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, na terenie gminy Ełk występują następujące obszary chronionego krajobrazu:

- × „Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego” o powierzchni 49.297,2 ha, położony w powiecie ełckim na terenie Gminy Ełk oraz Stare Juchy, Kalinowo, Prostki i miasta Ełk., w powiecie giżyckim na terenie gmin: Wydminy i Giżycko, w powiecie oleckim na terenie gmin: Świętajno i Olecko. Funkcjonowanie Obszaru precyzuje uchwała Nr VII/126/11 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie wyznaczenia Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierza Ełckiego.
- × „Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Legi” - obszar położony w powiecie oleckim na terenie gmin: Wieliczki i Olecko oraz w powiecie ełckim na terenie gminy Ełk i Kalinowo. Łączna powierzchnia Obszaru wynosi 8 579,8 ha. Aktem prawnym regulującym funkcjonowanie Obszaru jest rozporządzenie Nr 155 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 19 grudnia 2008 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Legi (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 198, poz. 3106).
- × „Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Orzyskie” - o powierzchni 21 153,0 ha położony jest w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie piskim na terenie gmin: Biała Piska i Orzysz, w powiecie giżyckim na terenie gmin: Miłki, Wydminy oraz w powiecie ełckim na terenie gmin: Ełk i Stare Juchy.

2. rezerwat

Na obszarze Gminy Ełk występuje jeden rezerwat faunistyczny „Ostoja bobrów w Bartoszach” o powierzchni 190,17 ha. Utworzony został w 1964 r. w celu ochrony miejsca występowania bobrów, które przywędrowały do uroczyska „Bartosze” prawdopodobnie z okolic Osowca w latach sześćdziesiątych. Położony jest na terenie Gminy Ełk, nad północnym brzegiem jeziora Szarek - 2,5 km na zachód od miasta Ełk. Obejmuje niskie torfowisko porośnięte brzozą z bogatym podszytem, złożonym z wierzby, kruszyny i świerka.

Mapa 9. Położenie Rezerwatu „Ostoja bobrów Bartosze” na tle Gminy Ełk

Źródło: http://www.elk.bialystok.lasy.gov.pl/rezerwaty-przyrody#.U-tn6_I_s-U

3. pomniki przyrody

Pomniki to pojedyncze twory przyrody żywej bądź nieożywionej o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów. Największą liczbę pomników przyrody w Gminie Ełk stanowią pojedyncze drzewa, wiekowe, potężnych rozmiarów o pięknym pokroju.

Tabela 6. Charakterystyka pomników przyrody występujących na obszarze Gminy Ełk

Lp.	Nr ew.	Obiekt	Obwód m	Wysokość m	Lokalizacja	Rok uznania
1.	57	żywotnik olbrzymi Thuja plicata	2,3	20	Szarek, POHZ-Ełk, gospodarstwo Szarek	1962
2.	58	dąb szypułkowy (quercus robur)	4,7	23	Szarek, POHZ-Ełk, gospodarstwo Szarek	1962
3.	59	lipa drobnolistna (tilia cordata) – 4 szt.	1,65- 3,30	22-24	Szarek, POHZ-Ełk, gospodarstwo Szarek	1962
4.	75	głaz narzutowy	1,10	0,8	Ruska Wieś	1962
5.	76	głaz narzutowy	8,00	2,2	Kolonia Piaski na brzegu jez. Krzywe	1966
6.	179	klon pospolity (acer platanoides)	4,00	28	Chełchy, b. PGR Lega, stary cmentarz poniemiecki	1978
7.	180	lipa drobnolistna (tilia cordata)	4,00	28	Straduny, b. PGR Straduny, przy drodze Ełk- Olecko	1978
8.	181	dąb szypułkowy (quercus robur)	5,60	28	Chełchy, b. PGR Lega, przy drodze do gospodarstwa Lega II	1978
9.	231	topola biała (populus alba) – 4 szt	2,15- 3,60	23-26	Lepaki, wzdłuż drogi wiejskiej do wsi Bartosze	1980
10.	327	dąb szypułkowy (quercus robur)	3,80	27	Mleczno, Leśnictwo Mleczno, oddz. 242c	1993
11.	328	aleja 49 szt.: lipa drobnolistna (tilia cordata)	1,20- 3,60	22-28	Straduny, wzdłuż drogi do osiedla b. PGR Straduny	1993
12.	362	dąb szypułkowy (quercus robur):	3,60	25	Bobry, 200 m od szkoły	1993
13.	527	głaz narzutowy, granit różowy, gruboziarnisty	6,66	1,03	Ruska Wieś ok. 250 m na N od szosy Ełk- Orzysz	1998
14.	528	dąb szypułkowy (quercus robur)	3,44	26	Lega, przy budynku mieszkalnym nr 11	1998
15.	529	lipa drobnolistna (tilia cordata) – 5 szt	2,60	27	Janów, na terenie parku	1998
16.	530	dąb szypułkowy (quercus robur) – 2 szt	3,66	25	Ruska Wieś, w parku podworskim obok alei drzew	1978

Źródło: Rejestr pomników przyrody RDOŚ w Olsztynie, 2012

4. Sieć Natura 2000

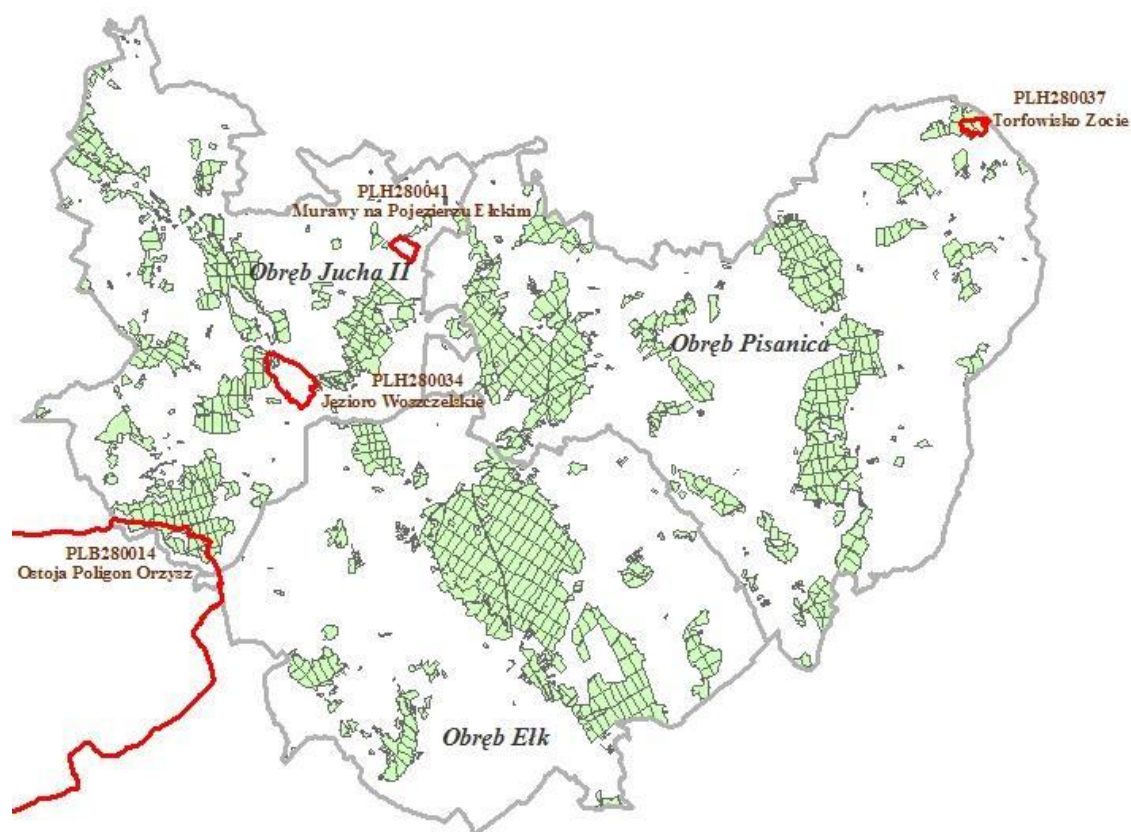
Europejska Sieć Ekologiczna Natura 2000 jest systemem ochrony zagrożonych składników różnorodności biologicznej kontynentu europejskiego, wdrażanym od 1992 roku w sposób spójny pod względem metodycznym i organizacyjnym na terytorium wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej.

Celem utworzenia sieci Natura 2000 jest zachowanie zarówno zagrożonych wyginięciem siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt w skali Europy, ale też typowych, wciąż jeszcze powszechnie występujących gatunków i siedlisk przyrodniczych.

Sieć Naturę 2000 tworzą trzy typy obszarów:

- obszar specjalnej ochrony ptaków (OSOP),
- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOOS),
- obszary o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW).

Mapa 10. Położenie obszarów Natura 2000 na obszarze Gminy Ełk

Źródło: http://www.elk.bialystok.lasy.gov.pl/obszary-natura-2000/-/asset_publisher/kCS6/content/konkurs-na-pierwsza-biebrzanska-miss-1#.VCmSiRZNiZQ

Na terenie Gminy Ełk znajduje się następujące obszary:

- ✘ **Obszar specjalnej ochrony ptaków (OSOP) Ostoja Poligon Orzysz (kod obszaru: PLB280014)**, ustanowiony Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. Nr 25, poz. 133 z późn. zm.). Obszar ten zajmuje powierzchnie 21 208,0 ha w województwie warmińsko-mazurskim, w tym 559,6 ha na terenie Gminy Ełk. Ostoja położona jest na Równinie Mazurskiej, stanowiąc znaczną część czynnego poligonu wojskowego Orzysz. Zidentyfikowano tu występowanie 11 gatunków ptaków, w tym liczebność 3 gatunków kwalifikuje się do międzynarodowych ostoi ptaków (cietrzew, derkacz, żuraw). Ponadto 7 z wymienionych gatunków zostało zamieszczonych na liście ptaków zagrożonych w Polskiej czerwonej księdze zwierząt. Jest to jedno z najważniejszych miejsc bytowania cietrzewia w Polsce. Poza tym przystępują tu do lęgów ptaki drapieżne: kania czarna, kania ruda, orlik krzykliwy i bielik.
- ✘ **Specjalny obszar ochrony siedlisk (SOOS) Jezioro Woszczelskie (kod obszaru: PLH280034)**. Obszar utworzono w celu ochrony mezotroficznego jeziora Woszczelskiego oraz torfowiska przejściowego. Jezioro Woszczelskie powstało w wyniku wytapiania się wśród piasków brył martwego lodu. Jest zbiornikiem otwartym hydrologicznie, o powierzchni 172,6 ha i głębokości maksymalnej 10,6 m oraz średniej 3,3 m. W południowo-środkowej jego części znajduje się pagórkowata wyspa, o powierzchni 1,7 ha. Zbiornik jest długi na ponad 2,5 km i szeroki na około 1,2 km. Jezioro Woszczelskie stanowi siedlisko występowania zbiorowisk ramienic oraz rzadkich gatunków naczyniowych roślin zanurzonych. W obrębie zbiorowisk ramienic zidentyfikowano pięć gatunków, które znajdują się w rejestrze Czerwonej Listy glonów w Polsce. Brzegi jeziora oraz wypłylenia obficie porasta roślinność szuwarowa. Ma ona duże znaczenie dla występującej tu fauny kręgowców i bezkręgowców. Zbiorowiska szuwarowe wykorzystywane są jako schronienie oraz miejsca lęgowe i tarliskowe. Na południe od jeziora Woszczelskiego znajduje się przyrodniczo cenne torfowisko przejściowe o niewielkiej powierzchni, gdzie wśród torfowców obficie rozwija się *Equisetum variegatum* – gatunek stanowiący relikw glacialny oraz chronione storczyki. Florę tego siedliska dodatkowo wzbogaca występowanie dwóch gatunków gruszynek: *Pyrola rotundifolia* i *P. minor*.
- ✘ **Specjalny obszar ochrony siedlisk (SOOS) Murawy na Pojezierzu Ełckim (kod obszaru: PLH280041)**. Obszar jest położony na północ od Ełku, w mikroregionie Pojezierze Łaśmiadzkie, które stanowi środkowa część Pojezierza Ełckiego. Obszar obejmuje 4 pagórki o charakterze kemowym wraz z otaczającymi je pastwiskami i polami uprawnymi. Znajduje się on w północnej części wsi Straduny. Pagóry kemowe

o wysokości kilkunastu metrów, szerokości i długości do 200 metrów są ograniczone stromymi stokami, opadającymi ku równinnym obniżeniom. Kemy utworzone są ze żwirów i piasków gliniastych przeważnie poziomo warstwowych, które zostały osadzone w wyniku działalności wód lodowcowych w obrębie szczelin lodowców. Pierwszoplanową wartością tego obszaru są kserotermiczne murawy z klasy Festuco Brometea i wyłącznie dla ich ochrony został powołany ten obszar. Są to barwne, bujne półnaturalne zbiorowiska o charakterze mezofilnym. Wyróżniają się one dużym udziałem gatunków kserotermicznych i wapieniolubnych. Chociaż nie ma tutaj najbardziej kserotermicznych gatunków o charakterze pontyjskim, które charakterystyczne dla niższych jednostek fitosocjologicznych, to jednak występuje tutaj wiele roślin z klasy Festuco-Brometea. Omawiane zbiorowiska muraw kserotermicznych występują na wierzchołkach i południowych oraz południowo-zachodnich zboczach pagórków kemowych. Są to niewielkie powierzchnie do kilkudziesięciu arów, o charakterze barwnej, kwiecistej murawy, wykazującej największe podobieństwo do zespołu Origano-Brachypodietum. Istnienie tych zbiorowisk jest możliwe tylko przy ekstensywnym wypasie. Zarzucenie wypasu powoduje powstawanie zaroślowych zbiorowisk murawowych i eliminację gatunków światłolubnych. Równocześnie nadmierny wypas eliminuje większość gatunków rzadkich. Na całym obszarze przeważają gleby brunatne i zbliżone do brunatnych, a same wzgórza kemowe są zasobne w węglan wapnia. Obszar jest również cenny dla płazów, gadów i owadów zamieszkujących łąki i murawy kserotermiczne. Na terenie muraw jest bardzo prawdopodobne występowanie motyla czerwończyka nieparka. Gatunek ten występuje bowiem w pobliżu jeziora Selmęt Wielki, na Pojezierzu Ełckim (ten sam korytarz ekologiczny).

5. korytarze ekologiczne

W 2005 roku opracowany został na zlecenie Ministerstwa Środowiska projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Ekologiczną Natura 2000 w Polsce (Jędrzejewski i in. 2005). Podstawą ich wyznaczenia była analiza środowiskowa oraz rozmieszczenia aktualnego i historycznego, a także migracji wybranych gatunków wskaźnikowych: żubra, łosia, jelenia, niedźwiedzia, wilka i rysia.

W zaprojektowanej sieci wyróżniono siedem korytarzy głównych, których rolą jest zapewnienie łączności w skali całego kraju i w skali międzynarodowej. Każdy z korytarzy głównych posiada szereg odnóg (korytarzy uzupełniających), dzięki którym łączy on wszystkie leżące w danym regionie kraju cenne obszary siedliskowe.

Przez obszar Gminy Ełk przebiegają następujące korytarze ekologiczne, należące do strefy Korytarza północnego:

- × **Pojezierze Ełckie** – rodzaj: korytarz leśny, Typ K korytarz uzupełniający (krajowy), KPn-1D
- × **Puszcza Borecka – Puszcza Piska** – rodzaj: korytarz leśny, Typ K korytarz uzupełniający (krajowy), KPn-7A
- × **Puszcza Piska** – typ: rodzaj: obszar węzłowy G korytarz główny (międzynarodowy), GKPN-8

1.3. Walory kulturowe

Historia

Niełatwo zwięźle przedstawić dzieje ziem, na których położona jest obecna Gmina Ełk. Oprócz środowiska przyrodniczego należy uwzględnić historię polityczną regionu, stosunki międzynarodowe, kierunki rozwoju gospodarczego itp. Najbardziej stabilna jest natura. Liczne wojny, zmiany granic, epidemie, potężne ruchy migracyjne wpływały na losy pojedynczych osób i całych społeczności. Ostatni z takich wstrząsów o fundamentalnym znaczeniu miał miejsce przed 50 laty. 50 lat to około 7% lepiej znanej historii tych ziem.

Niewiele wiadomo o prehistorii Mazur. Do XIII wieku okolice dzisiejszej Gminy Ełk zamieszkiwali Jaćwingowie, znani też jako Sudowie. Ten spokrewniony z Prusami i Litwinami lud dzielił się na włości - przypominające szczepy. Zachodnią część Gminy Ełk zajmowała włość o nazwie Kymenow, we wschodniej części graniczyli ze sobą Kresmeńcy (włość Cresmen) i Świętajny (Sentane). Jaćwingowie byli ludem bitnym, żyjącym z uprawy roli, hodowli, rzemiosła, ale też z grabieży sąsiednich ziem. Ze zmiennym szczęściem toczyli boje z książętami polskimi i ruskimi. Dopiero starcie z potęgą krzyżacką ok. 1280 r. przyniosło im druzgocącą klęskę. Jaćwingowie odeszli w niepamięć, część z nich uciekła na Mazowsze i Litwę, część Krzyżacy przesiedlili. Na prawie sto lat dzisiejsza Gmina Ełk opustoszała. Po jej pierwotnych mieszkańcach pozostały ślady grodzisk, m.in. w Bajtkowie, Ledze, Malinówce, Płocicznie, Szeligach, Szybie, Talusach, Woszczelach i Zdedach.

W XIV wieku rozpoczęło się ponowne zasiedlanie tych ziem. Najstarszą miejscowością gm. Ełk jest prawdopodobnie Ruska Wieś założona w 1376 r. przez Rusinów. Otrzymała ona lokację w 1404 roku (Ełk - w r. 1425). W I połowie tego wieku dokumenty lokacyjne otrzymały też Chełchy (1431 r.), Płociczno (1438 r.), Nowa Wieś Ełcka (1439 r.). W II połowie XV wieku powstały Zdunki (1465 r.), Sędki (1469), Bartosze (1471), Piaski (1472), Małkinie, Mrozy, Regiel (1473) Straduny, Oracze (pod nazwą Zamejty) (1475), Lepaki, Mołdzie, Talusy

(1476), Sajzy (1479), Chruściele (1483), Regielnica (1484), Bajtkowo (1493). Z perspektywy kilkuset lat trudno obiektywnie ocenić, jaki był skład etniczny osiedleńców. Przybywali oni przede wszystkim z ziem sąsiednich - Mazowsza, Rusi, Litwy; wielu z nich przywędrowało z Niemiec. Wydaje się, że wśród ludności napływowej przeważali przybysz z Mazowsza, mieszkańcy Mazur chętnie, bowiem wspierali wojska polskie w wojnach z Krzyżakami, m.in. w 1410 r., w czasie wojny trzydziestoletniej oraz w latach 1519- 1521. Osobliwością regionu są mniejszości narodowe - białoruska, litewska i tatarska - tworzące mozaikę kulturową. Na terenach zamieszkałych przez ludność prawosławną znajdują się cerkwie. Dużą wartość krajoznawczą mają miejscowości, w których żyją Polscy muzułmanie - potomkowie Tatarów osadzonych tutaj przez Jana III Sobieskiego. Zachowali oni swą odrębność wyznaniową, kulturową oraz zwyczaje i obrzędy.

Zabytki

× Kościół pw. Matki Boskiej Królowej Polski w Stradunach

Zabytkowy kościół w Stradunach, wybudowany w latach 1736-1738, o barokowym wystroju (nr rej.: 316 z 30.11.1966r. oraz 39 z 24.05.1979r.). Kościół stoi na miejscu wcześniejszego kościoła drewnianego. Prawdopodobnie kościół był częścią kompleksu zamkowego zbudowanego w tym miejscu przez Krzyżaków w XV w. Wewnątrz kościoła znajdują się zabytkowe organy z XVIII wieku, płyty nagrobne miejscowych rodów szlacheckich z XVI i XVII wieku oraz obraz „Ukrzyżowanie” (ok. 1570 r.) wykazujący wpływy szkoły Albrechta Dürera. Pierwotnie kościół był świątynią katolicką. Po sekularyzacji zakonu krzyżackiego stał się świątynią protestancką. Po II wojnie światowej kościół został zamieniony na rzymskokatolicki (od 1946 r.).

Zdjęcie 1. Kościół pw. Matki Boskiej Królowej Polski w Stradunach

Źródło: <http://www.egoturystyka.pl/portal.php?aid=13086740154e00c7dfc00dd>

Po wojnie pierwszym proboszczem parafii był ks. Józef Kącki. Parafia w Stradunach prowadzona jest przez zakon księży kanoników regularnych laterańskich. Początkowo kościół pw. św. Leonarda, obecnie Matki Boskiej Królowej Polski.

× **Kościół pw. Matki Bożej Różańcowej w Bajtkowie**

Kościół został wybudowany w 1895 r. i służył wspólnie protestanckiej. Po II wojnie światowej, gdy na tereny Bajtkowa przybyli katolicy, kościół został przekazany wspólnie katolickiej. W 1946 r. został uroczystie poświęcony przez ks. Jana Kąckiego CRL. Przez szereg lat duszpasterstwo w parafii sprawowali księża Kanonicy Regularni Laterańscy z parafii Najświętszego Serca Jezusowego w Ełku. Od 1970 r. był to samodzielny wikariat. Kanoniczne erygowanie parafii dokonało się 26 lipca 1982 r. przez Księdza Biskupa Jana Obłaka, Biskupa Warmińskiego. Od 1 lipca 1993 r. opiekę nad parafią przejęli księża diecezjalni. Kościół orientowany, murowany z cegły i kamieni polnych, oszarpowany dwuuskokowymi szkarpami, z węższym, wyodrębnionym prezbiterium. Jest to budowla trójnawowa na planie prostokąta z wieżą od strony zachodniej. Dach dwuspadowy, kryty dachówką.

Zdjęcie 2. Kościół pw. Matki Bożej Różańcowej w Bajtkowie

Źródło: <http://mojemazury.pl/10792-0,Bajtkowo-neogotycki-kosciol-z-1895-roku,260051.html?>

× **Zabudowania XIX-wiecznego folwarku położonego nad rzeką przy ulicy Nadrzecznej w Stradunach oraz pozostałości parku krajobrazowego.**

Zabytkowy zespół dworski pochodzi z XIX/XX wieku - nr rej.: A-1050 z 24.04.1996r. W skład zespołu wchodzi: dwór, gorzelnia, lamus, 3 obory, cielętnik, park (nr rej.: A-431 z 12.11.1985r.), młyn wodny.

× **Stary młyn wodny nad sztucznym spiętrzeniem rzeki Ełk przy ulicy Nadrzecznej w Stradunach**

Stary młyn wodny, później magazyn, obecnie obiekt nieużytkowany pochodzi z II poł. XIX w. - nr rej.: A-4477 z 26.09.2007r. Budynek malowniczo położony nad sztucznym spiętrzeniem rzeki Ełk przy ulicy Nadrzecznej w Stradunach. Powstał w roku 1925 jako młyn wodny w stylu typowo przemysłowym bez żadnych ozdób. Zbudowany z kamienia i z cegły na zaprawie wapiennej z elementami drewnianymi. Powierzchnia obiektu wynosi 1433 m².

Zdjęcie 3. Stary młyn wodny w Stradunach

Źródło: <http://www.egoturystyka.pl/portal.php?pokazg=yes&idg=1353>

× **Pozostałości 3 cmentarzy położonych na początku i końcu wsi Straduny przy trasie Ełk – Olecko**

W Stradunach, w odległości ok. 500 metrów w kierunku południowym od Kościoła parafialnego znajduje się cmentarz ewangelicki. Powstał on w II połowie XIX wieku. Zajmuje powierzchnię 0,19 ha, a najstarszy nagrobek pochodzi z 1871 roku. Kolejny cmentarz tzw. kwatera wojenna to miejsce spoczynku 2 nieznanymi żołnierzami armii niemieckiej oraz 11 żołnierzami armii rosyjskiej (10 nieznanymi, w tym 2 oficerów i 1 podoficer).

× **Dawny budynek szkoły polskiej położony przy ulicy Kajki w Stradunach**

× **Zabytkowy park z XIX wieku w Nowej Wsi Ełckiej**

1.4. Wypoczynek

Niewątpliwie najbardziej charakterystyczną formą turystyki uprawianej na ziemi ełckiej jest **turystyka wodna**. Dla niej to wyznaczono wiele szlaków o różnym stopniu trudności. Ponadto, w Gminie Ełk **możliwy jest aktywny wypoczynek**, zarówno poprzez **szlaki piesze**, jak i **rowerowe**. Brakuje wytyczonych szlaków motorowych, konnych, tras nornic walking, zimowych tras biegowych i ścieżek dydaktycznych.

Tabela 7. Szlaki turystyczne w Gminie Ełk

L.p.	Szlak	Przebieg	Długość
SZLAKI WODNE			
1.	Szlak kajakowy Czerwony Dwór- Ełk	jeziro Szwałk Wielki - jeziro Pilwąg - jeziro łażno - jeziro Litygajno - rzeka łażna Struga - jeziro łaśmiady - rzeka Ełk - stacja wodna PTTK Ełk	80 km
2.	Szlak łażnej Strugi Ełku	Mazury – jez. Szwałk Wielki – jez. Pilwąg – jez. łażno – jez. Litygajno – rz. łażna Struga – jez. łaśmiady – jez. Straduńskie – jez. Haleckie – rzeka Ełk – jez. Ełckie – Ełk – rzeka Ełk – Nowa Wieś Ełcka – Prostki – Grajewo – Kanał Rudzki – Osowiec	dł. całkowita ok. 106 km (w Gminie Ełk – ok. 60 km)
3.	Szlak Kajkowski	jeziro Ełckie - jeziro Sunowo - jeziro Druglin - jeziro Kroksztyn - rzeka Ogródek - jeziro Rostki - jeziro Orzysz - dalej na Wielkie Jeziora Mazurskie.	ok. 40km
4.	Szlak mazursko-augustowski	Olecko - jeziro Olecko - rzeka Lega - jeziro Selmęt Wielki - rzeka Małkin - jeziro Stackie - jeziro Rajgrodzkie - rzeka Jegrznia - Kanał Augustowski – Augustów.	bd
5.	Szlak Pisanica	jeziro Nieciecz - ciek wodny - jeziro Głębockie - jeziro Błotniste - jeziro Sernik - jeziro Stackie - rzeka Małkin - jeziro Selmęt Wielki	bd
6.	Szlak kajakowy rzeką Gołdapą	jez. Gołdap – miasto Gołdap – Juchnajcie – Boćwinka – Sapałówka – Banie Mazurskie – Zakałcze – Mieduniszki	dł. całkowita 89 km (w Gminie Ełk – ok. 30 km)
7.	Szlak rzeki Legi	jez. Oleckie Małe – Nowy Młyn – Starosty – Nory – Kleszczewo – Bartkowski Dwór – Gąsiorówko – Gąsiorowo – Pomiany – Babki Gądeckie – Chełchy – Lega – Sędki – jez. Selment Wielki – Makosieje – Sypitki - Kucze – Stacze – jez. Stackie – jez. Rajgrodzkie – Rajgród	dł. całkowita 63 km (w Gminie Ełk - 43 km)

L.p.	Szlak	Przebieg	Długość
SZLAKI PIESZE, ROWEROWE			
8.	Szlak im. Michała Kajki	Ełk – Chruściele - Tracze - Mostoły - Zdedy - jezioro Zdeckie - Klusy - jezioro Kroksztyn - Ogródek - Skomack Wielki - jezioro Orzysz	dł. całkowita ok. 53 km (w Gminie Ełk – ok. 37 km)
9.	Szlak Mazur Garbatych	Ełk - Siedliska - Straduny - Malinówka - Stare Juchy - Szczecinowo - Garłówko - Połom - Olecko - Czerwony Dwór - Gołdap	135 km
10.	Szlak Tatarski	Ełk - Szyba - Tatarska Góra - Chochołki – Ostrykół - Prostki (słup graniczny w Prostkach) - Bogusze	dł. całkowita ok. 26 km (w Gminie Ełk – ok. 19 km)
11.	Żółty szlak rowerowy (edukacyjno-ekologiczny)	wokół Jeziora Selment Wielki	ok. 49 km
12.	Niebieski szlak rowerowy „Tatarskim szlakiem”	Ełk – Żabie Oczko – Nowa Wieś Ełcka – Bajtkowo – Nowa Wieś Ełcka – Prostki – Bogusze – Ostrykół – Ełk	ok. 46 km
13.	Szlak rowerowy „Zabytkowe cmentarze”	Stare Juchy – Liski – Grabnik – Rogale – Guzki – Mołdzie – Ruska Wieś – Góra Pilchowa – Rękusy – Bartosze – Ełk	bd
14.	Szlak rowerowy „Morenowych Wzgórz”	Ełk – Oracze – Płociczno – Straduny – Piaski – Malinówka – Bałamutowo – Czerwonka – Woszczele – Chrzanowo – Ełk	ok. 47 km

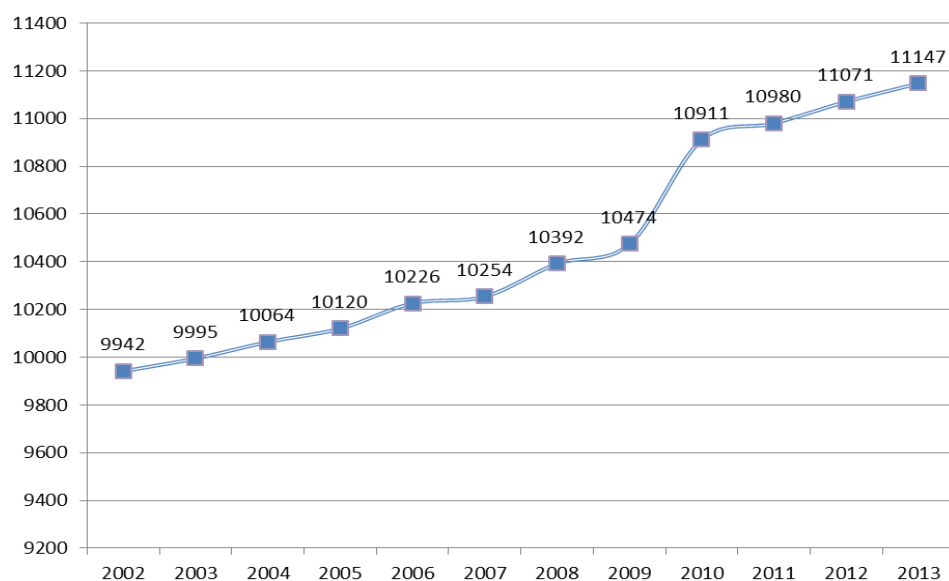
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Ełk

2. SPOŁECZEŃSTWO

2.1. Demografia

Wg danych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2013 r. Gminę Ełk zamieszkiwało 11 147 osób. **W porównaniu do roku 2008 liczba mieszkańców wzrosła o 1,07% (755 osób).** Analizując dane odnośnie liczby ludności od 2002 roku widoczny jest jej ciągły wzrost.

Wykres 1. Liczba ludności w Gminie Ełk w latach 2002-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na wskazaną powyżej sytuację bezpośrednio wpływa **dodatni przyrost naturalny** w latach 2002-2012. Wskaźnik przyrostu naturalnego w perspektywie rocznej przyjmuje zmienne, wahające się wartości, jednak ciągle pozostają one dodatnie. Wyjątkiem jest rok 2013, w którym wskaźnik przyrostu naturalnego osiągnął **ujemną** wartość **-1,1**, co świadczy o znacznie większej ilości zgonów niż urodzeń żywych. Niepokojącym elementem jest **niższa** w ostatnich trzech latach **liczba zawieranych małżeństw**, która może negatywnie wpływać na demografię i rozwój gminy. Przedstawione trendy przedstawiają poniższe dane ujęte w liczbie na 1000 mieszkańców.

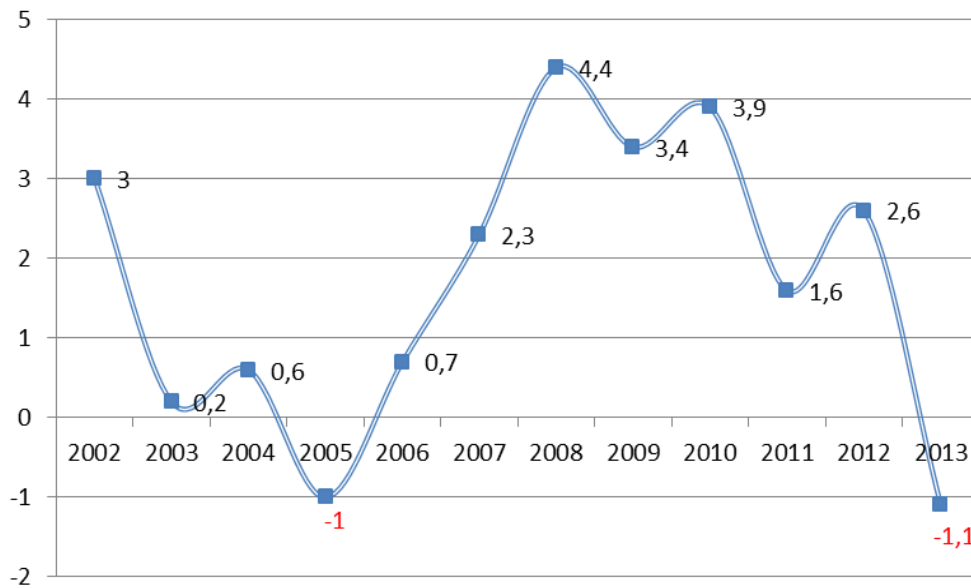
Tabela 8. Ruch naturalny w Gminie Ełk w latach 2002-2013

Rok	Liczba małżeństw	Liczba urodzeń żywych	Liczba zgonów
2002	5,2	14,5	11,50
2003	5,9	10,6	10,40
2004	5,3	11,9	11,34
2005	5,1	9,1	10,08
2006	5,7	11,2	10,52
2007	6,6	11,8	9,47
2008	7,6	12,9	8,57
2009	6,5	12,9	9,56
2010	5,7	12,7	8,79
2011	3,9	10,7	9,06
2012	4,2	10,3	7,71
2013	4,5	8,8	9,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

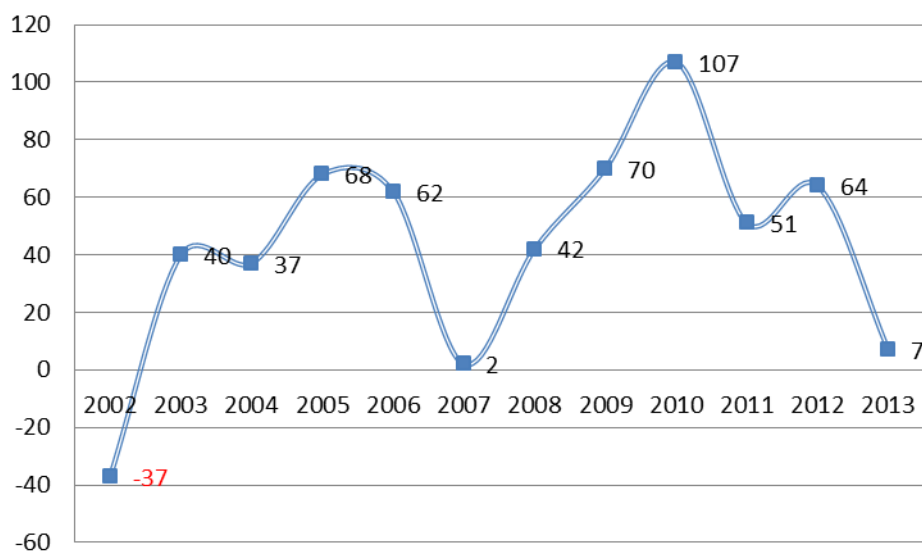
Wykres 2. Przyrost naturalny w Gminie Ełk w latach 2002-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Kolejnym czynnikiem, który wpływa na liczbę ludności w gminie jest różnica między napływem a odpływem mieszkańców w danym roku. **Saldo migracji osiągało w latach 2002-2013 wyraźnie dodatni poziom (107 osób w 2010 r.).** Dane te wskazują, że Gmina Ełk **jest obszarem zwiększającej się liczby ludności.**

Wykres 3. Saldo migracji w Gminie Ełk w latach 2002-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Do Gminy Ełk najczęściej przemieszczają się osoby z miast, rzadziej ze wsi i z zagranicy. Z drugiej jednak strony większość osób emigrujących z gminy wybiera na swoje nowe miejsce zamieszkania właśnie miasto.

Tabela 9. Zameldowania i wymeldowania w latach 2002-2013

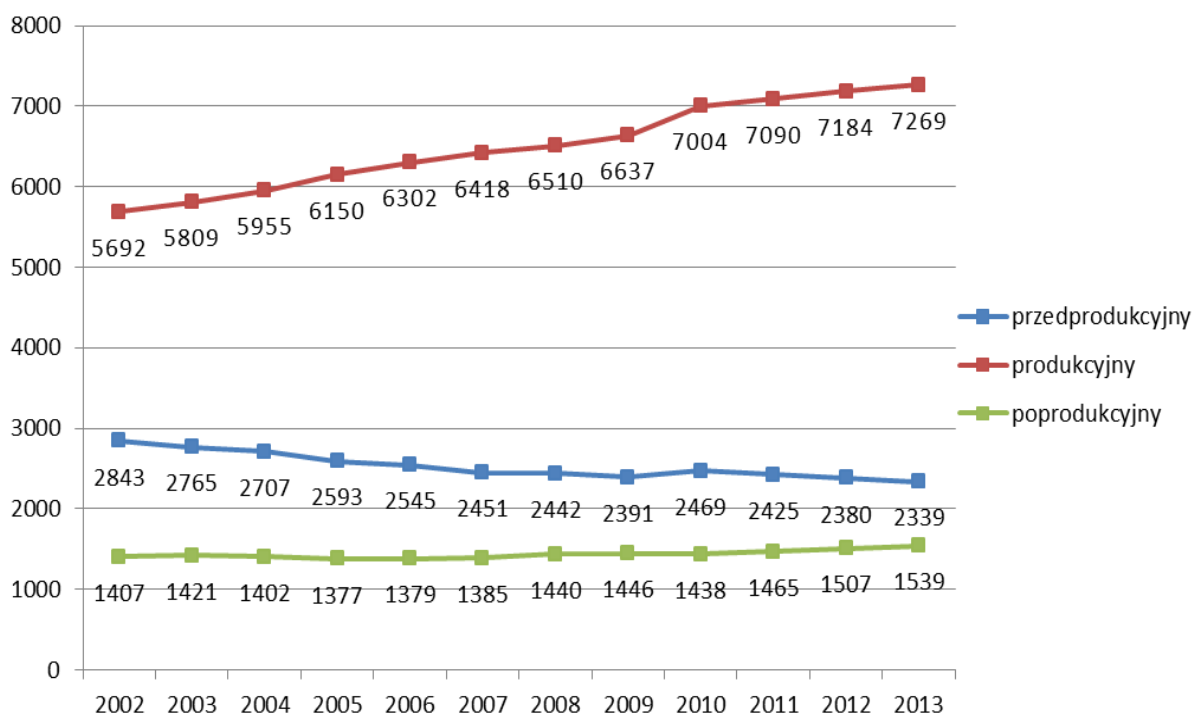
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Zameldowania												
Ogółem:	153	220	240	246	258	259	291	276	285	266	245	253
Z miast	122	165	206	195	201	194	221	218	211	208	187	183
Ze wsi	29	48	31	46	54	60	61	41	58	34	39	50
Z zagranicy	2	7	3	5	3	5	9	17	16	24	19	20
Wymeldowania												
Ogółem:	190	180	203	178	196	257	249	206	178	215	181	175
Do miast	152	136	143	117	143	186	185	147	125	186	133	141
Na wieś	36	38	44	57	41	50	36	39	45	25	37	18
Za granicę	2	6	16	4	12	21	28	20	8	4	11	16

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ważna dla przyszłej kondycji demograficznej jest struktura wiekowa mieszkańców gminy. Duża liczba osób w wieku przedprodukcyjnym będzie gwarancją rozwoju gminy w przyszłości. W badanym okresie zauważalny jest **stały wzrost osób w wieku produkcyjnym** oraz utrzymywanie się na niemal niezmiennym poziomie osób w wieku poprodukcyjnym. Niezwykle niepokojącym zjawiskiem jest **stale zmniejszający się odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym**. Zjawisko to może mieć bardzo negatywne skutki w przyszłości.

Liczbowy rozkład udziału osób w poszczególnych grupach wiekowych przedstawia poniższy wykres, który potwierdza wspomniane poprzednio tendencje.

Wykres 4. Struktura wiekowa ludności w Gminie Ełk w latach 2002-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na dzień 31 grudnia 2013 r. spośród 11 147 osób zamieszkujących Gminę Ełk 5713 stanowili mężczyźni – co wynosiło 51,25% ogółu mieszkańców gminy. W przeliczeniu na 100 mężczyzn wskaźnik feminizacji wynosi 95 i pozostaje na niemal niezmiennym poziomie od 2002 roku.

2.2. Mieszkalnictwo

Warunki mieszkaniowe to jeden z ważniejszych czynników świadczących o rozwoju gospodarczym społeczeństwa oraz stopniu jego zamożności. W **zasobie mieszkaniowym Gminy Ełk do 2012 roku nie było lokali socjalnych**. Obecnie jest ich 10 o łącznej powierzchni 331 m². Ponadto, Gmina Ełk dysponuje 42 mieszkaniami komunalnymi (1 931 m²).

Liczba mieszkań prywatnych od 2002 do 2012 roku stale rośnie. Zauważalna jest również poprawa w kwestii dostępnej powierzchni, zarówno w przeliczeniu na 1 mieszkanie, jak i na 1 osobę.

Tabela 10. Stan warunków mieszkaniowych w Gminie Ełk w latach 2002-2012

Gmina Ełk	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Mieszkania	2774	2815	2854	2908	2942	2995	3056	3106	3313	3384	3471
Powierzchnia na 1 mieszkanie (m ²)	68,5	69,6	70,8	72,2	73,3	74,8	76,3	77,6	80,7	81,9	84,1
Powierzchnia na 1 osobę (m ²)	19,1	19,6	20,1	20,8	21,1	21,9	22,4	23,0	24,5	25,2	26,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analiza wyposażenia mieszkań w urządzenia techniczno-sanitarne jest niezbędna przy ocenie stanu jakości zasobów mieszkaniowych. Dzięki temu możliwe jest określenie warunków socjalno-bytowych. W tym celu, na podstawie danych GUS bada się wyposażenie w: wodociąg, ustęp splukiwany, łazienkę, centralne ogrzewanie i gaz z sieci.

Tabela 11. Stan wyposażenia mieszkań w Gminie Ełk w urządzenia techniczno-sanitarne w latach 2002-2012

Gmina Ełk	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
wodociąg	2356	2406	2445	2498	2532	2585	2646	2698	2972	3043	3130
ustęp splukiwany	2035	2085	2124	2177	2211	2264	2325	2376	2846	2917	3004
łazienka	2040	2090	2129	2182	2216	2269	2330	2380	2735	2806	2893
centralne ogrzewanie	1787	1837	1876	1929	1963	2016	2077	2127	2490	2561	2648
gaz z sieci	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

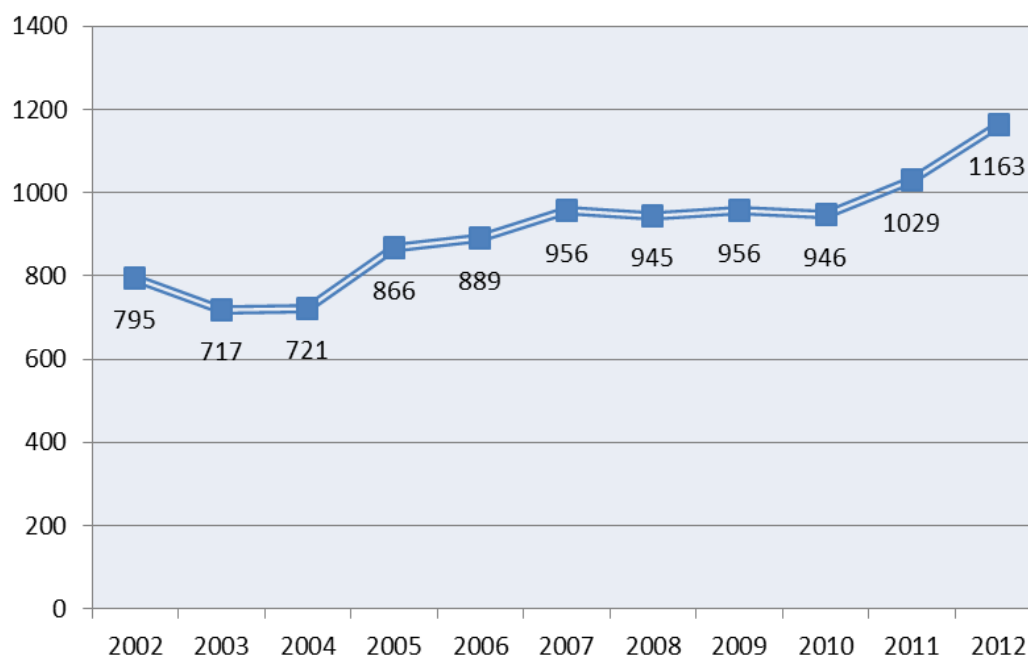
Analizując powyższe dane należy stwierdzić, że **nie wszystkie mieszkania spełniają podstawowe warunki socjalno-bytowe** i pozostają bez wyposażenia w podstawowe urządzenia techniczno-sanitarne. Bardzo pozytywnym zjawiskiem jest jednak ilość mieszkań wyposażonych w dostęp do wodociągu. W 2012 roku aż 90,17 % mieszkań posiadało tego typu instalacje. Zauważalny jest stały wzrost liczby poszczególnych urządzeń techniczno-sanitarnych. **Najgorsza sytuacja dotyczy wyposażenia mieszkań w gaz sieci.** W 2012 roku zaledwie 1 mieszkanie posiadało dostęp do tego typu urządzeń.

Infrastrukturę techniczną dotyczącą mieszkań należy ocenić zatem jako będącą na stosunkowo wysokim poziomie.

2.3. Rynek pracy

Liczba osób pracujących w Gminie Ełk na przestrzeni lat 2002-2012 **podlegała nieznacznym wahaniom**. Od 2010 roku liczba pracujących **stałe rośnie**. W 2012 roku osiągnęła wartość **1 163 osób pracujących** (wzrost w stosunku do roku 2011 o 1,13%).

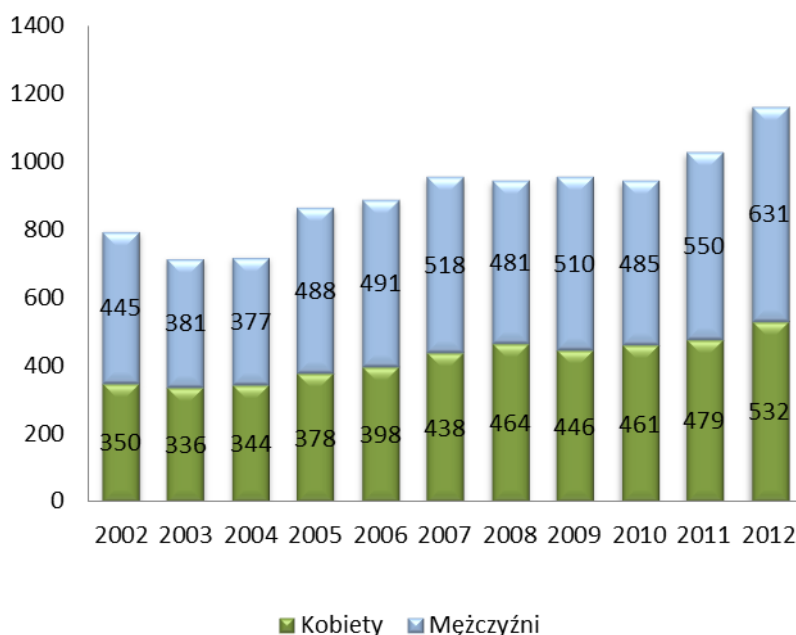
Wykres 5. Liczba osób pracujących w Gminie Ełk w latach 2002-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Dane dotyczące zatrudnienia w rozbiciu na płeć pokazują **lepszą sytuację mężczyzn na rynku pracy** w Gminie Ełk. W 2012 roku w grupie osób pracujących było około 54,25% mężczyzn.

Wykres 6. Liczba osób pracujących w Gminie Ełk w podziale na płeć w latach 2002-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

2.4. Bezrobocie

Wskaźnik bezrobocia mówi dużo o ogólnej kondycji gospodarczej na danym obszarze. Brak dochodów przekłada się również na życie całych rodzin.

Stopa bezrobocia na koniec 2013 r. w powiecie ełckim kształtowała się na poziomie 26%. W odniesieniu do grudnia 2012 r. zmalała o 0,4 punktu. W porównaniu do wskaźnika wojewódzkiego stopa bezrobocia w powiecie była wyższa o 4,3 punktu. Powiat ełcki pod tym względem znalazł się na 9 miejscu w województwie.

Tabela 12. Stopa bezrobocia w powiecie ełckim na tle kraju i województwa w latach 2007-2013

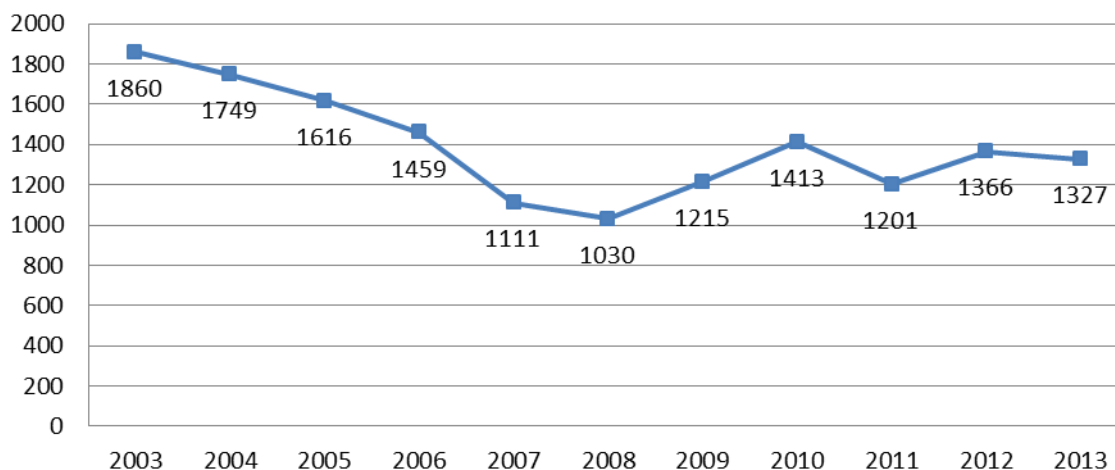
Stopa bezrobocia (%)	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
POLSKA	11,4	9,5	11,9	12,3	12,5	13,4	13,4
WARMIŃSKO-MAZURSKIE	19,0	16,8	20,2	20,0	20,1	21,2	21,7
Powiat ełcki	24,0	21,4	24,5	24,2	24,4	25,4	25,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Ełku.

W latach 2008-2010 w Gminie Ełk odnotowano **wyraźny wzrost liczby osób bezrobotnych**. Liczba ta zwiększyła się w tym okresie aż o **383 osoby**. Pozytywnym zjawiskiem do jest jednakże spadek liczby osób pozostających bez pracy na koniec 2012 roku.

W ujęciu rocznym **odsetek bezrobotnych w 2013 roku zmniejszył się o 2,9% w stosunku do roku 2012.**

Wykres 7. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Ełk w latach 2003-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Najwięcej bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Ełku na koniec 2013 roku, poza miastem Ełk, zamieszkiwało w Gminie Ełk – 1327 tj.16,2% ogółu bezrobotnych, najmniej w Gminie Stare Juchy – 401 osób tj. 4,8% ogółu bezrobotnych.

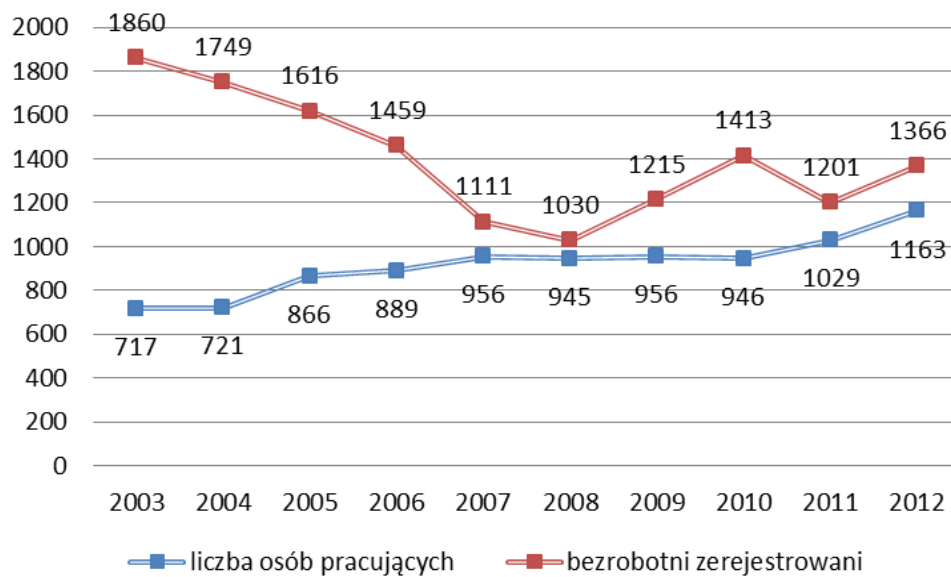
Tabela 13. Bezrobotni według miejsca zamieszkania lata 2004-2013

Lata	Ogółem powiat ełcki	miasto Ełk	udział	gmina Ełk	udział	gmina Kalinowo	udział	gmina Prostki	udział	gmina Stare Juchy	udział
2004	9622	5184	53,9	1749	18,2	929	9,7	1125	11,7	635	6,6
2005	8980	4841	53,9	1616	18,0	875	9,7	1088	12,1	560	6,2
2006	8111	4399	54,2	1459	17,9	810	10,0	972	12,0	471	5,8
2007	6552	3529	53,9	1111	17,0	731	11,2	782	11,9	399	6,0
2008	6094	3519	57,7	1030	16,9	631	10,6	633	10,4	281	4,6
2009	7675	4721	61,5	1215	15,8	670	8,7	723	9,4	346	4,5
2010	7793	4585	58,8	1426	18,3	684	8,8	757	9,7	341	4,3
2011	7906	4933	62,4	1201	15,2	672	8,5	752	9,5	348	4,4
2012	8547	5247	61,4	1366	16,0	732	8,6	820	9,6	382	4,4
2013	8201	4977	60,7	1327	16,2	725	8,8	771	9,4	401	4,9
spadek /wzrost	-346	-270		-39		-7		-49		-19	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP w Ełku.

Porównując liczbę bezrobotnych zarejestrowanych i liczbę osób pracujących należy zauważyć pozytywne zjawisko większej liczby osób pracujących, jednakże niepokojący jest wzrost liczby bezrobotnych i zmniejszenie się różnicy pomiędzy tymi dwoma grupami.

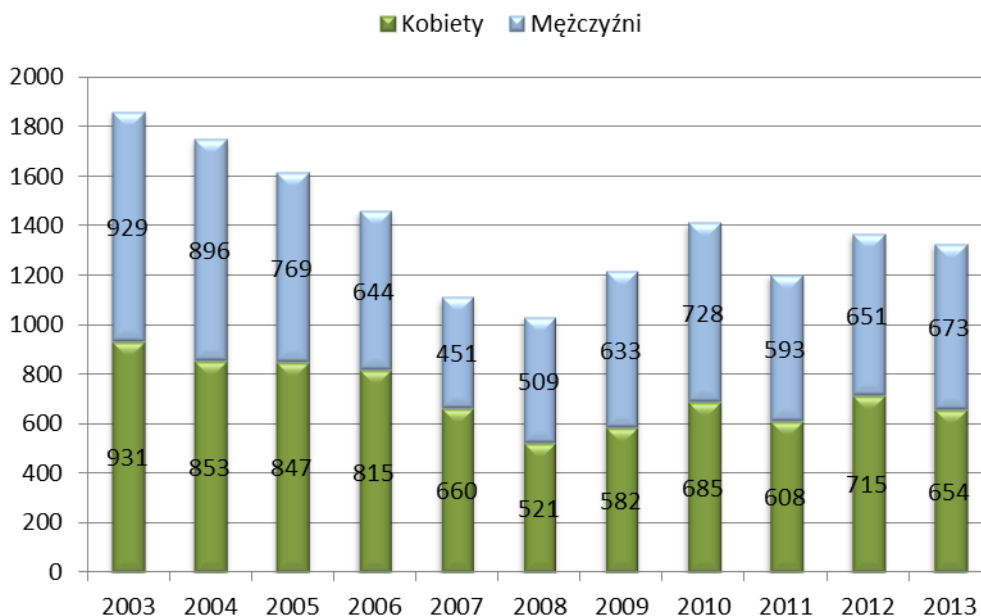
Wykres 8. Porównanie liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych i liczby osób pracujących w Gminie Ełk w latach 2003-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W okresie lat 2003-2008 większy udział w liczbie bezrobotnych miały kobiety. Natomiast, w latach kolejnych zdecydowaną większość osób bezrobotnych stanowili mężczyźni. Związane jest to z większą liczbą mężczyzn wśród mieszkańców gminy. W 2013 roku w grupie osób bezrobotnych zarejestrowanych było ponad 50,71% mężczyzn. W przeciwieństwie do danych dotyczących zatrudnienia mężczyzn i kobiet, zauważalne są okresowe wahania.

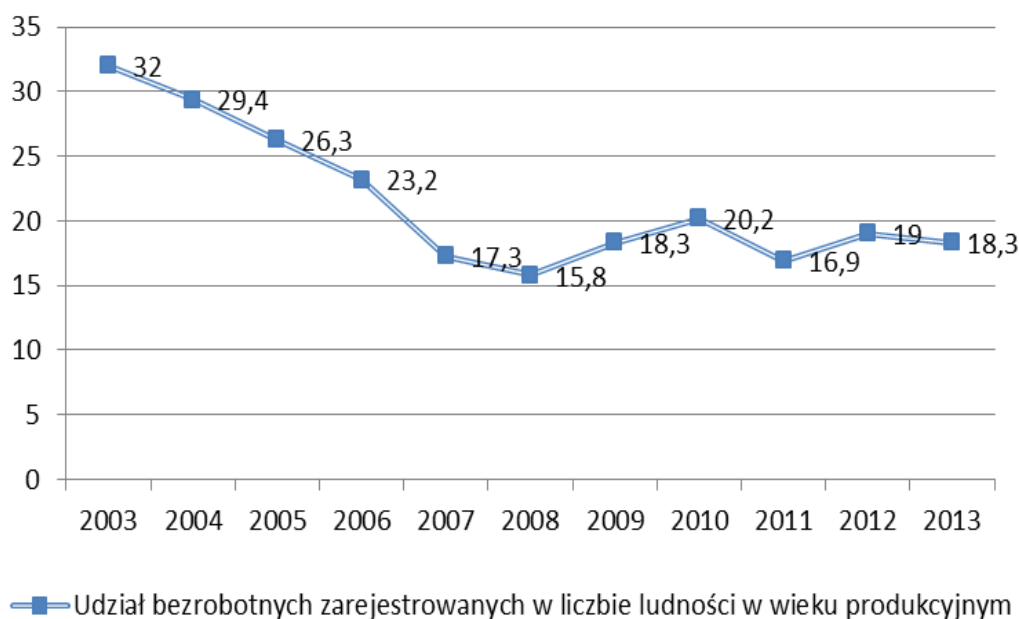
Wykres 9. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Gminie Ełk w rozbiciu na płeć w latach 2003-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2003-2008 udział osób zarejestrowanych jako bezrobotne w liczbie ludności w wieku produkcyjnym zmniejszył się o ponad 16 punktów procentowych, jednak od roku 2008 nabrał tendencji wzrostowej – do 2010 roku wzrósł do poziomu 20,2%. Pozytywnym zjawiskiem jest spadek tego wskaźnika na koniec 2011 roku do poziomu 16,9%. Generalnie w okresie 2003-2013 udział osób zarejestrowanych jako bezrobotne w liczbie ludności w wieku produkcyjnym **zmniejszył się o nieco ponad 42%**.

Wykres 10. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Ełk w latach 2003-2013

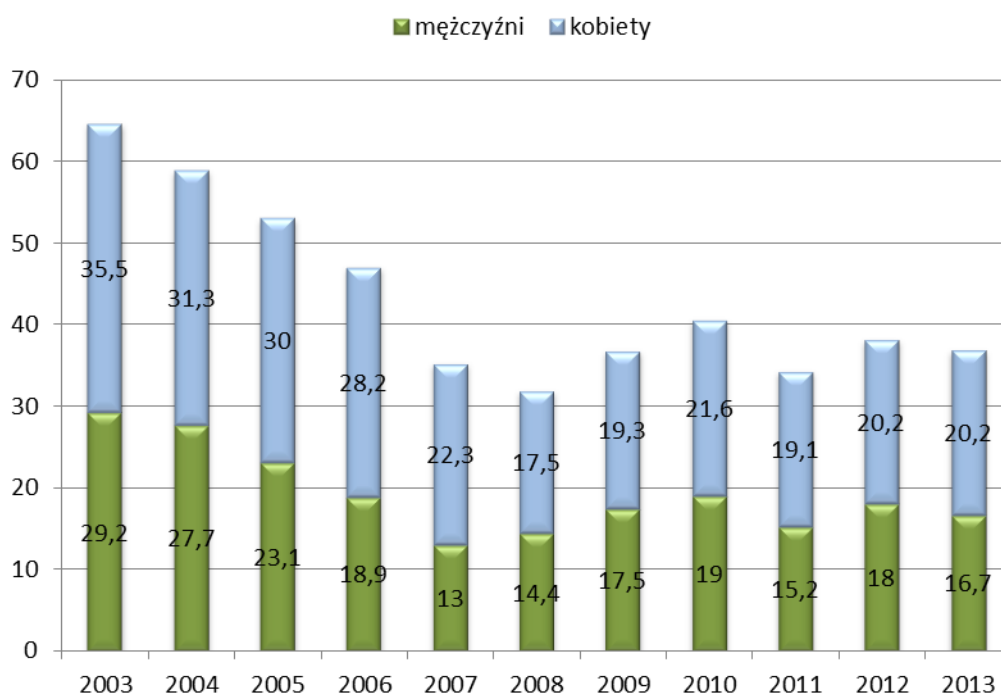

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Udział osób zarejestrowanych jako bezrobotne, w podziale na płeć, w liczbie osób w wieku produkcyjnym wskazuje na większy udział kobiet w tej grupie w latach 2004-2012. Największa różnica, wynosząca ponad 3 punkty procentowe, wystąpiła w 2011 roku. W 2012 roku różnica ta wyniosła 2,7 punktów procentowych.

Wykres 11. Procentowy udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w Gminie Ełk w rozbiciu na płeć w latach 2003-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3. GOSPODARKA

3.1. Rolnictwo

Zgodnie z danymi z Powszechnego Spisu Rolnego 2010 **użytki rolne stanowią przeważającą część gminy – 20 738 ha, tj. 54,69% powierzchni ogólnej** i jest to wzrost o 2,73% w stosunku do obszaru zajmowanego przez użytki rolne w 2002 roku. Strukturę użytkowania gruntów w Gminie Ełk w 2002 i 2010 roku przedstawia poniższa tabela:

Tabela 14. Struktura użytkowania gruntów w Gminie Ełk w 2002 i 2010 roku

Gmina Ełk	Powierzchnia (ha)			Powierzchnia (%)		
	2002	2010	Różnica (ha)	2002	2010	Różnica (pkt.%)
Powierzchnia ogólna	37 918	37 918	0	100	100	-
Użytki rolne, w tym:	19 704	20 738	1034	51,96	54,69	2,73
grunty orne i sady	13 884	13 963	-9921	36,61	36,82	0,21
łąki trwałe i pastwiska	5 819	6 047	228	15,34	15,94	0,6
łasy i grunty leśne	10 036	10 339	303	26,46	27,26	0,8
Pozostałe grunty ogółem	1 335	2 081	746	3,52	5,48	1,96

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Spośród użytków rolnych, największą powierzchnię stanowią grunty orne 13 963 ha, co stanowi ponad 67% tych użytków. Nieco mniej stanowią lasy i grunty leśne – 27,26%. Pozostałe 5,48% stanowią pozostałe grunty i nieużytki.

Warunki glebowe i klimatyczne panujące w regionie wpłynęły na ukształtowanie się profilu produkcji roślinnej obejmującej głównie zboża, których powierzchnia zasiewów, według danych zaczerpniętych z Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku, wyniosła ok. 64% ogólnej powierzchni zasiewów. Dużą popularnością wśród gospodarstw rolnych cieszy się także uprawa ziemniaków i warzyw gruntowych. Występują uprawy roślin pastewnych i motylkowych.

Tabela 15. Struktura zasiewów w Gminie Ełk w 2010 roku

Jednostka	Grunty pod zasiewy	Zboża razem	Ziemniaki	Uprawy przemysłowe	Rzepa i rzepik	Strączkowe jadalne na ziarno	Warzywa gruntowe
ha	6980,2	4507,5	196,1	813,8	813,7	0,0	11,2
%	100,0	64,6	2,8	11,7	11,7	0,0	0,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W Gminie Ełk dominują dwa kompleksy: pszenny dobry – gleby klasyfikowane jako dobre (III a) oraz średnio dobre (III b), pszenny wadliwy – gleby klasyfikowane jako gleby średnie (IVa) oraz średnie gorsze (IVb). Zgodnie z klasą bonitacyjną gleby te należy uznać za zadowalające lub dobre do uprawy rolniczej.

Produkcja zwierzęca ukierunkowana jest na produkcję drobiu, mleka, żywca wołowego i wieprzowego.

Tabela 16. Pogłowie zwierząt gospodarskich w Gminie Ełk w 2010 roku

Gospodarstwa rolne ogółem						
Gmina Ełk	Bydło razem	Bydło krowy	Trzoda chlewna razem	Trzoda chlewna lochy	Konie	Drób razem
Liczba gospodarstw	260	236	119	59	87	240
Zwierzęta gospodarskie	6163	3 110	2 466	185	422	21 739

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Gospodarstwa rolne w gminie charakteryzują się **niekorzystną strukturą agrarną**. Według danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2010, **ponad 70% stanowią gospodarstwa o powierzchni mniejszej niż 10 ha, a 20% większe niż 15 ha**. Najwięcej gospodarstw posiada powierzchnię do 1 ha i od 1 do 5 ha. Ilość gospodarstw w gminie w 2010 roku w stosunku do roku 2002 zmniejszyła się aż o 520, jednakże ich ogólna powierzchnia nie zmalała w znaczącym stopniu, co związane jest z większą liczbą gospodarstw zajmujących obszar powyżej 15 ha. Duże rozdrobnienie rolnictwa prowadzi do jego **małej efektywności**. Niezwykle ważna jest racjonalność upraw w oparciu o uwarunkowania rynkowe (np. **produkcja ekologiczna lub związana z odnawialnymi źródłami energii**).

Tabela 17. Gospodarstwa rolne według powierzchni w Gminie Ełk w 2010 roku

Grupy obszarowe użytków rolnych	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha
do 1 ha	294	128,03
od 1 do 5 ha	291	844,30
od 5 do 10 ha	117	949,60
od 10 do 15 ha	97	1 323,45
20 ha i więcej	201	14 733,24
Ogółem	1 000	17 978,62

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Rolnictwo ekologiczne

W 2012 r. na obszarze Gminy Ełk działalność w zakresie ekologicznej uprawy roślin i utrzymania zwierząt prowadziło 301 producentów (Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych). Przy czym łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych (po zakończonym okresie konwersji) wynosiła 2480 ha, co stanowi 6,5% powierzchni gminy. Natomiast łączna powierzchnia ekologicznych użytków rolnych (w okresie konwencji) wynosiła 1739 ha, czyli 4,5% powierzchni gminy. Systematyczny wzrost powierzchni upraw ekologicznych pociąga za sobą wzrost w produkcji ekologicznej. Zarówno wielkość jak i różnorodność produkcji ekologicznej zbóż systematycznie rośnie. W 2012 r. produkcja pszenicy ekologicznej wynosiła niemal 50 t, czyli dwa razy więcej niż w 2011 r. Sukcesywnie, coraz większa liczba zbóż odgrywa znaczenie w ekologicznej produkcji rolnej. Oprócz zbóż, coraz większe znaczenie w produkcji ekologicznej, odgrywa uprawa: roślin strączkowych, ziemniaków, buraka cukrowego, roślin okopowych, roślin przemysłowych (chmiel, rzepak i rzepik, słonecznik, soja, len oleisty, rośliny lecznicze i przyprawowe oraz warzywa i owoce).

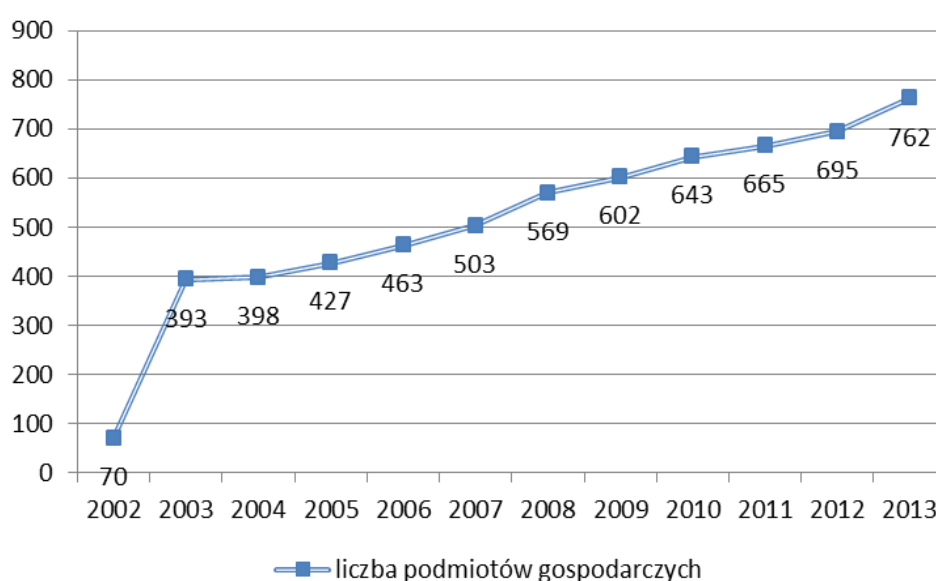
Wysoka jakość gleb i ograniczone możliwości zainwestowania nierolniczego powodują, iż rolnictwo w Gminie Ełk powinno pozostać podstawowym kierunkiem gospodarowania zasobami ziemi. Podjęcie prób marginalizacji rolnictwa na rzecz rozwoju innych,

nierolniczych kierunków rozwoju gminy nie będzie skutkowało wystarczającymi efektami ekonomicznymi dla ludności. Tym niemniej podjęcie pewnej działalności inwestycyjnej wydaje się być konieczne, między innymi ze względu na zmieniającą się w kraju gospodarkę. Zmiany te powodują konieczność modyfikacji rolnictwa, pomimo iż jego obecne ukierunkowanie będzie w dalszym ciągu wiodące w rozwoju gospodarczym gminy. Biorąc pod uwagę zmiany zachodzące na rynku zbytu i konieczność zwiększenia konkurencyjności, korzystnym rozwiązaniem wydaje się powstanie większej liczebnie grupy gospodarstw stosujących w produkcji zasady rolnictwa ekologicznego. Ważne jest również uaktywnienie miejscowego drobnego przemysłu przetwórczego i rolno-spożywczego oraz zwiększenie handlu ekologicznymi produktami spożywczymi

3.2. Przedsiębiorczość

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2013 roku na terenie Gminy Ełk funkcjonowały 762 podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w krajowym rejestrze urzędowym REGON. Istotnym faktem jest **systematyczny wzrost liczby przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie gminy**. W 2002 było ich zaledwie 70. Od 2003 roku ilość podmiotów gospodarczych wzrosła o ponad 48%. Świadczy to o **rosnącej przedsiębiorczości** wśród mieszkańców gminy oraz o tym, że podmioty te są w stanie utrzymać się na lokalnym rynku, bez konieczności zamykania działalności gospodarczej.

Wykres 12 Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w Gminie Ełk w latach 2002-2013

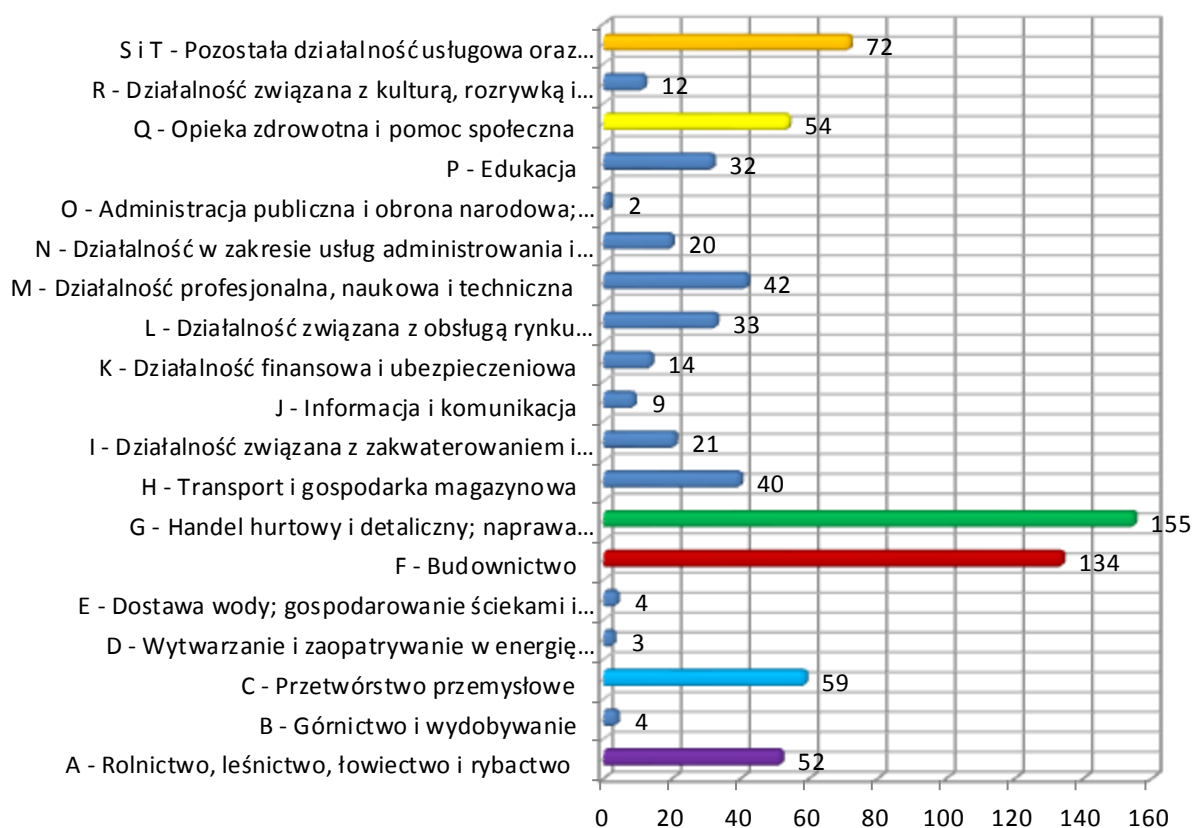

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Stale rosnąca liczba podmiotów gospodarczych **wpływa na dobrą pozycję Gminy Ełk** wśród gmin powiatu ełckiego pod względem **wysokości wskaźnika przedsiębiorczości** oraz liczby prywatnych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. W zestawieniu liczby przedsiębiorstw na 1000 mieszkańców (68,4) oraz wskaźnika przedsiębiorczości (104,8) Gmina Ełk prezentuje się **korzystnie** na tle innych gmin wiejskich powiatu ełckiego. Dla porównania średnia w powiecie ełckim to 74,4 prywatnych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców oraz wskaźnik przedsiębiorczości o wartości 114,4. **Rozbieżności te wynikają z ulokowania dużej liczby podmiotów gospodarczych w obrębie obszaru miejskiego, jakim jest stolica powiatu, Miasto Ełk**, które znacznie zawyża średnią.

Analizując podmioty gospodarcze z terenu Gminy Ełk według sekcji PKD 2007 należy stwierdzić, że **podstawową dziedziną działalności przedsiębiorstw jest handel i budownictwo**. Istotną rolę odgrywają także firmy związane z rolnictwem (w tym leśnictwem rybactwem i łowiectwem), przetwórstwem przemysłowym oraz opieką zdrowotną i pomocą społeczną. Znaczny odsetek dotyczy także podmiotów gospodarczych zajmujących się transportem i gospodarką magazynową oraz działalnością profesjonalną, naukową i techniczną. Pomimo dużych walorów przyrodniczych gminy oraz wielu ciekawych atrakcji, **ilość podmiotów gospodarczych nastawionych na świadczenie usług agroturystycznych** oraz firm oferujących **usługi hotelowe i rekreacyjno-turystyczne jest stosunkowo niewielka**. Pełne zestawienie podmiotów gospodarczych w gminie obrazuje poniższy wykres:

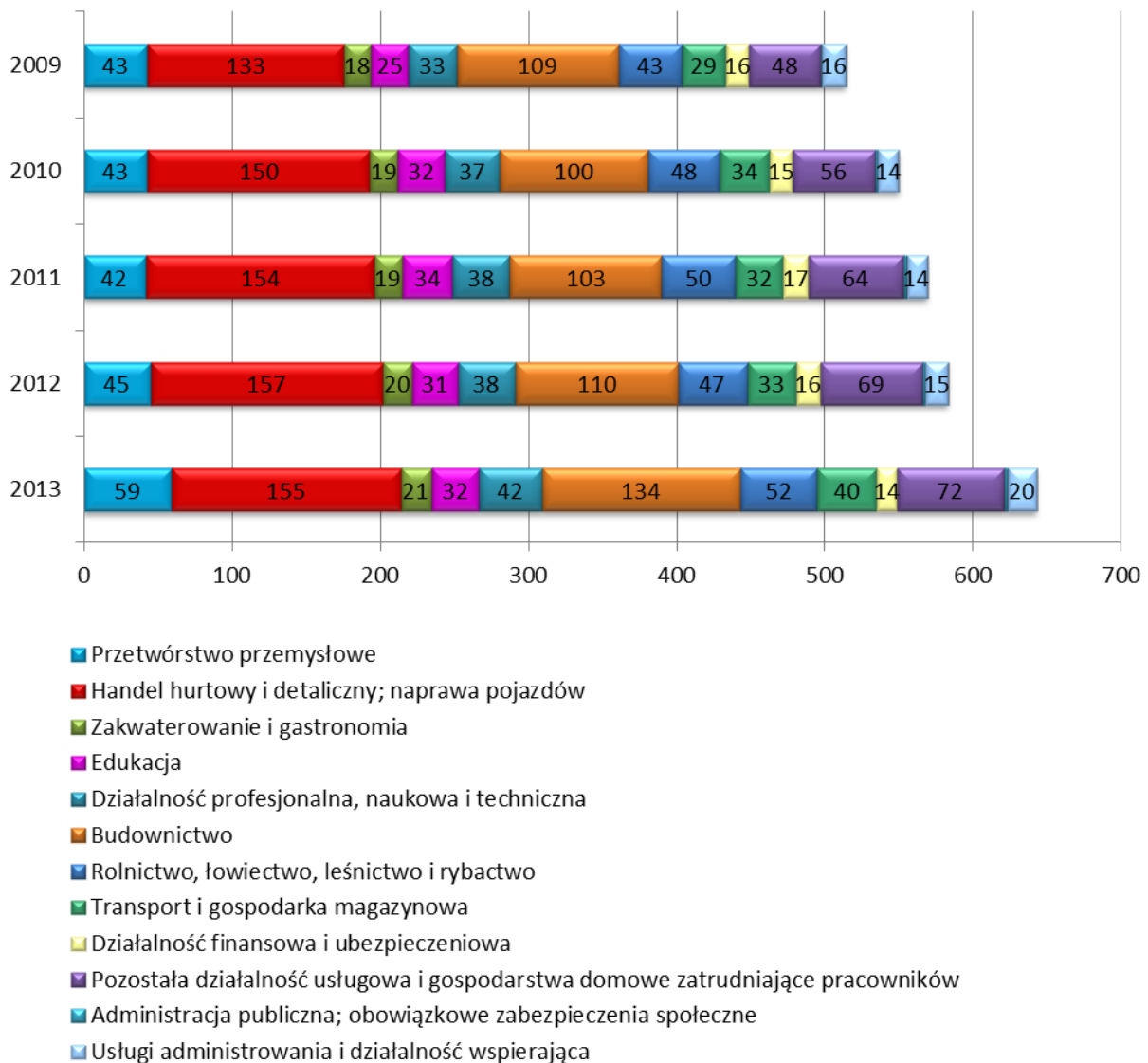
**Wykres 13. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Ełk w roku 2013
wg klasyfikacji PKD 2007**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analizując dane z głównych sekcji w zakresie ilości podmiotów w latach 2009-2013 można zaobserwować pewną dynamikę zmian. W analizowanym przedziale czasowym widać utrzymywanie się na niemal stałym poziomie ilości podmiotów gospodarczych działających w zakresie handlu i napraw, działalności profesjonalnej i świadczących usługi administrowania. Na wykresie zaznaczono sekcje charakteryzujące się największą dynamiką zmian (pozytywną i negatywną) – budownictwo, przetwórstwo przemysłowe, a także edukacja oraz kultura i rozrywka.

Wykres 14. Dynamika zmian liczby podmiotów gospodarczych w Gminie Ełk w latach 2009-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Porównanie procentowego udziału podmiotów działających w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007 ze wszystkimi podmiotami na terenie Gminy Ełk, powiatu ełckiego i województwa warmińsko - mazurskiego wskazuje na dominujące dziedziny wśród podmiotów gospodarczych występujących w gminie, w zestawieniu z charakterystyką obszaru powiatu i województwa.

W Gminie Ełk, w porównaniu z powiatem ełckim i województwem warmińsko - mazurskim, wyraźnie zauważalna jest **przewaga procentowego udziału podmiotów związanych z działalnością rolniczą i budowlaną**. Zauważalna przewaga występuje także w przypadku

podmiotów administracji publicznej oraz w sekcji S i T (pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników i produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby). Natomiast mniejszy procent występuje w największym stopniu w przypadku podmiotów zajmujących opieką zdrowotną i pomocą społeczną, działalnością związaną z zakwaterowaniem oraz obsługą rynku nieruchomości.

Tabela 18. Porównanie procentowego udziału podmiotów gospodarczych w Gminie Ełk, powiecie ełckim i województwie warmińsko - mazurskim w 2013 roku w poszczególnych sekcjach klasyfikacji PKD 2007

Sekcje PKD 2007	Gmina Ełk		Powiat ełcki		Województwo warmińsko - mazurskie	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	52	6,82	186	2,80	5 359	4,38
Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	4	0,52	7	0,11	135	0,11
Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	59	7,74	448	6,73	9 853	8,06
Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w ener. elektr., gaz, parę wodną,....	3	0,39	7	0,11	271	0,22
Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	4	0,52	23	0,35	447	0,37
Sekcja F - Budownictwo	134	17,59	898	13,50	13 999	11,45
Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych,...	155	20,34	1 560	23,45	27 667	22,64
Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	40	5,25	492	7,40	7 074	5,79
Sekcja I - Zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	21	2,76	176	2,65	3 451	2,82
Sekcja J - Informacja i komunikacja	9	1,18	112	1,68	2 040	1,67
Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	14	1,84	204	3,07	3 724	3,05
Sekcja L - Obsługa rynku nieruchomości	33	4,33	473	7,11	10 942	8,95
Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	42	5,51	463	6,96	8 663	7,09
Sekcja N - Usługi administrowania i działalność wspierająca	20	2,62	161	2,42	3 104	2,54
Sekcja O - Administracja publ. i obrona narodowa,....	2	0,26	44	0,66	1 110	0,91
Sekcja P - Edukacja	32	4,20	270	4,06	4 843	6,65
Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	54	7,09	487	7,32	8 123	6,65
Sekcja R - Kultura, rozrywka i rekreacja	12	1,57	128	1,92	2 400	1,96
Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników;	72	9,45	514	7,73	9 021	7,38
Ogółem	762	100	6 653	100	122 226	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Struktura własnościowa podmiotów gospodarczych pokazuje znaczną przewagę sektora prywatnego nad publicznym. Niezwykle pozytywny jest fakt, że zarówno sektor publiczny, jak i prywatny cechuje się stosunkowo dużą stabilnością i odpornością na zmiany w koniunkturze gospodarczej. W latach 2002-2010 odnotowano **stały wzrost podmiotów w sektorze prywatnym**. Po nieznacznym spadku w 2011 nastąpił ponowny wzrost w 2012 roku.

Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie Ełk w latach 2002-2013 z uwzględnieniem struktury właścicielskiej

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Sektor publiczny	16	18	18	18	18	18	18	17	20	20	22	22
Sektor prywatny	354	375	380	409	445	485	551	585	623	645	673	740
Ogółem:	370	393	398	427	463	503	569	602	643	665	695	762

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

3.3. Chłonność rynku

W przypadku Gminy Ełk potencjalną chłonność rynku należy rozpatrywać w **skali powiatu**. Obszar Miasta Ełk oraz jego okolice w sposób naturalny przyciągają mieszkańców z okolicznych gmin. Gmina Ełk, ze względu na niedostatecznie rozwinięty system komunikacji, w tym transport publiczny – charakteryzuje się stosunkowo uciążliwym sposobem dotarcia na jej obszar. Naturalnie, w przypadku pewnego segmentu dóbr, do gminy są w stanie dotrzeć klienci z innych miejscowości i miast, ale będą to dobra specjalistyczne – im większa odległość od granic gminy, tym większa specjalizacja dobra/usługi, większa potrzeba kupna danego produktu lub skorzystania z usługi.

Dla potencjalnych inwestorów liczba osób mogąca kupić ich produkty (chłonność) jest niezwykle istotna, w szczególności dla oferujących dobra masowe. Generalnie pod względem mieszkańców powiat ełcki plasuje się na wysokim 6 miejscu wśród innych warmińsko - mazurskich powiatów. Prawie 90 tys. mieszkańców stanowi **stosunkowo atrakcyjny obszar z punktu widzenia chłonności rynku**. Średnie wynagrodzenie na obszarze powiatu ełckiego w 2013 roku wynosiło 3086,41 zł, co stanowi 79,6% w relacji do średniej krajowej (8 miejsce w województwie).

Tabela 20. Liczba osób zamieszkujących powiaty województwa warmińsko – mazurskiego w 2013 roku

Miejsce	Powiat	Liczba mieszkańców
1	Powiat m. Olsztyn	174675
2	Powiat m. Elbląg	122899
3	olsztyński	122483
4	ostródzki	106727
5	iławski	93134
6	ełcki	89477
7	szczywieński	71027
8	działdowski	66485
9	kętrzyński	65509
10	bartoszycki	60205
11	elbląski	58260
12	piski	57819
13	giżycki	57616
14	mrągowski	51069
15	nowomiejski	44265
16	braniewski	42740
17	lidzbarski	42582
18	olecki	34887
19	nidzicki	33903
20	gołdapski	27460
21	węgorzewski	23693

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Tabela 21. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w powiatach województwa warmińsko – mazurskiego w 2013 roku

Miejsce	Powiat	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto	Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100)
		zł	%
1	Powiat m. Olsztyn	3795,30	97,9
2	Powiat m. Elbląg	3488,01	90,0
3	olsztyński	3259,80	84,10
4	szczywieński	3242,04	83,6
5	bartoszycki	3145,53	81,1
6	piski	3137,65	80,9
7	braniewski	3110,02	80,2
8	ełcki	3086,41	79,6
8	olecki	3088,10	79,6
9	giżycki	3071,80	79,2
10	elbląski	3030,43	78,2
11	ostródzki	3003,92	77,5
12	lidzbarski	2969,52	76,6
13	iławski	2955,21	76,2

14	działdowski	2946,62	76
15	mragowski	2940,69	75,8
16	kętrzyński	2920,27	75,3
17	węgorzewski	2900	74,8
18	niedzicki	2876,70	74,2
19	nowomiejski	2819,36	72,7
20	gołdapski	2775,90	71,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

4.1. Infrastruktura oraz dostępność transportowa i komunikacyjna

Dostępność komunikacyjna to zespół czynników, które wpływają na łatwość dotarcia się do danego miejsca. Od czasów historycznych położenie w pobliżu głównych szlaków handlowych wpływało na rozwój lokalnej społeczności. W dzisiejszych czasach jednym z głównych czynników świadczących o stopniu dostępności komunikacyjnej jest odległość od głównych szlaków drogowych i kolejowych, portów, lotnisk oraz miast o znaczeniu ponadlokalnym.

Głównymi szlakami komunikacyjnymi na terenie Gminy Ełk są:

drogi krajowe:

- ✘ Nr 16 Dolna Grupa – Grudziądz – Ława – Ostróda – Olsztyn – Mrągowo – Ełk – Augustów, przebiegająca przez ulice: 11-go Listopada, Gen. W. Sikorskiego, Łukasiewicza, Suwalską i dalej do granicy miasta w kierunku Augustowa,
- ✘ Nr 65 granica Państwa – Gołdap – Olecko – Ełk – Grajewo – Mońki – Białystok – Bobrowniki – granica Państwa, przebiegająca przez ulice: Kajki, Sikorskiego, Łukaszewicza, Suwalską, Przemysłową, Grajewską i dalej do granicy miasta w kierunku Grajewa.

drogi wojewódzkie:

- ✘ nr 656 Ełk - Zelki - Staświny (kl. Techn. G)
- ✘ nr 667 Nowa Wieś Ełcka - Drygały - Biała Piska (kl. Techn. G)

Podstawowy układ w sieci dróg publicznych gminy stanowią drogi powiatowe, a układ uzupełniający drogi gminne. Wykaz tych dróg przedstawia poniższa tabela:

Tabela 22. Wykaz dróg gminnych i powiatowych na terenie Gminy Ełk

L.p.	Numer drogi	Miejscowość/Odcinek
Drogi powiatowe		
1.	302	Pietrasze – Stare Juchy – Bałamutowo – Woszczele
2.	310	Połom – Sajzy – Straduny
3.	312	Bałamutowo – Malinówka – Piaski
4.	320	Skomack Wielki – Rogale – Mołdzie – Bartosze
5.	322	do drogi nr 320 Rożyńsk – do drogi nr 16
6.	323	Gąski – Płociczno – Oracze
7.	325	Płociczno – Przykopka
8.	326	Babki Gąseckie – Chełchy – Przykopka do drogi nr 16
9.	327	Ruska Wieś – Mostoły – Suczki – Bajtkowo
10.	328	Ełk – Szarejki – Mostoły – Zdedy – Monety – do drogi nr 667
11.	329	Nowa Wieś Ełcka – Szarejki - Rękusy
12.	334	Bajtkowo – Śniepie- Borki – Bobry
13.	337	Ełk – Szeligi
14.	338	Ełk – Wiśniowo Ełckie – Kopijki – Zawady Tworki
15.	339	Regielnica – Sordachy
16.	340	do drogi nr 338 – Regiel - Kałużyny
17.	344	Sędki – Pisanica – Sypitki – Wiśniowo Ełckie
18.	505	Kijewo – Świdry – Romejki
Drogi gminne		
19.	40-22-001	Przytuły – Rydzewo
20.	40-22-002	Sajzy – kolonia
21.	40-22-003	Sajzy kolonia
22.	40-22-004	Malinówka – Królowa Wola
23.	40-22-005	Przytuły – Płociczno
24.	40-22-006	Woszczele – Mleczno
25.	40-22-007	Królowa Wola – Oracze
26.	40-22-008	Straduny – Płociczno
27.	40-22-009	Miluki – Krokocie
28.	40-22-010	Chrzanowo – Lepaki Małe
29.	40-22-011	Lepaki Małe – Małkinia
30.	40-22-012	Guzki – Lepaki Wielkie
31.	40-22-013	Małkinia - Woszczele
32.	40-22-014	Siedliska - cegielnia
33.	40-22-015	Malinówka – Straduny
34.	40-22-016	Miluki – Ełk
35.	40-22-017	Oracze – kolonia
36.	40-22-018	Oracze – kolonia
37.	40-22-019	Konieczki – kolonia
38.	40-22-020	Konieczki – kolonia – do drogi kraj. Nr 65
39.	40-22-021	Mąki – PGR Szarek
40.	40-22-022	Mącze – Szarejki
41.	40-22-023	Malczewo – Barany
42.	40-22-024	Mostoły – kolonia Suczki
43.	40-22-025	Mostoły – kolonia Pistki

44.	40-22-026	Mołdzie – Ruska Wieś
45.	40-22-027	Pistki – kolonia
46.	40-22-028	Malczewo – Nowa Wieś
47.	40-22-029	Tracze – Rostki
48.	40-22-030	Nowa Wieś Ełcka – Śniepie
49.	40-22-031	Niekrasze – Borki
50.	40-22-032	Nowa Wieś Ełcka – Barany
51.	40-22-033	Zdunki – kolonia
52.	40-22-034	Regiel – granica gminy
53.	40-22-035	Mrozy – do drogi 338
54.	40-22-036	Mrozy – Sordachy
55.	40-22-037	Sordachy – Koziki
56.	40-22-038	Koziki – Kałęczyny
57.	40-22-039	Kałęczyny – Brodowo
58.	40-22-040	Koziki – Giże
59.	40-22-041	Czaple – Chełchy
60.	40-22-042	Chełchy – Lega – Sędki
61.	40-22-043	Szeligi – Buczki
62.	40-22-044	Niekrasze – Czernie do drogi nr 667
63.	40-22-045	Rostki Bajtkowskie – do drogi nr 667
64.	40-22-046	Mostoły – Rymki
65.	40-22-047	Karbowskie – kolonia
66.	40-22-048	Rękusy – kolonia

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Ełk

Stan dróg krajowych i wojewódzkich na obszarze gminy Ełk nie spełnia wszystkich parametrów technicznych dla tej kategorii dróg tj. drogi posiadają za małą szerokość jezdni, brakuje twardych poboczy oraz występują braki w oznakowaniu poziomym jezdni i niewłaściwe parametry łuków, zakrętów i skrzyżowań. Powyżej opisany stan techniczny nie zapewnia bezpiecznych warunków ruchu drogowego.

Większość dróg powiatowych posiada nawierzchnię bitumiczną, ale jej stan techniczny jest niezadowolający z powodu występowania licznych spękań i ubytków nawierzchni. Układ drogowy uzupełniający tworzą lokalne i dojazdowe drogi gminne, w większości o nawierzchni żwirowej. Pobocza i rowy odwadniające tych dróg wymagają konserwacji podobnie jak obiekty inżynierskie.

Główną przyczyną pogarszania się stanu technicznego nawierzchni, jest wzrastający z roku na rok ruch pojazdów ciężarowych, poruszających się w kierunku granicy państwa. Wśród tych pojazdów znajdują się również takie, w których obciążenia na oś przekraczają dopuszczalne parametry drogi.

Najważniejsze inwestycje drogowe na terenie gminy Ełk w ostatnich 3 latach:

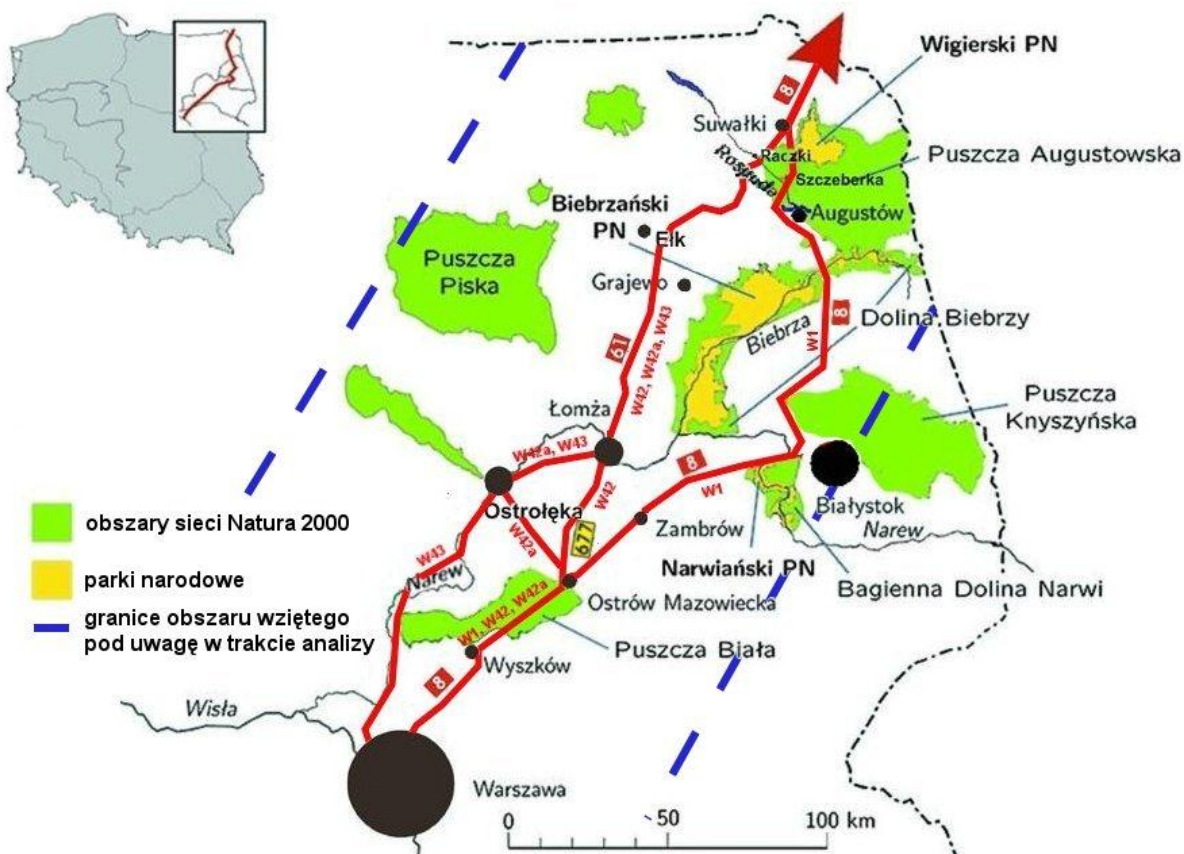
- ✘ Przebudowa drogi gminnej o nawierzchni asfaltowej w m. Płociczno (1200 mb);
- ✘ Przebudowa drogi gminnej na odcinku Mostołty – Rymki oraz w m. Rymki (2 008 mb);
- ✘ Przebudowa drogi gminnej Lepaki Małe – Mołdzie na drogę o nawierzchni asfaltowej (570 mb);
- ✘ Przebudowa drogi powiatowej Nr 186N na odcinkach w miejscowościach: Tracze, Maki, Szarejki;
- ✘ Przebudowa drogi do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów w Siedliskach wraz z chodnikiem i oświetleniem (1 010 mb);
- ✘ Powierzchniowe utwalenie drogi gminnej na odcinku od drogi powiatowej do miejscowości Regiel (3300 mb);
- ✘ Powierzchniowe utwalenie drogi gminnej na odcinku Regielnica - Sordachy (3100 mb);
- ✘ Przebudowa drogi gminnej z powierzchniowym utwaleniem w m. Mrozy Wielkie wraz z wjazdami na posesję (851 mb);
- ✘ Przebudowa drogi gminnej z powierzchniowym utwaleniem na odcinku Kałęczyny - Koziki (1900 mb);
- ✘ Przebudowa drogi gminnej w miejscowości Krokocie (791,50 mb).

Zgodnie z zapisami *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* spośród ok. 120 km dróg gminnych znaczna ich część wymaga modernizacji, a niektóre regulacji i urządzenia. Obciążenie sieci drogowej, szybki wzrost motoryzacji indywidualnej i znaczny wzrost ruchu będą wymagały ciągłego doinwestowywania sieci drogowej, aby utrzymać odpowiedni standard techniczny poszczególnych kategorii dróg. Dotyczy to przede wszystkim dróg wojewódzkich oraz pozostałych dróg powiatowych i gminnych. Ponadto, w większości przypadków brakuje oddzielnie wydzielonych ciągów pieszych i rowerowych, co wpływa na pogorszenie użytkowania dróg. W hierarchii potrzeb pierwszeństwo należy przyjąć w odniesieniu do dróg uczęszczanych jako trasy turystyczne, otaczających jeziora lub łączących miejscowości o funkcjach turystyczno - wypoczynkowych z potencjalnymi możliwościami rozwojowymi.

Przez wschodnią część Gminy Ełk **planowany jest przebieg drogi ekspresowej „Via Baltica”** – najważniejszego szlaku komunikacyjnego łączącego kraje skandynawskie z Europą Środkowo - Wschodnią. Planowana droga będzie prowadziła z Warszawy do granicy z Litwą i dalej połączeniem lądowo – morskim do Finlandii. W okolicach miasta Ełk planuje się budowę skrzyżowania DK nr 16 z planowaną drogą (na podstawie informacji z GDDKiA w Olsztynie na chwilę obecną wykonane jest studium techniczno – ekonomiczno – środowiskowe

wraz z materiałami do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach na odcinku od węzła Nowa Wieś Ełcka do węzła Kalinowo DK Nr 16).

Mapa 11. Planowany przebieg drogi ekspresowej w pobliżu granic Gminy Ełk

Warianty przebiegów wybrane do dalszej analizy po I etapie:

- W1 - Budzisko, Białystok, Warszawa
- W42 - Budzisko - Ełk - Łomża - Ostrów Mazowiecka - Warszawa
- W42a - Budzisko - Ełk - Łomża - Ostrółęka - Ostrów Mazowiecka - Warszawa
- W43 - Budzisko - Ełk - Łomża - Ostrółęka - Różan - Warszawa

Źródło: <http://via-baltica.darz-bor.info/protest/mapa/>

Komunikacja autobusowa

Gmina Ełk obsługiwana jest przez Miejski Zakład Komunikacji w Ełku Sp. z o.o., której właścicielami jest gmina Ełk i miasto Ełk. Spółka świadczy usługi transportowe na podstawie umowy zawartej w 2009 roku.

MZK obsługuje 11 linii na terenie Gminy Ełk:

- × linia nr 1 - kursuje na trasie do m. Regiel, Kałęczyny, Mrozy.
- × linia nr 2 - kursuje na trasie do m. Siedliska, Chrzanowo, Woszczele, Czerwonka,

Jeziorowskie, Liski, Bałamutowo, Królowa Wola.

- ✘ linia nr 3 - kursuje na trasie do m. Wityny, Oracze, Miluki, Krokocie, Płociczno, Straduny, Chojniak, Malinówka, Piaski, Sajzy.
- ✘ linia nr 4 - kursuje do m. Nowa Wieś Ełcka.
- ✘ linia nr 5 - kursuje na trasie do m. Buczki, Przykopka, Sędki, Chełchy, Lega.
- ✘ linia nr 8 - kursuje do m. Barany.
- ✘ linia nr 10 - kursuje na trasie do m. Chrościele, Szarejki, Mąki, Karbowskie, Tracze, Mostoły, Białojany, Rymki, Suczki, Malczewo, Nowa Wieś Ełcka, Rostki, Bajtkowo.
- ✘ linia nr 12 – kursuje do m. Szeligi.
- ✘ linia nr 14 – kursuje na trasie do m. Straduny, Oracze, Miluki, Wityny, Krokocie, Płociczno.
- ✘ linia nr 17– kursuje na trasie do m. Bartosze, Judziki, Mołdzie, Guzki, Rożyńsk.
- ✘ linia nr 18 – kursuje na trasie do m. Buniaki, Talusy, Ruska Wieś, Pistki, Mostoły, Białojany, Rymki.

Według mieszkańców niezadowolająca jest ilość kursów na istniejących liniach. Autobusy kursują przeważnie rano i wieczorem, a w okresie letnim ich ilość jest ograniczona. Ponadto tabor autobusowy wymaga wymiany na bardziej ekologiczny. Zdecydowana większość autobusów ma powyżej 10 lat.

Transport kolejowy

Przez teren gminy Ełk przebiegają 4 kolejowe, w tym:

- ✘ linia I rzędna Białystok – Ełk – Olsztyn przez Giżycko, Korsze – na odcinku od Białegostoku do Ełku zelektryfikowana,
- ✘ linia II rzędna Ełk – Mikołajki – Olsztyn,
- ✘ linia II rzędna Ełk – Szczytno – Olsztyn, wyłącznie do czarterowych przewozów towarowych,
- ✘ linia II rzędna Ełk – Gołdap wyłącznie do przewozów towarowych.

Poza miastem Ełk - tylko Woszczele położone na trasie Ełk - Giżycko jako jedyna w gminie wieś ma przystanek PKP. Obecnie transport kolejowy traci stopniowo na znaczeniu, likwiduje się nieopłacalne odcinki linii kolejowych. W perspektywie lat 2014 – 2020 odcinki linii kolejowych przebiegających przez Gminę Ełk mają zostać poddane pracom rewitalizacyjnym, mającym przywrócić pierwotne parametry i stan techniczny linii. Strategia rozwoju województwa przewiduje modernizację objętą projektem sieci TEN-T linii kolejowej Toruń – Iława – Olsztyn – Korsze – Ełk.

Ponadto przez miasto Ełk i Gminę Ełk planowany jest przebieg Rail Baltica (transeuropejska linia kolejowa łącząca Polskę z krajami bałtyckimi i Finlandią).

Na uwagę zasługuje przebiegająca przez teren Gminy Ełk kolej wąskotorowa. Ełcka Kolej Wąskotorowa pełni jedynie sezonową działalność turystyczną. Stacja kolei znajduje się w mieście Ełk, a przystanki zlokalizowane są w miejscowościach Mrozy Wielkie, Regielnica, Kałęczyny. Urządzenia i obiekty kolei wąskotorowej są w znacznej części zużyte oraz wymagają pilnych remontów i napraw.

Komunikacja lotnicza

Na podstawie zapisów *Zintegrowanej strategii rozwoju ełckiego obszaru funkcjonalnego na lata 2014 – 2025* utworzenie lotniska lokalnego w podregionie ełckim jest kluczową sprawą dla rozwoju całego subregionu. Koncepcja jego powstania opiera się głównie o klientów z sektora biznesowego i turystycznego. W planach jest budowa lotniska o długości pasa 1100 m, przystosowanego do przyjmowania samolotów 50 - 80 osobowych, w formule partnerstwa samorządowo – prywatnego.

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ełk* zaproponowano lokalizację lotniska koło miejscowości Lega, położonej w odległości ok. 10 km od centrum Ełku, doskonale skomunikowanej z Ełkiem. Wybrany teren, na poziomie 144,0 m n p m, to równina wolna od zabudowy i napowietrznych linii elektroenergetycznych na długości ponad 3 km. Jeśli inwestycja dojdzie do skutku niezbędna będzie poprawa i usprawnienie infrastruktury komunikacji miejskiej i drogowej.

Obecnie na terenie województwa warmińsko –mazurskiego w miejscowości Szymany (/k Olsztyna) planowana jest budowa lotniska regionalnego. Zgodnie z prognozami będzie ono obsługiwało 57 tys. pasażerów rocznie, a w ciągu 20 lat ma nastąpić wzrost do 731 tys. rocznie. Początkowo liczba operacji lotniczych, startów i lądowań ma wynosić 5,6 tys. rocznie (po dwóch dekadach ma osiągnąć 17 tys. rocznie). Koszty budowy lotniska mają wynieść ok. 200 mln zł (z czego unijne dofinansowanie może sięgać 76%). W chwili obecnej wyłaniany jest wykonawca do budowy budynku terminala lotniskowego Portu Lotniczego „Mazury” w Szymanach.

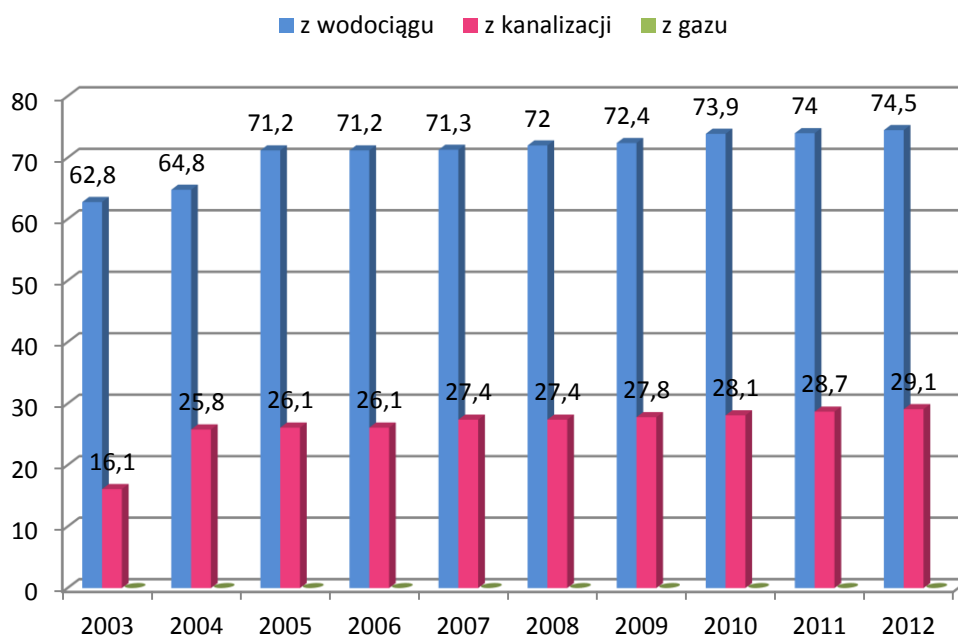
4.2. Infrastruktura wodno – kanalizacyjna i ochrony środowiska

Elementami tworzącymi i wpływającymi na stan środowiska, oddziałując na wody powierzchniowe i gruntowe, powietrze atmosferyczne, gleby oraz otoczenie przyrodnicze, są sieci wodociągowe i kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalniami ścieków. Składowymi są także gospodarka odpadami stałymi oraz wykorzystywane źródła energii, szczególnie w zakresie ogrzewnictwa. Jednocześnie sieci te niezbędne są do dostarczenia mieszkańcom podstawowych usług komunalnych.

Wodociągi i kanalizacja

W 2012 roku do instalacji wodociągowej podłączonych było **74,5% mieszkańców** Gminy Ełk. W tym samym roku **do instalacji kanalizacyjnej podłączone było 29,1% ludności i 0% mieszkańców korzystało z gazu z sieci**. Dostęp mieszkańców gminy Ełk do infrastruktury wodociągowej należy ocenić jako będący na wysokim poziomie. Istotne jest zwiększenie liczby gospodarstw podłączonych do systemu kanalizacji.

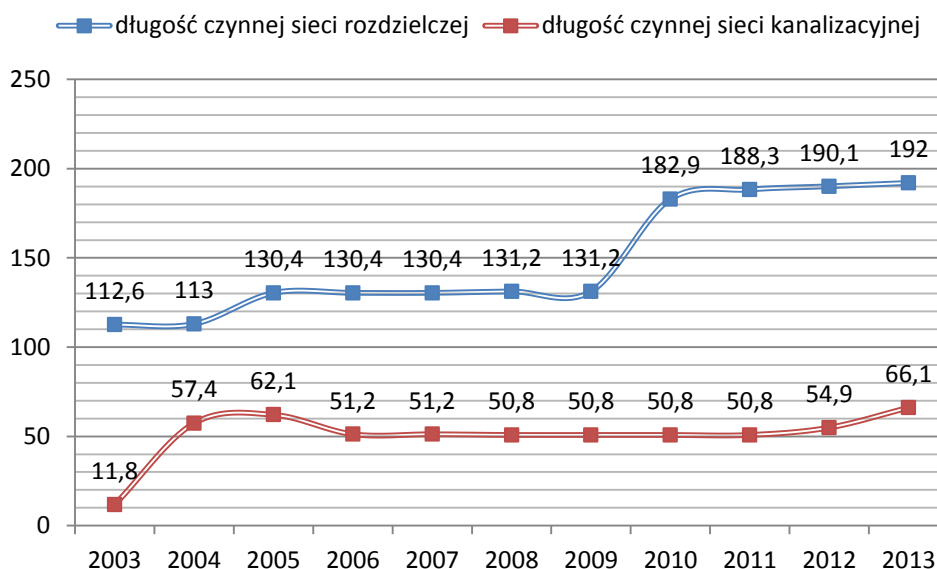
Wykres 15. Procent mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej w Gminie Ełk w latach 2003-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego, długość czynnej sieci rozdzielczej na terenie Gminy Ełk w 2013 r. wynosiła 192 km. Podłączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych odnotowano 1 667 sztuk. Natomiast, długość czynnej sieci kanalizacyjnej wynosiła 66,1 km, przy czym połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania zrealizowano 557 szt.

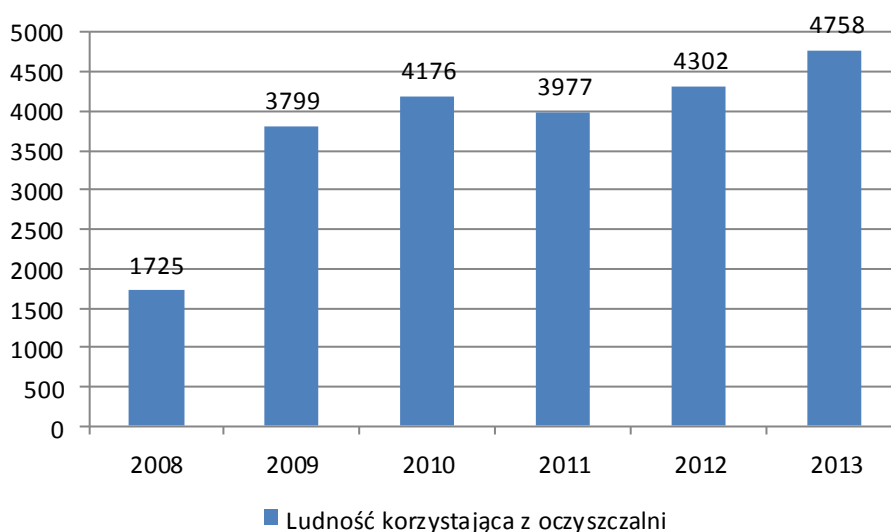
Wykres 16. Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w Gminie Ełk na przecięcie 2003-2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Budowa i remonty wodociągu i kanalizacji, będąc częścią spójnego planu rozwoju gminy, ma nie tylko być częścią powstającej infrastruktury technicznej, ale przede wszystkim przyczynkiem do dalszego rozwoju regionu i ochrony środowiska naturalnego.

Według danych GUS na koniec 2013 roku w Gminie Ełk funkcjonowało **5 oczyszczalni ścieków, w tym 3 z podwyższonym usuwaniem biogenów**. Na uwagę zasługuje gruntownie zmodernizowana oczyszczalnia w Nowej Wsi Ełckiej, obsługująca Miasto i Gminę Ełk (wyposażona w instalację energetycznego wykorzystania biogazy z przetwarzania odpadów ściekowych). Oczyszczalnia w Nowej Wsi Ełckiej jest w stanie obsłużyć 153 195 osób. W opisywanym okresie z oczyszczalni ścieków zlokalizowanych na terenie gminy skorzystało 4 758 osób tj. 42,68% mieszkańców Gminy Ełk.

Wykres 17. Ludność Gminy Ełk korzystająca z oczyszczalni ścieków

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

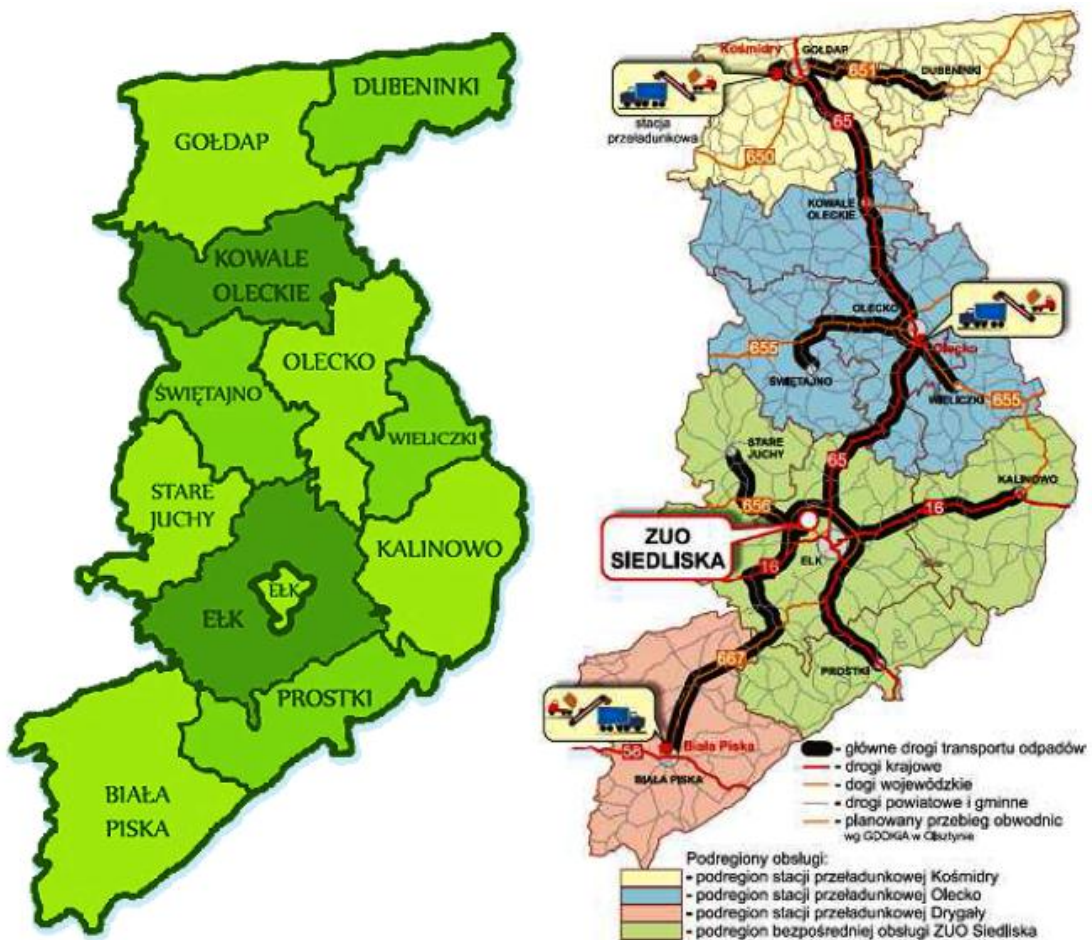
Z uwagi na rozproszoną lokalizację budynków, warunki i możliwości technicznego podłączenia do oczyszczalni ścieków, na obszarach wiejskich rozwiązanie problemu ścieków stanowią zbiorniki bezodpływowe oraz przydomowe oczyszczalnie ścieków. W ostatnich kilku latach wyraźnie dostrzegalny jest trend budowy indywidualnych oczyszczalni ścieków.

Ogólne zużycie wody w 2013 roku w Gminie Ełk wynosiło 363,3 dam³, przy czym 278,9 dam³ (80%) przypadło na gospodarstwa domowe. Mimo, iż największe zużycie przypada na gospodarstwa domowe, pocieszający jest fakt systematycznego spadku. Od 2008 roku zanotowano malejące zużycie wody średnio o 10 dam³/rok.

Gospodarka odpadami

Gmina Ełk wraz z innymi 11 gminami należy do Międzygminnego Związku „Gospodarka Komunalna” obejmującego obszar ok. 100 km. Za zagospodarowanie odpadów na tym terenie odpowiada Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej EKO-Mazury Sp. z o.o. Ze względu na specyfikę obszaru przedsięwzięcia (12 gmin) i dużą rozciągłość obszaru podzielono go na podregiony, obsługiwane przez stacje przeładunkowe oraz jeden region (Ełk) obsługiwany bezpośrednio przez Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w Siedliskach.

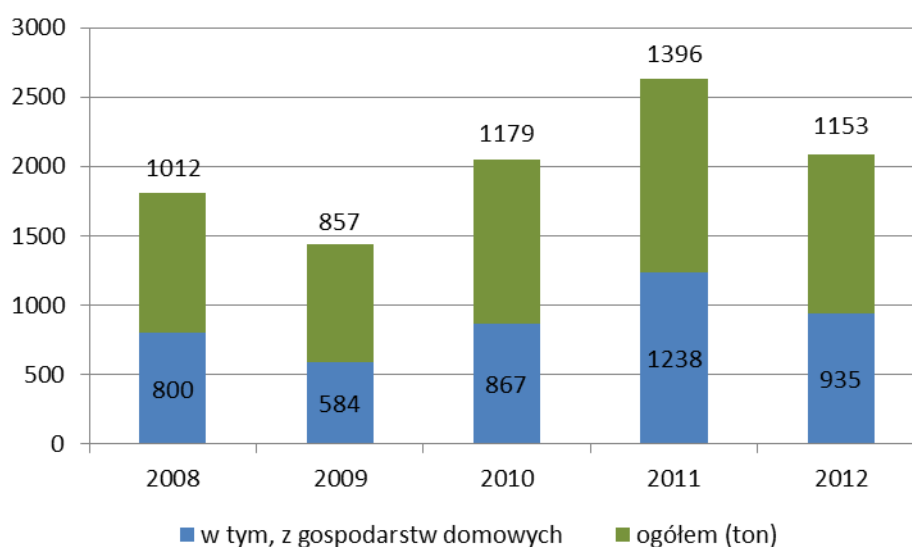
Mapa 12. Gminy wchodzące w skład Związku Międzygminnego Gospodarka Komunalna oraz organizacja zbiórki odpadów w podregionach

Źródło: www.eko-mazury.elk.pl

Według danych GUS na koniec 2012 roku z terenu Gminy Ełk do ZZO w Siedliskach trafiło łącznie 1153,19 ton odpadów komunalnych, w tym 935,00 ton stanowiły odpady z gospodarstw domowych. Pozostałe odpady to w głównej mierze odpady przemysłowe pochodzące m.in. z rolnictwa, przetwórstwa spożywczego, przetwórstwa drewna, budownictwa, remontów, demontażu obiektów budowlanych, z oczyszczalni ścieków. Powstające odpady w 80% zostały poddane odzyskowi. W 2013 r. poddanych odzyskowi zostało 6,3 tys. ton odpadów. To o tysiąc ton więcej niż w roku poprzednim.

Wykres 18. Odpady zebrane z terenu Gminy Ełk w latach 2008 – 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W ciągu roku, Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Siedliskach koło Ełku może przetworzyć w sposób mechaniczno-biologiczny 42 tys. t odpadów. W zakładzie oprócz sortowania i kompostowania, odpady budowlane poddawane są procesowi kruszenia (przepustowość 7000 t/rok), odpady wielkogabarytowe, elektroniczne i elektryczne poddawane są demontażowi (przepustowość 500 t/rok), odpady niebezpieczne poddawane są czasowemu magazynowaniu, a następnie przekazywane są do wyspecjalizowanych zakładów (przepustowość 750 t/rok) odpady inertne kierowane są do kwatery balastu (o pojemności całkowitej 654 m³).

Mimo doskonale funkcjonującego i nowoczesnego Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych, na terenie Gminy Ełk występuje problem dzikich wysypisk śmieci. Według danych GUS wynika, iż w latach 2008 – 2013 na terenie Gminy Ełk zlikwidowano łącznie 43 nielegalne składowiska, zbierając 100,8 t odpadów. Z powyższego wynika, iż stale i konsekwentnie należy podnosić świadomość ekologiczną mieszkańców w temacie ochrony i zagrożeń środowiska naturalnego.

Kolejną, istotną kwestią dotyczącą ochrony zdrowia i ochrony środowiska jest występowanie na obszarze gminy znacznej ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest. Dla gmin wchodzących w skład Związku Międzygminnego Gospodarka Komunalna opracowano Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest. Osiągając cel Programu wypełnione zostanie zobowiązanie, jakie Polska złożyła Unii Europejskiej, deklarując oczyszczenie obszaru Polski z azbestu i wyrobów go zawierających do 2032 roku.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy w Ełku ilość wyrobów zawierających azbest w 2011 r.

wyniosła 2062,19 Mg. Ponad 84,37% wyrobów zawierających azbest znajduje się na budynkach należących do osób fizycznych. Informacje zawarte w Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest wskazują, iż Gmina Ełk zajmuje 3 miejsce pod względem ilości wyrobów zawierających azbest wśród gmin przynależących do Związku Międzygminnego Gospodarka Komunalna.

Tabela 23. Ilościowe zestawienie wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie Gminy Ełk

Ilość	Mg	m ²
Osoby fizyczne	1 740,06	151 599,0
Osoby prawne	322,13	29 202,7
łącznie	2 062,19	29 202,70

Źródło: Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla związku międzygminnego Gospodarka Komunalna

Władze lokalne co roku pomagają mieszkańcom w usuwaniu tego typu odpadów poprzez dofinansowanie usuwania, transportu i składowania eternitu, ze środków własnych czy pozyskanych z WFOŚiGW w Olsztynie.

Poniżej najważniejsze inwestycje związane z ochroną środowiska zrealizowane w latach 2007 – 2013 na terenie Gminy Ełk:

- ✘ Wykonanie sieci wodociągowych o długości 10.297 mb w miejscowościach : Rękusy do zabudowań kolonijnych Talusy, osiedle „Bocianie Gniazdo” w Chruścielach, Bajtkowo
- ✘ Budowa kotłowni i rozbudowa budynku Gimnazjum w Nowej Wsi Ełckiej
- ✘ Wykonanie modernizacji stacji uzdatniania wody w Witynach, wymiana pompy głębinowej w Ruskiej Wsi
- ✘ Rekultywacja terenów przybrzeżnych w miejscowościach Regiel, Regielnica, Sędki, Nowa Wieś, Straduny, Miluki
- ✘ Budowa kotłowni w SP Mrozy Wielkie
- ✘ Budowa wodociągu Miluki do zabudowań kolonijnych
- ✘ Odtworzenie linii technologicznej oczyszczalni ścieków w Chełchach
- ✘ Zakup i montaż zbiorników na ścieki w miejscowości Siedliska i Mostoły
- ✘ Budowa sieci wod.-kan. na trasie Ełk – Bartosze – Guzki – Lepaki – Bienie – Mołdzie – Rożyńsk
- ✘ Wykonanie centralnego ogrzewania w OSP Kałużyny i świetlicach w miejscowościach: Kałużyny, Mostoły, Mrozy Wielkie, Siedliska, Regiel,
- ✘ Budowa wodociągu na trasie Straduny – Janisze – Przytuły
- ✘ Wykonanie sieci wodociągowych o długości 7,9 km w miejscowościach: Przytuły – do zabudowań kolonijnych, Bartosze, Lepaki, Bienie, Guzki

- × Budowa wodociągu Nowa Wieś Ełcka – Zdunki – Bobry o długości 5,66 km
- × Budowa kanalizacji sanitarnej w m. Nowa Wieś Ełcka o długości 6,6 km
- × Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Regielnica wraz z dokumentacją
- × Budowa sieci wodociągowej w m. Barany (działki budowlane) o długości 1,8 km
- × Budowa sieci wodociągowej w m. Mołdzie i na odcinku Mołdzie – Ruska Wieś o długości 2,35 km
- × Budowa sieci wodociągowej w m. Mrozy Wielkie o długości 0,4 km
- × Budowa sieci wodociągowej na odcinku Chełchy – Czaple o długości 1,4 km
- × Budowa i rozbudowa sieci wodociągowej w m. Lepaki Wielkie na kolonię
- × Budowa kanalizacji sanitarnej na odcinku Nowa Wieś Ełcka – Barany oraz cała wieś Barany o długości 6,9 km
- × Budowa kanalizacji sanitarnej na odcinku Mołdzie – Ruska Wieś oraz cała wieś Barany o długości 4,67 km
- × Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej na odc. Pistki (Ruska Wieś) – Mołdzie i sieci wodociągowej w m. Mołdzie oraz w obrębie miejscowości Ruska Wieś

4.3. Infrastruktura energetyczna

Według danych zawartych w Programie Ochrony Środowiska Powiatu Ełckiego, podstawową linią na terenie Gminy Ełk jest linia o napięciu 15 kV, która przez sieć stacji transformatorowych dostarcza energię do odbiorców. Średni stopień obciążenia stacji wskazuje na rezerwy mocy w stacjach. Istniejący stan sieci elektroenergetycznych umożliwia sprawna dostawę do odbiorców.

Energia elektryczna dla potrzeb odbiorców z terenu Gminy Ełk dostarczana jest z:

- × - GPZ Ełk 220/110/15kV w Nowej Wsi Ełckiej
- × - GPZ Ełk – Szeligi 110/15kV

Z danych zgromadzonych przez samorząd wynika, że pod względem **zużycia energii elektrycznej budynki będące w gestii samorządu są względnie efektywne**. Według warunków referencyjnych określonych przepisami, zużycie energii na 1 m² powierzchni wynosi: dla szkół – 40 kWh/m²/rok, dla biur i urzędów – 50 kWh/m²/rok.

Gmina Ełk odgrywa istotne miejsce w polityce zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski. Przez obszar Gminy Ełk przebiega linia wysokiego napięcia 220kV. W północnej części gminy zlokalizowana jest stacja elektroenergetyczna 220/110 kV „Ełk” stanowiące źródła, promieniowania elektromagnetycznego. Zgodnie z zapisami „Studium

uwarunkowań...” na obszarze gminy planuje się inwestycje zmierzające do rozbudowy istniejącej infrastruktury elektroenergetycznej, obejmującą:

- ✓ stację elektroenergetycznej 400/110 kV „Ełk Bis” z włączonymi do niej planowanymi dwutorowymi liniami 400 kV, mającymi stanowić połączenie energetyczne Polski z Litwą
- ✓ przebudowy stacji elektroenergetycznej 220/110 kV „Ełk”
- ✓ dwutorową linię elektroenergetyczną 110 kV łączącą w/w stacje

W Gminie Ełk brak jest sieci c.o., a **gospodarka cieplna oparta jest na kotłowniach lokalnych i indywidualnych źródłach ciepła** opalanych paliwem stałym. Gminne mieszkania ogrzewane są głównie piecami węglowymi lub przy zastosowaniu lokalnych kotłowni na paliwo stałe, olej opałowy czy gaz płynny propan – butan oraz zrębki drewna. Są to źródła wymagające ciągłej obsługi oraz generujące znaczne zanieczyszczenia powietrza w zależności od rodzaju paliwa. Nie są wyposażone w urządzenia odpylające, recyrkulacje spalin, analizatory jakości spalania, systemy nadzoru nad sprawnością produkcji energii.

W związku z tym, iż stan taki wywiera niekorzystny wpływ na jakość powietrza w Gminie Ełk konieczna jest modernizacja oraz wymiana istniejących indywidualnych pieców węglowych na ekologiczne.

Z rozpoznania przeprowadzonego w gminie wynika, że mimo sukcesywnie realizowanych prac termomodernizacyjnych, także duża część budynków należących do JST wymaga poprawy standardu energetycznego. **Zdecydowana większość budynków nie spełnia obecnie obowiązujących norm cieplnych.** Istnieją bowiem takie obiekty biurowe czy oświatowe, które mają zużycie energii na cele grzewcze na poziomie powyżej 1 GJ/m²/rok. Przewidując, że w okresie do 2020 r. nastąpi wzrost wymagań cieplnych dotyczących budynków, należy podjąć działania w celu ograniczenia strat ciepła poprzez wykonanie audytów energetycznych oraz projektów budowlanych według nowych norm oraz sukcesywnie wykonywać termomodernizacje.

Tabela 24. Standard energetyczny i wskaźniki zużycia energii na ogrzewanie i c.w.u. w budynkach gminy

Gminy	Obiekty, dla których podano dane	Ogółem	Obiekty o zużyciu energii cieplnej [GJ/m ² /rok]						Liczba budynków wymagających termomodernizacji
			do 0,4	0,4-0,6	0,6-0,8	0,8-1	1-1,2	powyżej 1,2	
Gmina Ełk	[liczba]	11	1	4	1	1	3	1	10
	[powierzchnia]	13592	4932	6208	1186	1005	236	259	

Źródło: Zintegrowana strategia rozwoju Ełckiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014–2025

Coraz większe znaczenie na terenie Gminy Ełk pełnią **odnawialne źródła energii**. Odnawialne źródła energii zyskują popularność ze względu na to, że są nieszkodliwe dla środowiska, a ich zasoby uzupełniają się w naturalnych procesach.

W gospodarce energetycznej Gminy Ełk wykorzystywane są następujące źródła energii odnawialnej:

- × **energia wody** - Płynące przez teren gminy cieki wodne tworzą potencjalne warunki do budowy na nich elektrowni niskiego spadku. Energia wody należy do niekonwencjonalnych źródeł energii, które rozumie się jako odnawialne siły przyrody. Małe elektrownie wodne mogą wykorzystywać potencjał niewielkich rzek, rolniczych zbiorników retencyjnych, systemów nawadniających, wodociągowych, kanalizacyjnych, kanałów przerzutowych. Na terenie Gminy Ełk znajdują się dwie małe elektrownie wodne: Mała Elektrownia Wodna w Nowej Wsi Ełckiej i Mała Elektrownia Wodna w Stradunach. Małe elektrownie wodne nie zanieczyszczają środowiska i mogą być instalowane na małych ciekach wodnych. Wśród największych zalet hydroenergetyki wymienia się m.in. możliwość wykorzystania zbiorników wodnych do rybołówstwa, rekreacji czy też ochrony przeciwpożarowej.
- × **energia słoneczna** - Energia promieniowania słonecznego jest praktycznie nieograniczona i charakteryzuje się powszechną dostępnością, może być przetwarzana w energię elektryczną i w ciepło na potrzeby centralnego ogrzewania oraz przygotowania ciepłej wody użytkowej. Poprzez wytwarzanie energii w kolektorach słonecznych i w ogniwach słonecznych unika się powstawania odpadów i emisji szkodliwych dla zdrowia oraz środowiska zanieczyszczeń, tj. gazów cieplarnianych, pyłów, tlenków siarki i azotu i innych. Zmniejsza się także zalewność od importowanych paliw oraz obniża się koszty obciążenia środowiska – powodowane przez transport paliw kopalnych. Na terenie Gminy Ełk kolektory słoneczne posiada Dom Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Ełckiej.
- × **energia geotermalna** - to odnawialne źródło ciepła zakumulowane we wnętrzu ziemi. Im dalej w głąb Ziemi, tym wyższa temperatura (tzw. stopień geotermiczny wynosi 1°C na 33 metry). Rozwój ciepłownictwa opartego o energię geotermalną przyczyni się do redukcji ilości spalanych tradycyjnych paliw i emitowanych zanieczyszczeń. Szansa na zagospodarowanie energii geotermalnej jest również odzysk ciepła z płytkich poziomów gruntu (temperatury do kilkunastu stopni Celsjusza). Umożliwia to pozyskiwanie i użytkowanie ciepła. Do tego celu służą pompy ciepła, które pozwalają ogrzewać, jak również klimatyzować budynki oraz przygotowywać ciepłą wodę użytkową. Na terenie Gminy pompy ciepła wykorzystuje Dom Pomocy Społecznej w Nowej Wsi Ełckiej.
- × **energia wiatru** – Wiatr stanowi niewyczerpalne źródło energii, a jego wykorzystanie pozwala na ograniczenie zużycia zasobów paliw kopalnianych. Turbiny wiatrowe podczas pracy nie powodują emisji do atmosfery szkodliwych zanieczyszczeń, w tym gazów

cieplarnianych, tlenków siarki i azotu oraz pyłów. Energetyka wiatrowa jest technologią bezpieczną i bezodpadową. Nie ma wpływu na degradację gleb i zanieczyszczenie wód. Przydomowe turbiny wiatrowe pozwalają uniezależnić się od zewnętrznego dostawcy energii i obniżyć jej koszty. Planowana jest budowa farm wiatrowych w okolicach Nowej Wsi Ełkiej oraz w obrębie m. Śniepie.

5. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

5.1. Infrastruktura oświata

Według danych GUS na 2013 rok, na terenie Gminy Ełk funkcjonują 2 przedszkola i 6 oddziałów wychowania przedszkolnego przy szkołach podstawowych. Na obszarze gminy funkcjonuje również **6 publicznych szkół podstawowych i 4 gimnazja**. Uczniowie szkół mogą rozwijać swoje zainteresowania w różnych kółkach zainteresowań, udział w programach wspierających rozwój dziecka, konkursach czy gimnastykę korekcyjną. Klasopracownie przedmiotowe, w których odbywają się zajęcia są sukcesywnie wyposażane w pomoce naukowe i środki audiowizualne. Funkcjonują także pracownie komputerowe z dostępem do Internetu. Istotnym problemem gminy jest **brak szkoły ponadgimnazjalnej**, gdyż młodzież po ukończeniu gimnazjum musi kontynuować naukę w placówkach znajdujących się w innych miejscowościach powiatu lub województwa. W gminie funkcjonuje także **Zespół Obsługi Szkół**, który realizuje zadania oświatowe zlecone przez organ prowadzący publiczne placówki oświatowe na terenie gminy, a w szczególności zapewnienie obsługi administracyjnej, finansowej i organizacyjnej tych placówek.

Tabela 25. Lista publicznych szkół podstawowych i gimnazjalnych w Gminie Ełk z podziałem na liczbę uczniów

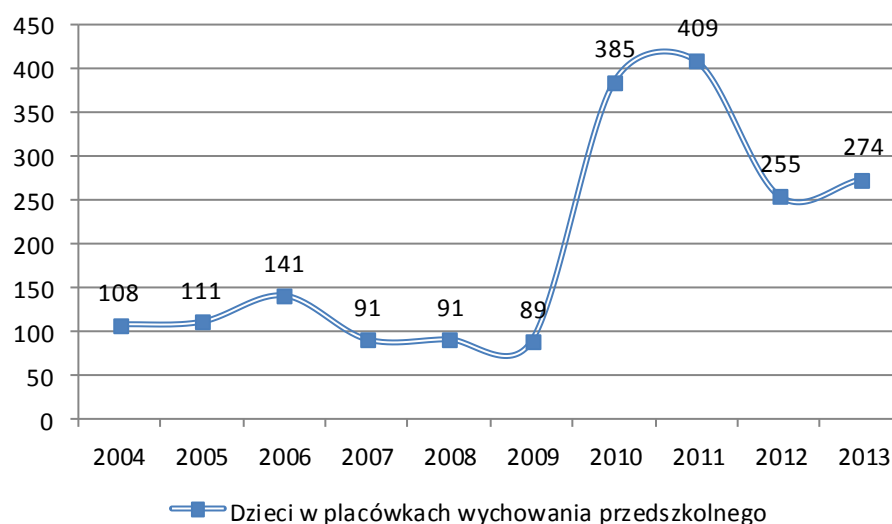
Nazwa szkoły	Ilość uczniów ogółem	Przedszkola i punkty przedszkolne		SP	G	Ilość oddziałów
		Poniżej „0”	„0”			
Szkoła Podstawowa w Mrozach Wielkich	88	13	17	58	-	8
Szkoła Podstawowa w Rękusach	79	5	11	63	-	8

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Nowej Wsi Ełckiej	278	25	47	206	-	15
Zespół Szkół Samorządowych w Woszczelach	220	26	32	102	60	14
Zespół Szkół Samorządowych w Chętlach	101	17	7	45	32	11
Zespół Szkół Samorządowych w Stradunach	262	41	33	128	60	14
Gimnazjum w Nowej Wsi Ełckiej	150	-	-	-	150	9
Ogółem	1 178	127	147	602	302	79

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Ełk (stan na dzień 01.09.2013 r.)

Liczba dzieci w placówkach przedszkolnych **systematycznie rośnie od 2009 roku**. Rozwój dostępności do edukacji przedszkolnej jest jednym z wyzwań czekających każdą gminę, szczególnie w kontekście przyciągnięcia w przyszłości młodych małżeństw.

Wykres 19. Liczba dzieci w przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w Gminie Ełk w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Problemem placówek są **rosnące koszty utrzymania przy zmniejszającej się liczbie uczniów**. Liczba dzieci przekłada się na wysokość subwencji otrzymywanej z budżetu państwa na utrzymanie placówek oświatowych. Przyczynia się to do wzrostu kosztów związanych z funkcjonowaniem danej szkoły. Różnicę pomiędzy wysokością otrzymanej subwencji

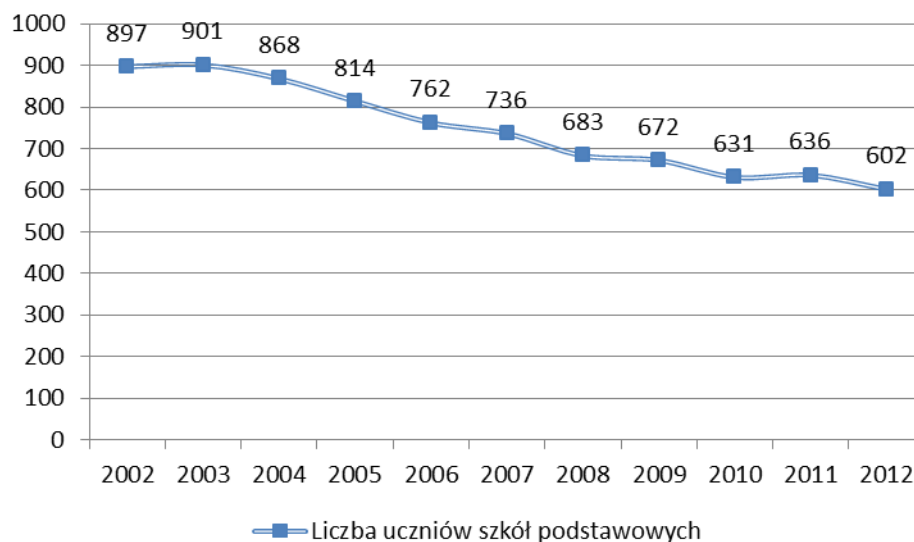
a wydatkami na oświatę i wychowanie gmina musi pokryć z własnych środków. Może to spowodować zmniejszenie lub zatrzymanie wydatków przeznaczanych na cele inwestycyjne. Jednakże, w związku z wymienionymi poprzednio czynnikami, niezbędne może okazać się zreformowanie systemu oświaty poprzez łącznie lub zamykanie placówek tak, aby był przystosowany do wciąż zmniejszającej się liczby dzieci.

Tabela 26. Porównanie wysokości subwencji oświatowej i wydatków na oświatę w Gminie Ełk w latach 2008-2013

Gmina Ełk	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Subwencja na cele oświatowe	6 771 579	6 954 034	7 216 775	7 364 146	7 705 103	7 719 123
Wydatki na oświatę i wychowanie	10 024 232	10 983 227	11 907 079	12 284 639	13 183 082	13 113 314
Różnica:	-3 252 653	-4 029 193	-4 690 304	-4 920 494	-5 477 979	-5 394 192

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

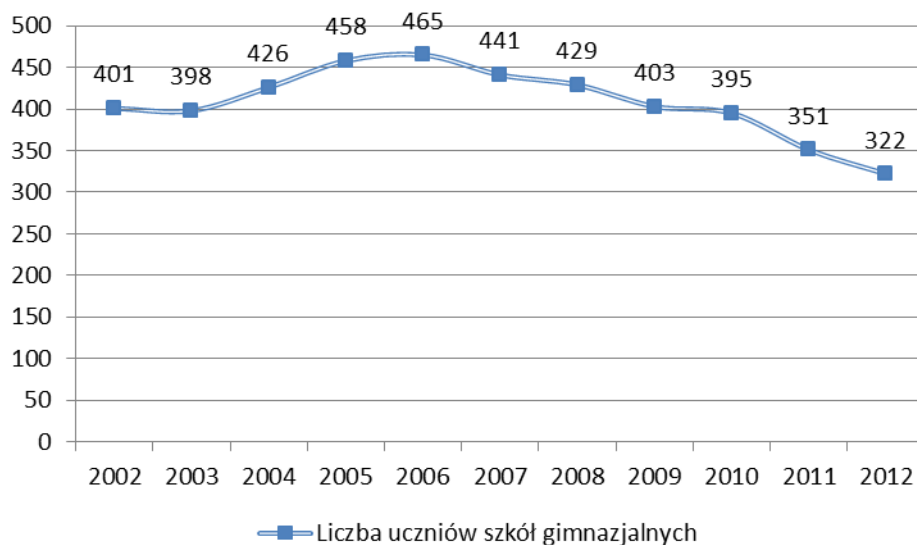
Wykres 20. Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych w Gminie Ełk w latach 2002-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Problem malejącej liczby uczniów dotyczy także szkoły gimnazjalnej w Gminie Ełk. **Spadająca liczba uczęszczających do szkoły dzieci powodować będzie konieczność szukania oszczędności w najbliższych latach.**

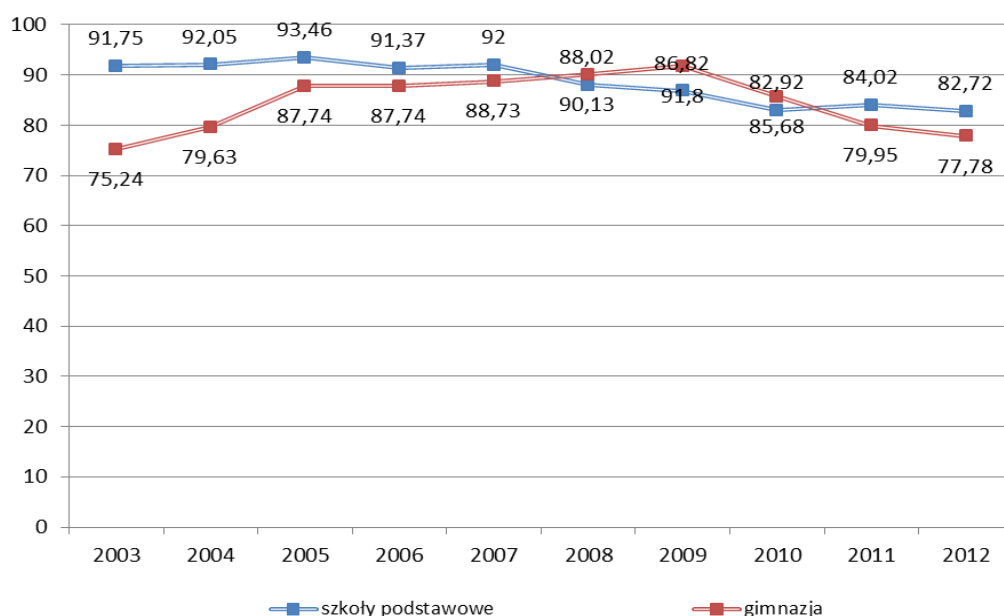
Wykres 21. Liczba uczniów uczęszczających do szkoły gimnazjalnej w Gminie Ełk w latach 2002-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Współczynnik skolaryzacji brutto, zarówno na poziomie edukacji podstawowej, jak i gimnazjalnej znajduje się na niezwykle **wysokim poziomie**. Niezwykle pozytywne jest zjawisko stałego wzrostu współczynnika skolaryzacji **brutto na poziomie gimnazjalnym**. Wysoki poziom wskaźnika obowiązku szkolnego świadczy o uczęszczaniu do szkół podstawowych oraz gimnazjum dzieci i młodzieży z terenów innych jednostek samorządowych.

Wykres 22. Współczynnik skolaryzacji brutto w Gminie Ełk w latach 2003-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

5.2. Infrastruktura kulturalno-sportowa

Na terenie Gminy Ełk działa **Centrum Kultury z siedzibą w Stradunach**. Od momentu powstania w 2004 r. ośrodek był i nadal jest miejscem, gdzie tworzy się warunki do rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego, prowadzi edukację kulturalną i zaspokaja potrzeby oraz zainteresowania kulturalne.

W 2011 roku, dzięki otrzymanej dotacji w wysokości 231 000 zł pochodzącej z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, wykonano generalny remont pomieszczenia Centrum (wymiana instalacji elektrycznej, c.o., stolarki okiennej i drzwiowej; wyposażenie w sprzęt nagłaśniający, oświetleniowy, sceniczny i multimedialny).

W Centrum Kultury Gminy Ełk funkcjonują:

- × 3 zespoły folklorystyczne: „**Stradunianki**”, „**Jarzębina**” i „**Zielona Dąbrowa**”
- × zespół biesiadny „**AleBabki**”
- × 2 kapele cymbalistów oraz soliści **cymbaliści**.

Ww. zespoły w okresie ostatnich 3 lat reprezentowały gminę na wielu ogólnopolskich imprezach w dziedzinie folkloru źródłowego min. w Kazimierzu Dolnym n/Wisłą na Ogólnopolskim Festiwalu Kapel i Śpiewaków Ludowych pod patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Zdobyły liczne nagrody oraz wyróżnienia i tym samym stały się widoczne na mapie kulturowej Polski.

Na szczególną uwagę zasługuje **Szkółka cymbalistów wileńskich**, której nauczycielem instrumentu jest Pan Waław Kułakowski - laureat Nagrody Oskara Kolberga przyznanej przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2013 roku Szkółka cymbalistów otrzymała nagrodę Marszałka Województwa Warmińsko – Mazurskiego „Najlepsi z Najlepszych” na Konwencji Unesco dotyczącej niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

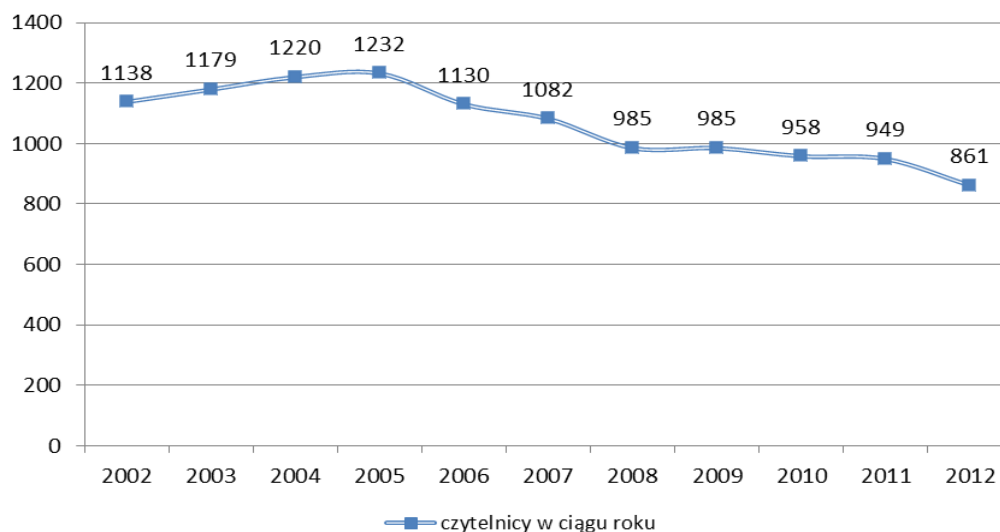
Centrum Kultury Gminy Ełk realizuje wiele projektów mających na celu reaktywację muzykowania na cymbałach na terenie województwa warmińsko – mazurskiego.

Dopełnieniem życia kulturalnego w Gminie Ełk są **cykliczne imprezy i wydarzenia okolicznościowe**: Dożynki Gminy Ełk, Festyn „Moje Straduny”, Wigilia Chłopska, Spotkania Emerytów i Rencistów z zespołami folklorystycznymi Gminy Ełk w Nowej Wsi Ełckiej, Konkurs na wypieki karnawałowe, Dzień: Babci i Dziadka, Kobiet, Matki, Dziecka.

Na terenie Gminy funkcjonuje **Biblioteka Publiczna Gminy Ełk z/s w Nowej Wsi Ełckiej z filią** w miejscowościach: Straduny i Woszczele. Ofertę stanowi zbiór książek, czasopism, filmów, audiobooków, czytelnia komputerowa z bezpłatnym dostępem do Internetu, lekcje biblioteczne, Dyskusyjne Kluby Książki, spotkania z ludźmi kultury, wystawy, kursy.

Poziom czytelnictwa na terenie gminy znacznie spada. Tendencja wzrostowa, trwająca w 2005 roku została przerwana. Od tego czasu liczba czytelników ponownie maleje, osiągając jeden z najniższych poziomów - 861 osób.

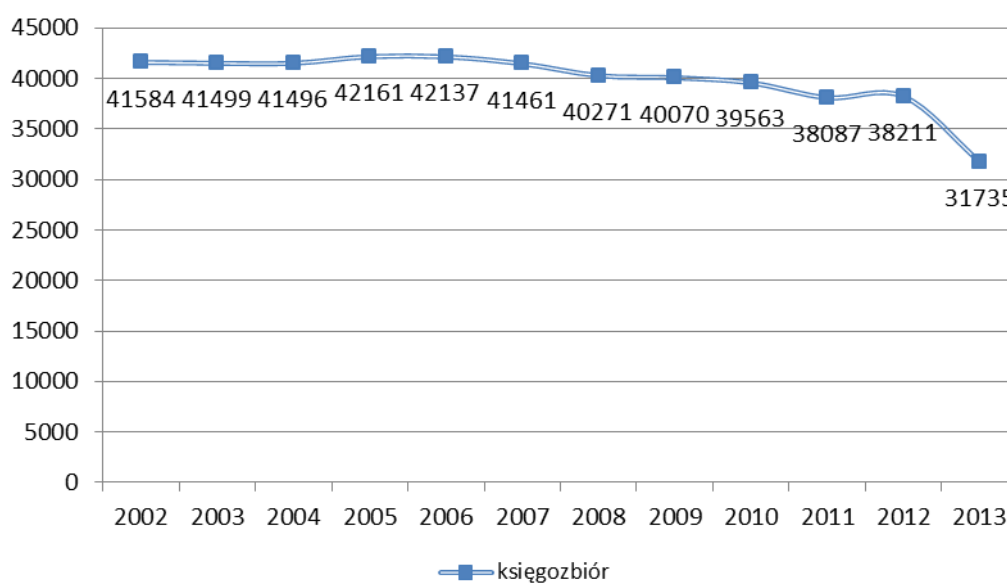
Wykres 23. Poziom czytelnictwa w Gminie Ełk w latach 2002-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2002 – 2005 księgozbiór w bibliotekach utrzymywał się na poziomie rosnącym osiągając liczbę 42 496 książek i woluminów. Od roku 2006 przyjmuje tendencję malejącą i obecnie liczy 31 735 sztuk.

Wykres 24. Liczba księgozbioru w bibliotekach Gminy Ełk w latach 2002-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Na terenie Szkoły Podstawowej w Nowej Wsi Ełckiej funkcjonuje boisko ORLIK. Obiekt powstał w ramach rządowego programu MOJE BOISKO - ORLIK 2012. W skład kompleksu wchodzi boisko ze sztucznej trawy do gry w piłkę nożną, boisko wielofunkcyjne do gry w kosza i siatkówki, bieżnia, rzutnia, plac zabaw. Na terenie obiektu, pod opieką animatora sportu, ćwiczą dzieci i młodzież z pobliskich miejscowości.

Mimo niewielkiej liczby obiektów infrastruktury sportowej, Gmina Ełk daje mieszkańcom wiele możliwości do aktywności ruchowej. Na terenie Gminy Ełk odbywa się wiele imprez sportowych i rekreacyjnych o zróżnicowanym charakterze, różnym poziomie sportowym i znaczeniu. Jest to możliwe dzięki owocnej współpracy z Ministerstwem Sportu i Turystyki, Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Krajową Federacją Sportu dla Wszystkich i Krajowym Zrzeszeniem LZS.

Największy promocyjny charakter mają cykliczne imprezy sportowe rangi krajowej m.in:

- ✘ Mazurskie Jesienne Biegi Przełajowe im. Tomasza Krupińskiego i Henryka Litwickiego, „Bieg po zdrowie”
- ✘ Ogólnopolski Turniej Piłki Nożnej o Memoriał Mariana Łubowicza.
- ✘ Ogólnopolski Mazurski Samorządowy Halowy Turniej Piłki Nożnej „Integracja poprzez sport”
- ✘ Ogólnopolskie Igrzyska Ludowych Zespołów Sportowych

Ponadto, od kilku lat dużym zainteresowaniem cieszą się inicjowane przez władze Gminy Ełk **programy z zakresu aktywności fizycznej.**

Realizowano projekt pn. „Zajęcia sportowo - rekreacyjne ze szczególnym uwzględnieniem nabywania umiejętności pływackich i korekta wad postawy u dzieci szkół wiejskich z terenu Gminy Ełk” dofinansowany ze środków „Funduszu Zajęć Sportowo – Rekreacyjnych dla Uczniów” z Ministerstwa Sportu i Turystyki. Głównym założeniem programu jest wszechstronna nauka pływania uczniów na poziomie rekreacyjnym, zarówno w szkole podstawowej jak i gimnazjum. Realizacja zajęć na basenie jest dla wielu uczniów jedyną możliwością zdobycia i opanowania umiejętności pływackich.

Każdego roku, w okresie ferii i wakacji, ok. 70 dzieci ma możliwość wyjazdu nad morze lub w góry. Działania podejmowane w ramach wypoczynku zachęcają dzieci i młodzież do zmiany sposobu spędzania wolnego czasu i podjęcia aktywności sportowej. Uczestnictwo w wypoczynku jest szansą na pełną integrację wszystkich dzieci rolników, bez względu na ich wiek, płeć, pochodzenie czy uzdolnienia. Realizacja programu możliwa jest dzięki owocnej współpracy Gminy Ełk i Gminnego Zrzeszenia LZS w Ełku z Funduszem Składkowym Ubezpieczeń Społecznych Rolników w Warszawie oraz Warmińsko-Mazurskim Kuratorium Oświaty w Olsztynie.

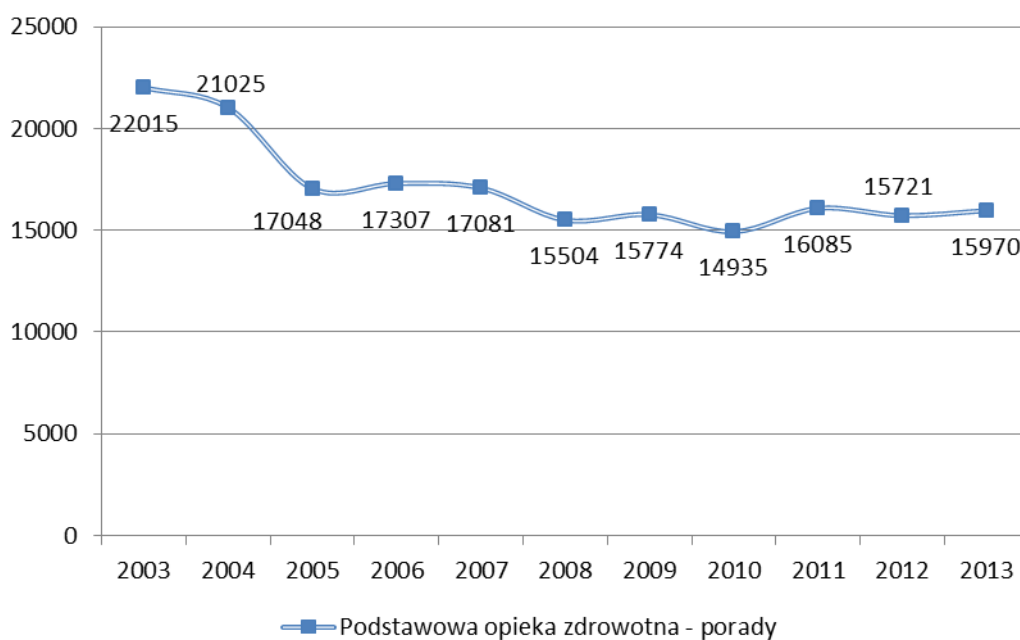
Na terenie Gminy Ełk znajduje się 11 świetlic wiejskich w miejscowościach: Mostoły, Barany, Chojniak, Rożyńsk, Mołdzie, Woszczele, Kałużyny, Mrozy Wielkie, Regiel, Ruska Wieś i Siedliska. Świetlice są miejscem, w których zachodzi integracja lokalnej społeczności, wdrażane są formy pożytecznego organizowania czasu wolnego oraz wyrabiane są nawyki kulturalnej rozrywki i zabawy. Ponadto, zapewniają dzieciom i młodzieży dogodne warunki do odrabiania lekcji po skończonych zajęciach edukacyjnych.

W ramach projektu „Cyfrowa Gmina Ełk” współfinansowanego z Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka działa 9 świetlic cyfrowych w miejscowościach: Rożyńsk, Mołdzie, Woszczele, Kałużyny, Mrozy Wielkie, Regiel, Mostoły, Barany, Chojniak. Mieszkańcy Gminy Ełk mogą bezpłatnie skorzystać z komputerów oraz dostępu do Internetu. W każdej świetlicy jest opiekun, który uczy podstawowych zagadnień z zakresu informatyki i obsługi komputera.

5.3. Infrastruktura ochrony zdrowia i opieki społecznej

Jednym z głównych aspektów jakości opieki zdrowotnej, który należy mierzyć, jest dostęp pacjentów do świadczeń. Jest on bardzo istotny, zwłaszcza dla najstarszych mieszkańców gminy.

Wykres 25. Podstawowa opieka zdrowotna – porady w Gminie Ełk w latach 2003-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Według danych GUS na terenie Gminy Ełk w 2013 roku funkcjonowały 3 przychodnie specjalistyczne, w tym 2 praktyki lekarskie oraz 1 apteka ogólnodostępna. Ze specjalistycznej opieki medycznej mieszkańcy korzystają także poza terenem gminy, m.in. w mieście Ełk.

W ramach Gminnego Programu Ochrony i Promocji Zdrowia w Gminie Ełk na lata 2008-2018 realizowane są **szczepienia dziewcząt przeciwko rakowi szyjki macicy**. W roku 2013 zaszczepionych zostało 35 dziewcząt z rocznika 1997. W latach 2009-2013 zaszczepiono łącznie 274 dziewczęta. Ogólny koszt szczepień wyniósł 231 710 zł.

Ponadto, w ramach programu NFZ pn. „Populacyjny Program Profilaktyczny Wczesnego Wykrywania Raka Piersi” przeprowadza się **bezpłatne badanie MAMOGRAFICZNE** skierowane do kobiet w wieku od 50 do 69 lat.

5.4. Infrastruktura pomocy społecznej

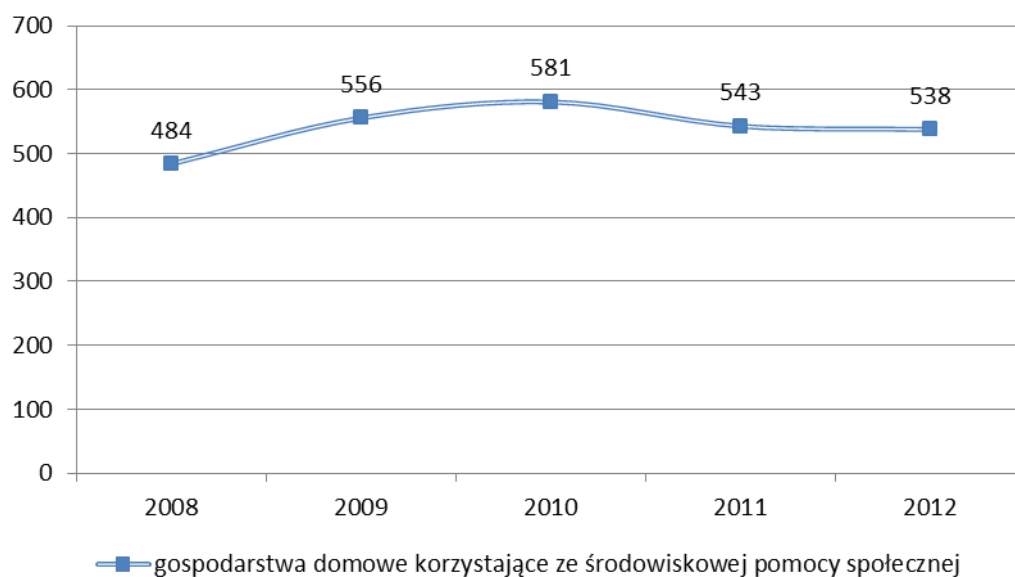
Zadania zlecone i zadania własna w zakresie pomocy społecznej w Gminie Ełk realizowane są przez **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS)** z siedzibą w Ełku. GOPS udziela wsparcia osobom i rodzinom głównie z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, niepełnosprawność i długotrwałą lub ciężką chorobą. W 2013 roku na wydatki na pomoc społeczną i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej **przeznaczono kwotę w wysokości ponad 8,2 mln zł (około 19% wszystkich wydatków budżetowych)**.

Do podstawowych zadań Ośrodka Pomocy Społecznej należy m.in.:

- » prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej;
- » bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług domowych);
- » współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym;
- » aktywizowanie środowiska lokalnego

Według danych GUS od 2008 r. liczba gospodarstw domowych korzystająca z pomocy społecznej ciągle wzrasta. W 2010 roku osiągnęła najwyższy wskaźnik – 581 gospodarstw.

Wykres 26. Gospodarstwa domowe korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w latach 2008 – 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Ogólna kwota wypłaconych świadczeń rodzinnych z roku na rok podlega zmniejszeniu. Następuje również spadek kwot zasiłków rodzinnych, a wzrastają kwoty zasiłków pielęgnacyjnych.

Tabela 27. Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w Gminie Ełku w latach 2008 - 2012

Gmina Ełk	2008	2009	2010	2011	2012
kwota świadczeń rodzinnych	3058	3180	3638	3432	3241
kwota zasiłków rodzinnych (wraz z dodatkami)	2419	2303	2577	2317	2061
kwota zasiłków pielęgnacyjnych	381	569	668	667	683

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W 2012 r. 595. rodzin z Gminy Ełk otrzymywało zasiłki rodzinne na dzieci. W stosunku do 2008 r. wartość ta zmalała o 26%. Corocznie maleje udział dzieci do 17 roku życia, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny, w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku.

Tabela 28. Liczba rodzin z tereny Gminy Ełk pobierająca zasiłki na dzieci w latach 2008-2012

Gmina Ełk	2008	2009	2010	2011	2012
rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	794	746	715	672	595
udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku	63,3	59,3	55,7	52,2	46,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Powodem pobierania świadczeń przez mieszkańców Gminy Ełk jest ubóstwo, bezdomność, potrzeba ochrony macierzyństwa, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, alkoholizm, trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego.

W ramach *Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie* działa **Zespół Interdyscyplinarny**, w skład którego wchodzi przedstawiciele szkół, GOPSu, Policji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Poradni Leczenia Uzależnienia i Współuzależnienia, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej oraz Sądu Rejonowego (w tym kuratorzy zawodowi). Głównym celem Zespołu jest tworzenie wspólnego systemu działań profilaktycznych i naprawczych zmierzających do zapobiegania powstawaniu nowych problemów społecznych, zmniejszaniu ich rozmiarów, zwiększaniu zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami oraz wzmacnianiu pozycji dziecka i rodziny na terenie gminy Ełk. Powyższe cele realizowane są poprzez udzielanie pomocy osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w formie wsparcia specjalistów (socjoterapeuta, psycholog), spotkań indywidualnych, szkoleń warsztatowo – edukacyjnych, kampanii, skierowań osób stosujących przemoc do uczestnictwa w programie korekcyjno – edukacyjnym oraz realizację programu „Niebieska Karta”.

W ramach *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych Gminy Ełk* działa **Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i Współuzależnionych**. Według ustalonego harmonogramu odbywają się bezpłatne konsultacje psychologów i socjoterapeuty dla mieszkańców zamieszkujących na terenie Gminy Ełk. Z konsultacji korzystały osoby i rodziny kierowane przez pracowników socjalnych, asystentów rodzin a także z własnej inicjatywy osoby zainteresowane specjalistycznym wsparciem.

W 2013 roku z konsultacji skorzystały 164 osoby dorosłe i 266 osób poniżej 18 roku życia.

Do dyspozycji mieszkańców Gminy Ełk jest **Klub Integracji Społecznej** działający przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ełku. W klubie, w ramach reintegracji społecznej, odbywają się zajęcia integracyjne, zajęcia w grupie wsparcia, poradnictwo i konsultacje indywidualne. W ramach reintegracji zawodowej odbywają się szkolenia doskonalące, osoby kierowane są na przygotowanie zawodowe, staże, prace społecznie użyteczne. W 2013 roku z indywidualnego poradnictwa zawodowego, rodzinnego i pomocy w sprawach administracyjnych skorzystały łącznie 542 osoby (477 kobiet i 65 mężczyzn).

5.5. Infrastruktura bezpieczeństwa publicznego

Stan bezpieczeństwa publicznego jest jednym z najistotniejszych czynników wpływających na poziom życia mieszkańców Gminy Ełk. Instytucje zapewniające mieszkańcom bezpieczeństwo to Policja oraz Ochotnicze Straże Pożarne. Instytucje te ściśle współpracują ze sobą mając za zadanie zapewnienie bezpieczeństwa publicznego społeczeństwu.

Siedziby OSP w Gminie Ełk:

- * OSP Nowa Wieś Ełcka – ul. Ełcka 18,
- * OSP Woszczele – ul. Zielona 9B,
- * OSP Chełchy – Chełchy 5/3,
- * OSP Straduny – Mickiewicza 4,
- * OSP Rożyńsk – Rożyńsk 9A

Z roku na rok wzrasta wykrywalność zdarzeń kryminalnych. Nie odnotowuje się przestępstw o znacznym ciężarze gatunkowym, a także rażącego naruszenia porządku publicznego podczas trwania imprez masowych. Istotny problem stanowi alkoholizm, przestępczość nieletnich oraz bezpieczeństwo na drogach. W porównaniu do lat ubiegłych odnotowuje się spadek liczby pożarów, głównie lasów, które stanowią największy procent powierzchni Gminy.

Czynnikiem wpływającym na spadek przestępczości w Gminie oraz poprawę bezpieczeństwa publicznego mógłby być ciągły monitoring newralgicznych punktów w Gminie.

5.6. Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego

Powszechny dostęp do Internetu na terenie gminy należy uznać jako **poprawy**. Obecnie szkoły gminne i gimnazjum wyposażone są w komputery z dostępem do Internetu. Według danych GUS z 2012 roku, Gmina Ełk osiąga wysoki wskaźnik (6,65 ucznia na 1 komputer) pod względem ilości uczniów szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów. Nieco lepsza sytuacja jest w kontekście uczniów gimnazjum. W tym przypadku wskaźnik ma wartość 6,08. Samorząd realizuje ustawowe obowiązki związane z udostępnianiem informacji przez Internet (Biuletyn Informacji Publicznej, ogłoszenia o przetargach, informacje o urzędzie, sposobie i trybie załatwiania spraw, archiwizacja danych). Poziom komputeryzacji i informatyzacji oraz dostęp do Internetu odgrywa zatem istotną rolę w sferze edukacji, rozwoju, przepływie informacji i znacząco wpływa na rozwój gminy. Gmina Ełk **jest w całości stelefonizowana**.

W ostatnich latach Gmina Ełk zrealizowała dwa projekty, za łączną kwotę ponad 5 mln zł, mające na celu udostępnienie usług informatycznych mieszkańcom gminy. Oba projekty otrzymały dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka:

- ✘ „**Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu-elInclusion-mieszkańców Gminy Ełk**” - 180 rodzin z terenu Gminy Ełk otrzymało komputery z darmowym dostępem do Internetu.
- ✘ „**Cyfrowa Gmina Ełk**” – 90 rodzin zagrożonych wykluczeniem cyfrowym z powodu trudnej sytuacji materialnej otrzymało komputery z darmowym dostępem do Internetu. Ponadto, 9 świetlic wiejskich wyposażono w 90 zestawów komputerowych z darmowym dostępem do Internetu.

5.7 Organizacje pozarządowe

Analizując sferę społeczną ważnym aspektem jest określenie aktywności lokalnej. Aktywność społeczności lokalnej wynika z poziomu kapitału społecznego, który jest jednym z ważniejszych czynników rozwoju lokalnego i regionalnego. Wyrazem aktywności lokalnej jest działalność organizacji pozarządowych. **Na terenie Gminy Ełk działają 43 organizacje pozarządowe**, w tym 3 fundacje i 40 stowarzyszeń i organizacji społecznych łącznie.

Organizacje pozarządowe otrzymują od samorządu środki finansowe na realizację zadań zleconych głównie w obszarze kultury fizycznej i sportu, pomocy społecznej, kultury

i ochrony dziedzictwa narodowego. W ramach „Programu Współpracy samorządu Gminy Ełk z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2013 rok” przyznano dotację w wysokości 89 500 zł.

Od 2008 roku na terenie Gminy Ełk działa Stowarzyszenie LGD - „Razem silniejsi”. Lokalna Grupa Działania to rodzaj partnerstwa terytorialnego tworzonego zwykle na obszarach wiejskich, zrzeszającego przedstawicieli lokalnych organizacji (z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego) oraz mieszkańców danego obszaru wyznaczonego granicą gmin członkowskich. Stowarzyszenie LGD - „Razem silniejsi” działa w oparciu o zapisy Lokalnej Strategii Rozwoju. LGD korzysta ze środków finansowych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Dzięki jej funkcjonowaniu samorząd oraz organizacje pozarządowe korzystają z dofinansowań i realizują wiele projektów na rzecz mieszkańców Gminy Ełk.

5.8. Baza noclegowa

Walory przyrodnicze, kulturowe oraz społeczne panujące w Gminie Ełk oraz jej dogodne położenie sprzyja powstawaniu **podmiotów gospodarczych nastawionych na świadczenie usług agroturystycznych oraz firm oferujących usługi hotelowe i rekreacyjno-turystyczne.** Warunki do rozwoju turystyki i wypoczynku wynikają głównie z obecności dużych kompleksów leśnych, licznych zbiorników wodnych, nizinnych dolin rzecznych i czystego pod względem sanitarnym środowiska. W chwili obecnej Gmina w pełni nie wykorzystuje swojego potencjału turystycznego.

Na terenie Gminy Ełk, według danych GUS z 2012 r., funkcjonują 4 obiekty zbiorowego zagospodarowania, wśród nich 3 stanowią obiekty całoroczne. Obiekty zbiorowego zakwaterowania dysponują łącznie 477 miejscami noclegowymi, w tym 177 jest całorocznych. Oprócz obiektów zbiorowego zakwaterowania, coraz większą rolę odgrywa agroturystyka. W gminie znajduje się obecnie 48 gospodarstw agroturystycznych. Liderami są powiat giżycki i piski. Ponieważ wymienione powiaty posiadają nieznaczną przewagę konkurencyjną w omawianym zakresie, Gmina Ełk powinna dążyć do konkurowania z nimi w zakresie turystyki i rywalizowania o turystów.

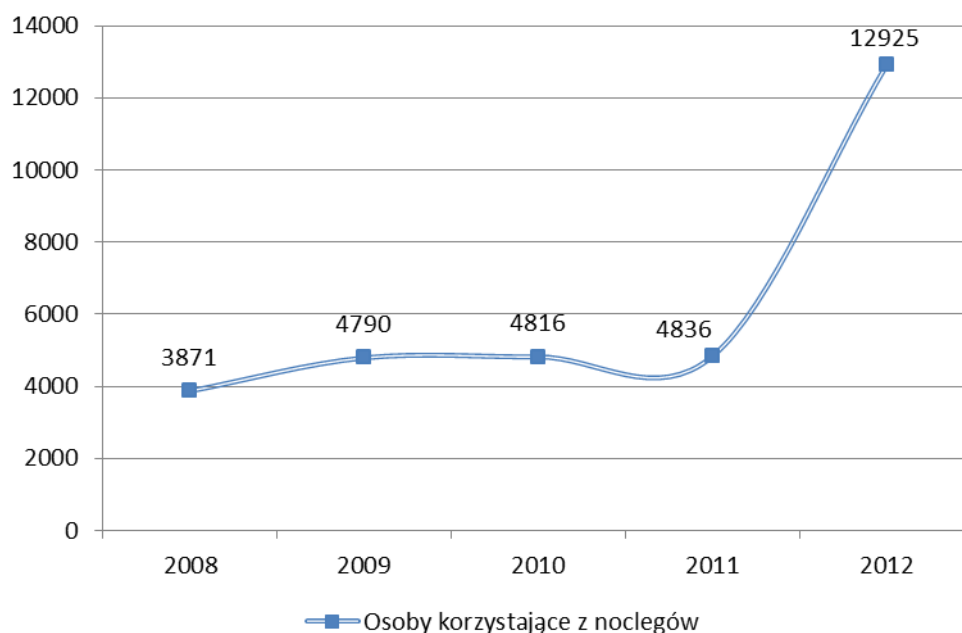
Tabela 29. Gmina Ełk na tle wybranych powiatów regionu pod względem liczby obiektów i miejsc noclegowych w 2012 roku

Jednostka terytorialna	Turystyczne obiekty noclegowe		Miejsca noclegowe	
	Ogółem (w tym hotele)	w tym całoroczne	Ogółem	w tym całoroczne
Gmina Ełk	4	3	477	177
Miasto Ełk	7	7	541	233
Gmina Stare Juchy	3	1	145	118
Powiat Ełcki	14 (8)	11	1163	528
Powiat Giżycki	66 (17)	27	4853	1862
Powiat Gołdapski	8 (5)	7	760	715
Powiat Olecki	6 (2)	3	302	130
Powiat Mrągowski	78 (36)	40	6106	3720
Powiat Piski	51 (10)	20	3368	1232
Powiat Węgorzewski	17 (5)	7	960	382
Powiat Augustowski	34 (9)	18	2517	1080
Powiat Suwalski	18 (4)	7	773	226
Miasto Suwałki	7 (4)	6	600	570

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Według danych GUS w 2012 r. z noclegów na terenie Gminy Ełk korzystało 12 925 gości. Mimo, że jak wskazano wcześniej, nie rośnie liczba obiektów noclegowych, liczba udzielonych noclegów wzrosła dwukrotnie w porównaniu z rokiem 2008. Spośród zagranicznych turystów, najwięcej było gości z Ukrainy (65 osób), Białorusi (41 osób) i Litwy (35 osób).

Wykres 27. Osoby korzystające z noclegów w Gminie Ełk w latach 2008 - 2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Aby efektywność działań nastawionych na konkutowanie była jak najwyższa, **głównym celem Gminy Ełk powinna być próba zaprezentowania rozbudowanego i kompleksowego produktu turystycznego**. Przyciągnięcie odwiedzających na teren gminy i zachęcenie ich do pozostania na jej terenie na dłużej będzie wiązało się z koniecznością **rozbudowy bazy oferującej usługi noclegowe oraz gastronomiczne**, co pozostaje kwestią inicjatywy prywatnego biznesu.

6. JAKOŚĆ ZARZĄDZANIA

Zdolność gminy do skutecznego rządzenia i przewyższania problemów rozwojowych stanowi obecnie jedno z głównych wyzwań samorządów lokalnych w Polsce. W niniejszej analizie skoncentrowano się na krótkim omówieniu następujących czynników decydujących o jakości rządzenia w gminie, tj.: zdolności inwestycyjnej, podejmowanych inwestycjach, zagospodarowaniu przestrzennym i wizerunku gminy.

6.1. Analiza zdolności inwestycyjnej

Zdolność gminy do inwestowania uzależniona jest głównie od wielkości dochodów oraz struktury wydatków w budżecie gminy.

Budżet gminy jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów uchwalany w formie uchwały budżetowej, przyjmowanej na podstawie zapisów ustawy o samorządzie gminnym oraz ustawy o finansach publicznych. Na jego podstawie gmina może prowadzić swoją gospodarkę finansową w sposób jawny i samodzielny.

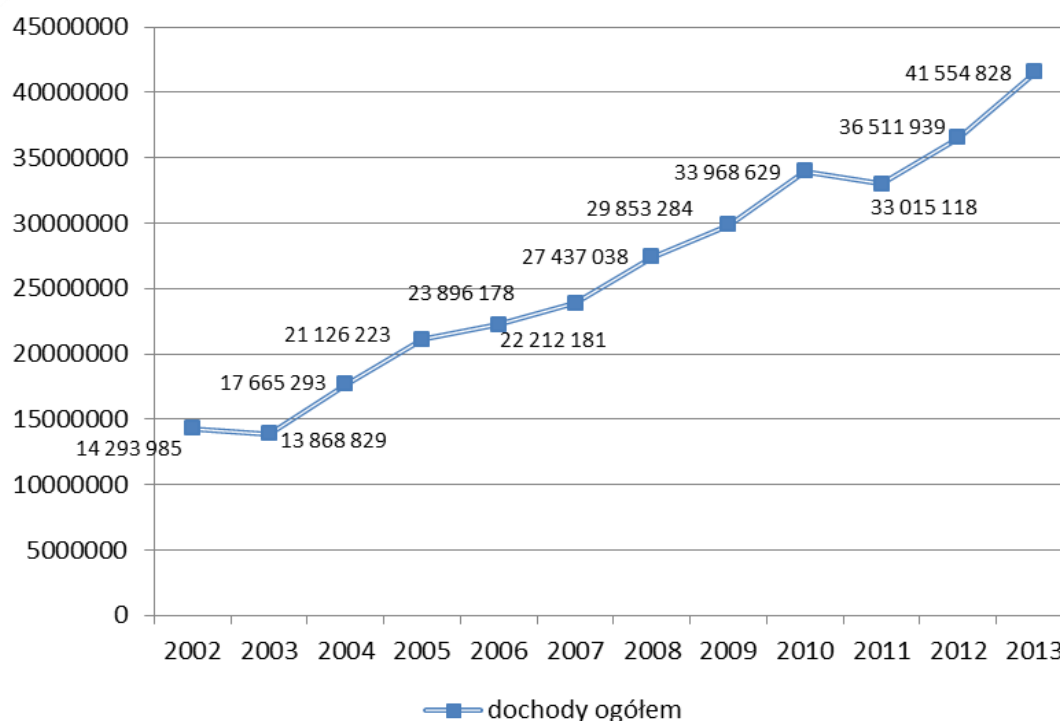
Zasadniczo na możliwości i potencjał rozwojowy gminy wpływa ilość dochodów budżetowych, w skład których wchodzi: dochody własne, subwencja ogólna oraz dotacje celowe z budżetu państwa. Dochodami gminy mogą być również środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, w tym środki z budżetu Unii Europejskiej oraz innych zagranicznych mechanizmów finansowych. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego dzieli dochody gminy na następujące grupy:

» wpływy ustalone i pobierane na podstawie odrębnych ustaw podatkowych (np. podatek od nieruchomości, podatek rolny, podatek leśny czy podatek od środków transportu),

- » wpływy z opłat (opłata skarbową, opłata targowa, opłata miejscowa, opłata eksploatacyjna),
- » udział w wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych (zamieszkałych lub posiadających siedzibę na terenie gminy),
- » dochody uzyskiwane przez jednostki budżetowe gmin, wpłaty od zakładów budżetowych i gospodarstw pomocniczych, odsetki od środków finansowych gminy gromadzonych na rachunkach bankowych, dochody z majątku gminy.

Analizując **dochód Gminy Ełk** należy stwierdzić, iż pomiędzy rokiem 2002 a 2012 **został on potrojony**.

Wykres 28. Dochody Gminy Ełk w latach 2002-2013

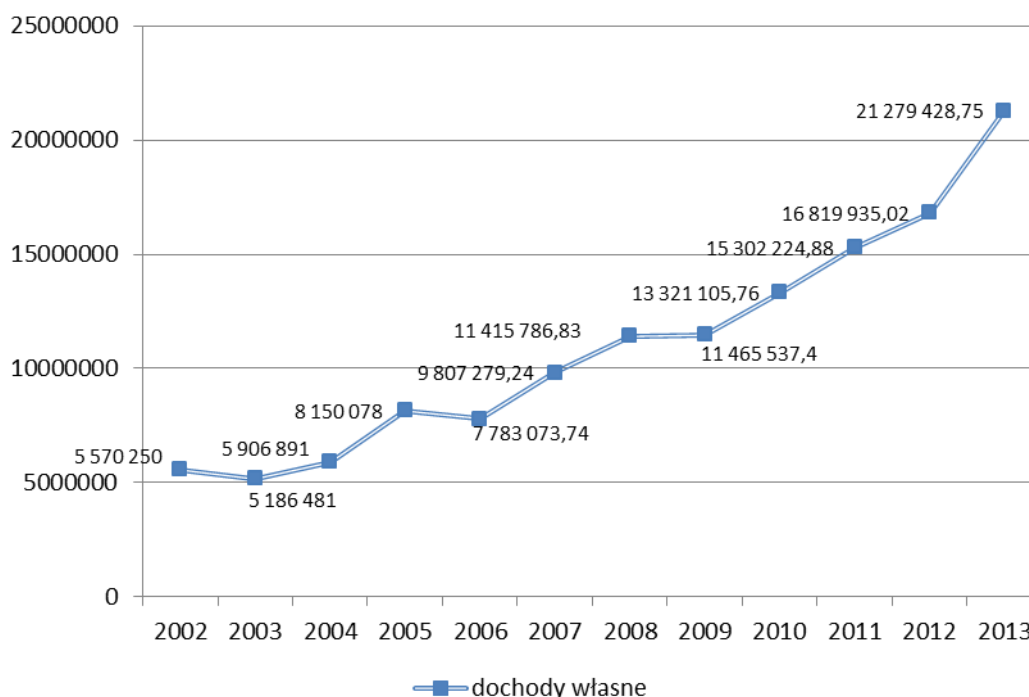

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Stały i systematyczny wzrost dochodów wynika ze wzrostu gospodarczego całego kraju, ale przede wszystkim z pojawienia się możliwości finansowania działań ze środków zewnętrznych. Jednym z czynników świadczących o stopniu rozwoju danego obszaru i przyszłych perspektywach jest wysokość dochodów własnych gminy. W ich skład, oprócz podatków lokalnych wchodzi także opłaty. Jednak zdecydowaną większość udziału stanowi podatek od nieruchomości, szczególnie tych przeznaczonych pod prowadzenie działalności gospodarczej. Pozostałe, takie jak podatek rolny lub leśny, mają zdecydowanie mniejszy

wpływ na wysokość budżetu. W latach 2002-2013 w gminie stale zwiększała się wysokość zbieranych podatków lokalnych, a co za tym idzie dochód własny. Nieznaczny spadek dochodów własnych odnotowano w 2006 roku. Od tego okresu wysokość dochodów własnych wyraźnie wzrasta i w 2013 roku osiągnęła wartość 21 279 428 zł co stanowi wzrost aż o 23% w stosunku do roku 2012. Co ciekawe ogólnosiwiatowy kryzys gospodarczy, zauważalna w wielu polskich gminach niska dynamika wzrostu wpływów z podatku od nieruchomości oraz zmiany w konstrukcji podatku dochodowego od osób fizycznych nie wpłynęły w sposób negatywny na wysokość dochodów własnych gminy. **W latach 2010-2013 poziom dochodów własnych Gminy Ełk ma wyraźną tendencję wzrostową.**

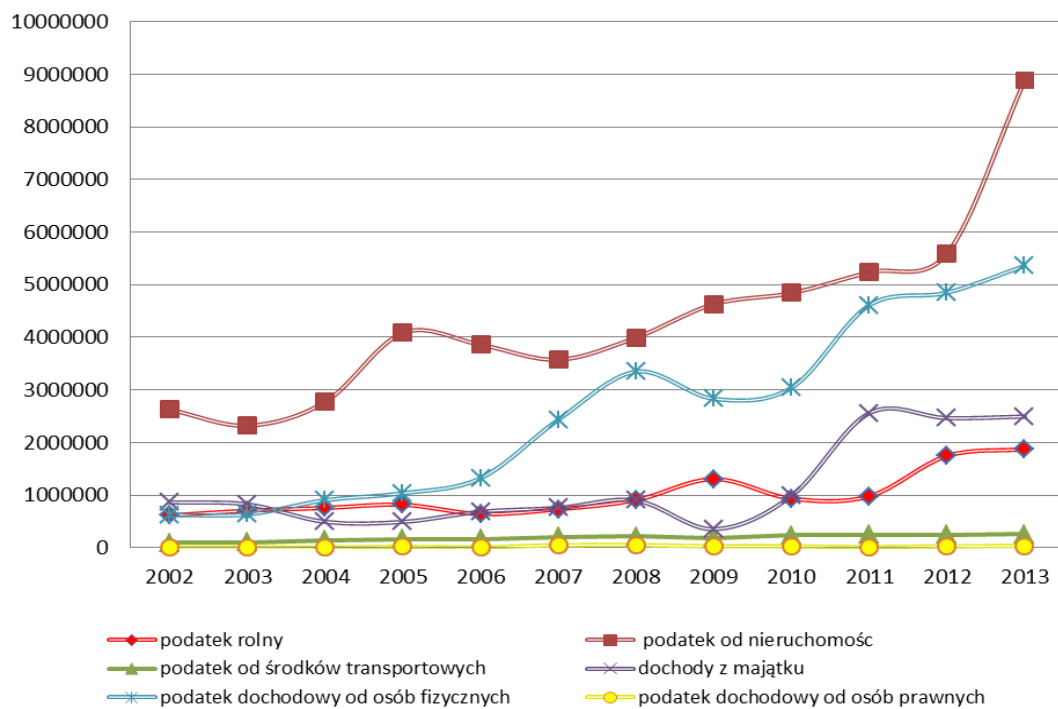
Wykres 29. Dochody własne Gminy Ełk w latach 2002-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Struktura dochodów własnych w 2013 roku kształtowała się w następujący sposób:

Wykres 30. Struktura dochodów własnych w Gminie Ełk w roku 2013

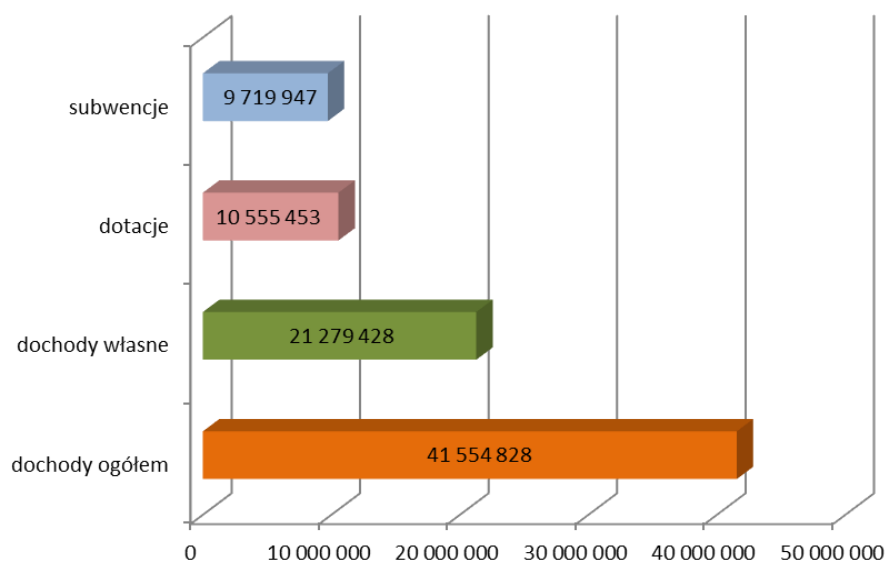

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Wyraźnie zauważalny jest wzrost dochodów pochodzących z podatku od nieruchomości, osób fizycznych oraz dochody z majątku. Na tym samym poziomie utrzymują się dochody z podatku dochodowego od osób prawnych.

Struktura dochodów w 2013 roku kształtowała się w następujący sposób:

Wykres 31. Struktura dochodów Gminie Ełk w roku 2013

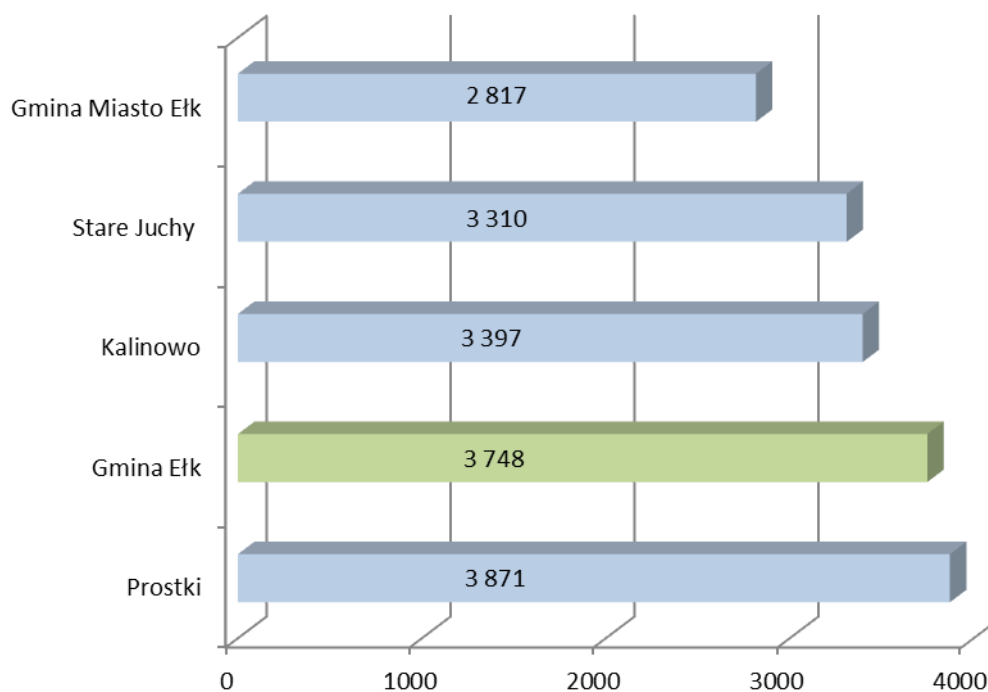

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zasadniczą częścią i stanowiącą **największy udział** w budżecie są **dochody własne** (ok. 51,20% wszystkich dochodów budżetu gminy). Na drugim miejscu są dotacje, które w 2013 roku osiągnęły wartość 25,39% wszystkich dochodów. Uzupełnieniem dochodów budżetowych są subwencje – 23,39%. Znaczący udział w wysokości subwencji ogólnej miała tzw. **część oświatowa**, przeznaczona na realizację zadań gminnych z zakresu oświaty i wychowania.

Po przeliczeniu, **dochody na 1 mieszkańca** w Gminie Ełk wyniosły w 2013 roku **3 748,74zł**. Porównanie wysokości dochodów gminy Ełk w przeliczeniu na 1 mieszkańca z pozostałymi gminami powiatu ełckiego prezentuje poniższy wykres. W tym zestawieniu Gmina Ełk **zajmuje drugie miejsce w klasyfikacji**.

Wykres 32. Porównanie wysokości dochodów Gminy Ełk w przeliczeniu na 1 mieszkańca w zestawieniu z gminami powiatu ełckiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Największą częścią ogółu dochodów budżetowych Gminy Ełk stanowi dział dotyczący dochodów pochodzące od osób prawnych i fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej. Według danych pochodzących z Banku Danych Lokalnych GUS, w 2013 roku było to niemal 42,77% budżetu gminy – ponad 17 mln PLN. Niezwykle istotne dla kondycji finansowej Gminy Ełk są także dochody pochodzące z **różnych rozliczeń**, czyli w głównej mierze **subwencje** otrzymane z budżetu państwa. Ten dział dochodów stanowi 24,59% budżetu ogółem (około 10 mln PLN). Powyżej 5% ogółu

dochodów pochodzi także z działów: pomoc społeczna (15,23%), rolnictwo (7,09%) oraz gospodarka komunalna i ochrona środowiska (3,94%).

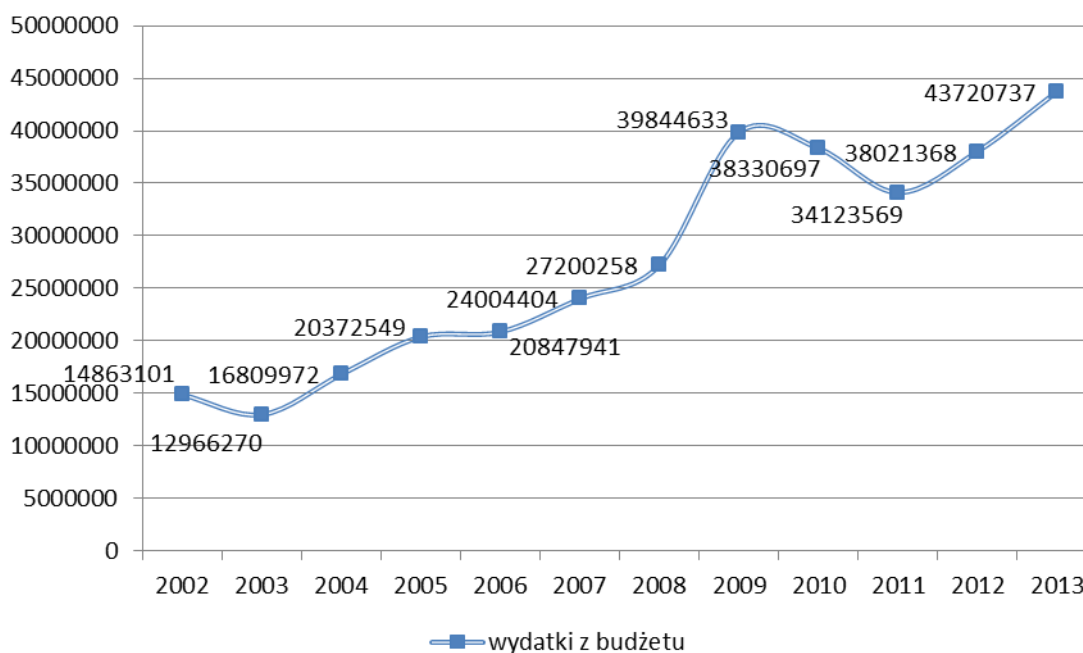
Tabela 30. Struktura dochodów Gminy Ełk według działów klasyfikacji budżetowej w roku 2013

Dział dochodów	Dochody budżetowe	% ogółu dochodów
Rolnictwo i łowiectwo	2 949 201,26	7,09
Transport i łączność	100 000,00	0,24
Gospodarka mieszkaniowa	816 321,70	1,96
Działalność usługowa	14 000,00	0,03
Administracja publiczna	1 199 816,97	2,88
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych jednostek nieposiadających osobowości prawnej oraz wydatki związane z ich poborem	17 773 333,74	42,77
Różne rozliczenia	10 220 730,93	24,59
Oświata i wychowanie	199 810,04	0,48
Pomoc społeczna	6 330 132,15	15,23
Edukacyjna opieka wychowawcza	276 591,01	0,66
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	1 639 918,83	3,94
Kultura fizyczna	30 000,00	0,07

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W latach 2002-2013 (z wyjątkiem nieznacznych okresowych wahań), podobnie jak wysokość dochodów, **zwiększała się również wysokość wydatków gminy**. W opisywanym okresie utrzymywano **korzystną relację między dochodami a wydatkami** budżetowymi, **nie niosąc zagrożenia nadmiernego zadłużenia budżetu gminy**. Analiza wydatków jednostki samorządu terytorialnego może przynieść wiele informacji nt. rozwoju danego obszaru. Polityka finansowa samorządu dzieli się na wydatki bieżące oraz wydatki majątkowe. Pierwsze są przeznaczane na tzw. bieżącą realizację zadań własnych samorządu. Nieostrożne zwiększanie wydatków bieżących, może prowadzić do zablokowania środków przeznaczanych na wydatki o charakterze majątkowym, które stymulują rozwój gminy.

Wykres 33. Wydatki budżetu Gminy Ełk w latach 2002-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Zestawiając dochody i wydatki gminy w latach 2007-2012 można zauważyć **istnienie nieznacznego deficytu budżetowego**. Jednakże, dodatnie saldo w 2012 roku w wysokości niemal 1,9 mln PLN **pozytywnie o stanie finansów gminnych**, co nabiera szczególnego znaczenia **podczas aplikowania o środki zewnętrzne**. Dzięki posiadaniu odpowiednich zasobów finansowych, zabezpieczenie środków na wkład własny przy realizacji zadań inwestycyjnych **nie powinno stanowić dużego problemu**.

Tabela 31. Zestawienie dochodów i wydatków Gminy Ełk w latach 2007-2013

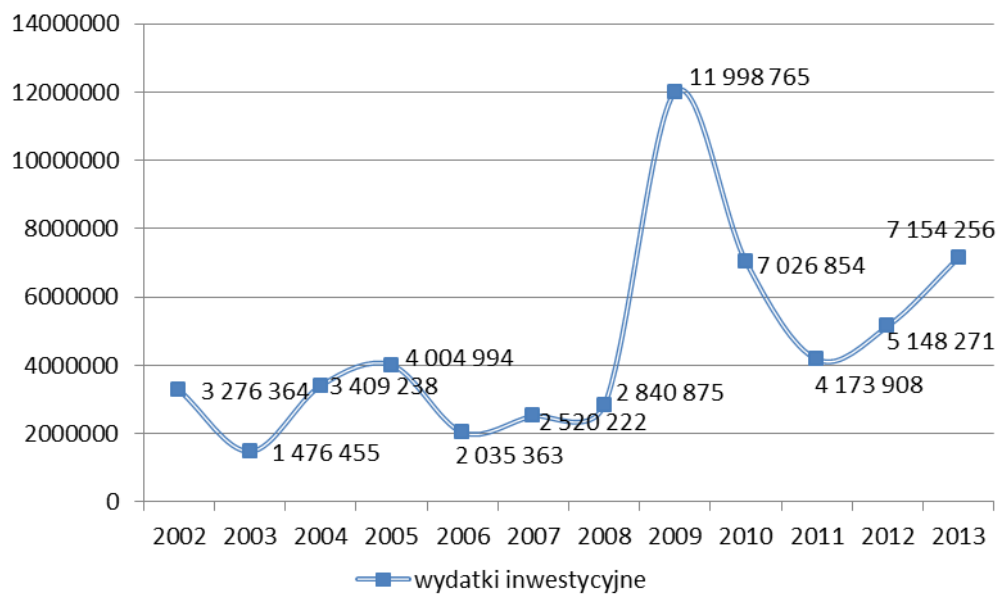
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Dochody	23 896 179	27 437 039	29 853 285	33 968 629	33 015 118	36 511 940	41 554 829
Wydatki	24 004 404	27 200 258	39 844 633	38 330 697	34 123 569	38 021 368	43 720 737
Saldo	-108 225	+236 781	-9 991 348	-4 362 068	-1 108 451	-1 509 428	-2 165 908

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Analiza wydatków gminy pozwala zaobserwować jej perspektywy rozwojowe. Większy udział wydatków inwestycyjnych przekłada się na wyższy poziom rozwoju gospodarczego. W relacji do wydatków budżetowych ogółem, **poziom wydatków inwestycyjnych w Gminie Ełk kształtował się na stosunkowo wysokim poziomie** (w 2013 roku 16,36% wszystkich wydatków gminy). Najwyższa wartość została osiągnięta w roku 2009 – prawie 12 mln PLN. W roku 2013, w stosunku do roku poprzedniego, odnotowano wzrost wysokości wydatków inwestycyjnych o 28%. Informacja o wydatkach inwestycyjnych jest szczególnie ważna, ponieważ wskazuje **na intensywność działań podejmowanych na rzecz rozwoju gminy**.

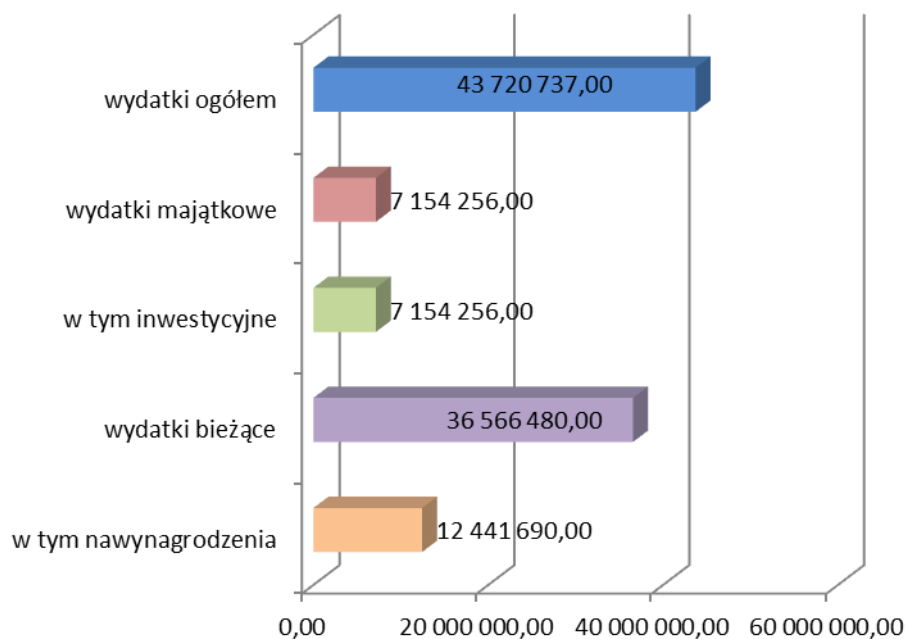
Wykres 34. Wysokość wydatków inwestycyjnych w Gminie Ełk w latach 2002-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W Gminie Ełk zdecydowaną **większość** wydatków stanowiły **wydatki bieżące związane z funkcjonowaniem gminy**. W roku 2013 osiągnęły poziom 83,63% ogółu wydatków, z czego 34% stanowiły wydatki przeznaczane na wynagrodzenia. **Wydatki majątkowe stanowiły 16,36% wszystkich wydatków**, z czego 100% zostało przeznaczonych na zadania inwestycyjne.

Wykres 35. Struktura wydatków Gminy Ełk w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

Podobnie jak w przypadku dochodów, istotne jest przeanalizowanie zestawienia wydatków gminy według działów klasyfikacji budżetowej.

W zestawieniu tym widać, które dziedziny funkcjonowania gminnego samorządu pochłaniają najwięcej środków budżetowych. Przy analizie budżetów gmin wiejskich wyraźnie widać, że we wszystkich z nich **głównym wydatkiem są środki przeznaczone na oświatę i wychowanie**. Wynika to często z **rozbudowanej sieci wiejskich szkół**, których utrzymanie w związku z **malejącą liczbą dzieci** jest coraz większym obciążeniem dla lokalnego samorządu. Typowym zjawiskiem dla gmin wiejskich jest także przeznaczanie **znacznej części wydatków na pomoc społeczną** i walkę z wykluczeniem społecznym.

Tabela 32. Struktura wydatków Gminy Ełk według działów klasyfikacji budżetowej w roku 2013

Dział wydatków	Wydatki budżetowe (zł)	% ogółu wydatków
Rolnictwo i łowiectwo	1 932 250,01	4,42
Transport i łączność	4 514 365,13	10,33
Gospodarka mieszkaniowa	3 462 697,58	7,92
Działalność usługowa	159 418,58	0,36
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	147 894,42	0,34
Administracja publiczna	4 988 671,23	11,41
Turystyka	15 685,44	0,04
Oświata i wychowanie	13 113 314,99	29,99
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	1 258 475,66	2,88
Pomoc społeczna	8 248 807,56	18,87
Ochrona zdrowia	136 658,90	0,31
Edukacyjna opieka wychowawcza	1 170 014,10	2,68
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	3 767 882,08	8,62
Kultura fizyczna	190 754,30	0,44

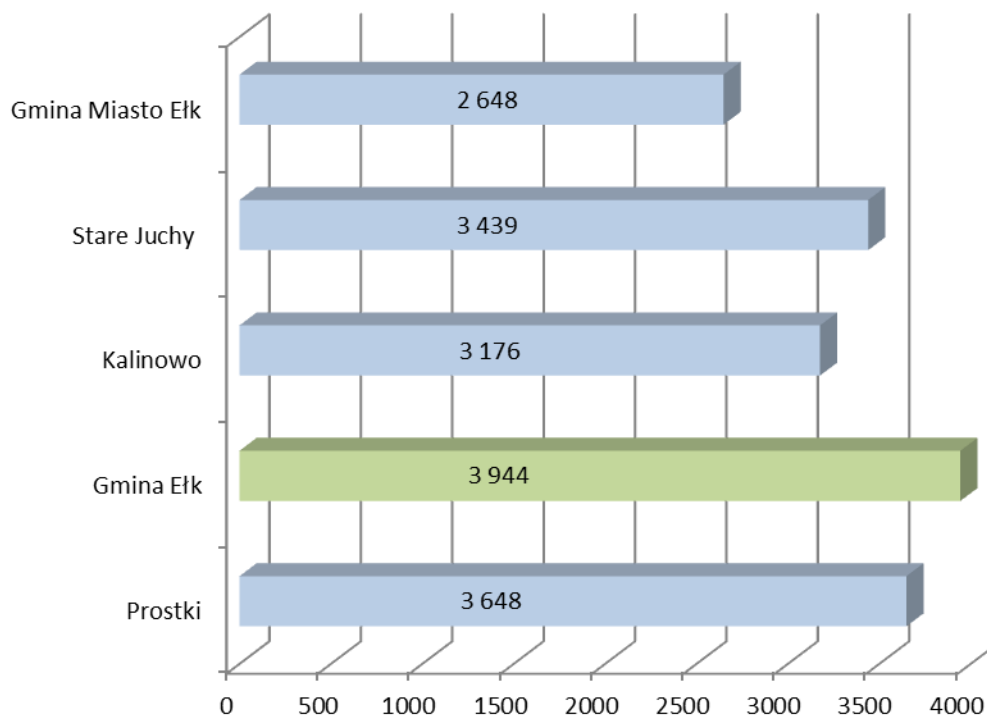
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

W powyższym zestawieniu można zauważyć, że podobnie jak w większości samorządów gmin wiejskich, główną część wydatków stanowią **wydatki związane z oświatą i wychowaniem**. W Gminie Ełk w roku 2013 wyniosły one 13 113 314,99 zł (**30% ogółu wydatków**). Po porównaniu wysokości wydatku z otrzymaną subwencją oświatową, należy stwierdzić, że **utrzymanie systemu oświaty w gminie kosztowało w 2013 roku lokalny samorząd 5 394 191,99 zł**. Dużą ilość środków pochłaniały również wydatki przeznaczone na pomoc społeczną i gospodarkę komunalną oraz ochronę środowiska (łącznie ponad 27,49% wszystkich wydatków). Powyżej 10% ogółu wydatków przeznaczono na administrację publiczną oraz transport i łączność. Pozostałe działy klasyfikacji budżetowej

miały zdecydowanie mniejszy procentowy udział w strukturze wydatków gminy.

W przypadku wydatków przeliczonych na 1 mieszkańca Gmina Ełk ze **średnią 3 944,14 zł** plasuje się **na drugim miejscu klasyfikacji gmin powiatu ełckiego**. Podobnie jak w kwestii dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca, gmina zajmuje czołowe miejsce w tym zestawieniu.

Wykres 36. Porównanie wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminach powiatu ełckiego w 2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych BDL GUS.

6.2. Inwestycje

Obszaru Gminy **sąsiaduje z podstrefą Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej** o powierzchni prawie 130 ha. Mimo braku przynależności do podstrefy, gmina wypracowała system zachęt dla inwestorów poprzez promocję wolnych terenów pod działalność inwestycyjną dla potencjalnych przedsiębiorców.

Gmina Ełk posiada następujące teren inwestycyjne:

- × ponad 180,00 ha po byłym gospodarstwie POHZ położony m po zachodniej stronie Jez. Ełckiego, pomiędzy drogą krajową nr 16, a ulicą Olsztyńską (w szczególności pod usługi, w tym turystyczno – wypoczynkowe oraz handel wielkopowierzchniowy,

- mieszkalnictwo jednorodzinne, sport i rekreację),
- × ponad 100,00 ha projektowanego zagospodarowania turystyczno – wypoczynkowego w Sajzach przylegający do Jeziora Krzywego,
  - × tereny w granicach obrębu Szeligi - Buczki oraz po północnej stronie drogi krajowej nr 16 Augustów - Ełk, w granicach obrębu Przykopka - z przeznaczeniem pod obiekty ewentualnego przemysłu drobnej wytwórczości, składów, usług rzemieślniczych i handlu hurtowego,
  - × tereny byłych PGR-ów jako miejsca lokalizacji obiektów produkcji lub obsługi gospodarki rolnej –do ewentualnego przekształcenia na potrzeby drobnej wytwórczości, składów lub przemysłu,
  - × obszar do lokalizacji farm wiatrowych,
  - × tereny udokumentowanych złóż surowców pochodzenia mineralnego.

W latach 2006-2013 w Gminie Ełk przeprowadzono szereg inwestycji. W tym okresie środki finansowe przeznaczono m.in. na **budowę, utwardzenie i modernizację dróg gminnych**, na **infrastrukturę wodno-kanalizacyjną** (budowę i rozbudowę sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej, opracowanie dokumentacji itd.) i **infrastrukturę sportową**. Na część działań inwestycyjnych gmina **składała wnioski o dofinansowanie ze środków zewnętrznych, w tym z funduszy europejskich i środków krajowych**.

Tabela 33. Lista najważniejszych zadań inwestycyjnych w Gminie Ełk dofinansowanych ze środków zewnętrznych w latach 2006-2013

L.p.	Zadanie inwestycyjne	Kwota ogólna	Kwota dofinansowania	Źródło dofinansowania
1.	Budowa boiska wielofunkcyjnego „Orlik” przy Szkole Podstawowej w Nowej Wsi Ełckiej	1 026 300 zł	933 000 zł	Rządowy program MOJE BOISKO - ORLIK 2012
2.	Przebudowa drogi Kałęczyny – Giże	1 534 982 zł	767 491 zł	„Narodowy program przebudowy dróg lokalnych”
3.	Przebudowa drogi gminnej na drogę o nawierzchni twardej na trasie Kałęczyny – Regiel oraz część wsi Regiel	2 247 610 zł	1 123 805 zł	„Narodowy program przebudowy dróg lokalnych”
4.	Pierwszy etap przebudowy drogi łączącej drogę wojewódzką nr 656 z drogą krajową nr 65 na odcinku od skrzyżowania drogi wojewódzkiej do skrzyżowania z drogą wewnętrzną do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów komunalnych w Siedliskach k/Ełku na odcinku 1010 m	1 549 463 zł	437 818 zł	„Narodowy program przebudowy dróg lokalnych Etap II Bezpieczeństwo – Dostępność – Rozwój”
5.	Budowa wodociągu Nowa Wieś Ełcka - Zdunki - Bobry, wodociąg i kanalizacja w Baranach	4 506 523 zł	2 700 000 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

6.	Remont i modernizacja Centrum Kultury Gminy Ełk zs. w Stradunach	379 025 zł	231 000 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
7.	Budowa świetlicy we wsi Barany	400 320 zł	244 000 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
8.	Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion – mieszkańców Gminy Ełk	2 507 575 zł	1 822 879 zł	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
9.	Rozwój i współpraca pierścieniowych gmin Polski Wschodniej (projekt partnerski)	1 427 566 zł	1 284 810 zł	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007 – 2013
10.	Poprawa infrastruktury technicznej związanej z zaopatrzeniem w wodę poprzez budowę wodociągu w miejscowościach Ruska Wieś - Mołdzie oraz sieci kanalizacji sanitarnej w miejscowości Ruska Wieś w celu poprawy warunków życia mieszkańców Gminy Ełk	1 630 610 zł	943 756 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
11.	Budowa wodociągu Nowa Wieś Ełcka – Zdunki – Bobry, budowa sieci wodociągowej w m. Barany (działki budowlane), budowa kanalizacji sanitarnej dla całej wsi Barany i części wsi Nowa Wieś Ełcka	4 506 523 zł	2 733 753 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
12.	Cyfrowa Gmina Ełk	2 388 147 zł	2 388 147 zł	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
13.	Budowa świetlicy wiejskiej w miejscowości Woszczele	465 235 zł	302 027 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
14.	Rozbudowa i przebudowa budynku ubożni oraz zmiana sposobu użytkowania na świetlicę gminną w miejscowości Lega	465 235 zł	302 027 zł	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
15.	Przebudowa drogi gminnej z powierzchniowym utrwaleniem w m. Mrozy Wielkie wraz z wjazdami na posesje	497 271 zł	100 000 zł	Środki z budżetu województwa warmińsko - mazurskiego
16.	Odbudowa i przebudowa budynku mieszkalnego wielorodzinnego w miejscowości Bajtkowo 10 gm. Ełk	910 470 zł	273 141 zł	Rządowy program wsparcia finansowego z Funduszu Dopłat w zakresie tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UG Ełk

Analiza SWOT

Analiza SWOT jest narzędziem służącym do analizy wewnętrznej sytuacji gminy, jak również jej otoczenia i czynników mających na nią wpływ. Jest to jednocześnie kompleksowa metoda planowania strategicznego, pozwalająca odpowiedzieć na pytanie: „gdzie jesteśmy”. Analiza mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń stanowi pomocne narzędzie do dokonania analizy zasobów i otoczenia gminy oraz dokładniejszego określenia priorytetów jej rozwoju.

Analiza SWOT

Źródło: http://pl.wikipedia.org/wiki/Analiza_SWOT#mediaviewer/Plik:SWOT_pl.svg

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Celem analizy SWOT jest określenie i analiza czynników pod kątem pozytywnego i negatywnego wpływu na rozwój Gminy. Pozwala to wyodrębnić następujące grupy czynników, zjawisk i procesów:

- ✓ szanse – pozytywne zewnętrzne (zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju),
- ✓ zagrożenia – negatywne zewnętrzne (wszystkie czynniki zewnętrzne, które

postrzegamy jako bariery, utrudnienia dla rozwoju),

- ✓ mocne strony – pozytywne wewnętrzne (atuty, walory gminy, które w sposób pozytywny wyróżniają ją w otoczeniu; gmina sama wpływa na te zjawiska),
- ✓ słabe strony – negatywne wewnętrzne (zjawiska ograniczające możliwości rozwoju gminy, na które ona sama ma wpływ. Są one konsekwencją ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji).

Poniższe uwarunkowania wewnętrzne rozwoju Gminy Ełk wynikają z obecnej sytuacji w sferze zaspokojenia potrzeb społecznych, gospodarki lokalnej, ochrony środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego, wyposażenia w infrastrukturę techniczną, finansową oraz współpracy gminy z innymi jednostkami.

Tabela 34. Analiz SWOT – Gmina Ełk

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
POŁOŻENIE I KOMUNIKACJA	
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Korzystne położenie geograficzne, przy szlakach komunikacyjnych. Bliskość granic ✗ Dobrze rozwinięta sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych ✗ Położenie gminy na terenach atrakcyjnych inwestycyjnie i turystycznie (kompleksy leśne, jeziora, rzeki) ✗ Niewielka odległość i centralne położenie względem miast o bardzo dużym potencjale turystycznym – Ełk, Augustów, Giżycko, Mikołajki ✗ Dostęp gminy do sieci kolejowej 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Rozległość gminy, duże rozproszenie zabudowy, mające wpływ na koszty infrastruktury ✗ Zły stan techniczny dróg w wielu miejscowościach gminy ✗ Zaniedbana infrastruktura dróg z terenu gminy, których właścicielem są inne jednostki samorządu terytorialnego ✗ Niedostateczny, nieodpowiadający potrzebom rozwój transportu publicznego (zbiorowego) w zakresie komunikacji między sąsiednimi gminami i powiatami ✗ Niekompletny system oświetlenia na terenie gminy ✗ Postępująca degradacja infrastruktury kolejowej ✗ Brak lotniska lokalnego w okolicach Ełku
GOSPODARKA, RYNEK PRACY	
<ul style="list-style-type: none"> ✗ Atrakcyjne tereny inwestycyjne ✗ Wolne obszary przeznaczone na inwestycje oraz duże zainteresowanie terenami pod budownictwo jednorodzinne ✗ Niskie koszty pracy i gruntów ✗ Dobre warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego i upraw energetycznych ✗ Atrakcyjne tereny pod tworzenie bazy agroturystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> ✗ Niska innowacyjność, słaby sektor B + R ✗ Mała ilość dużych i średnich przedsiębiorstw oraz inwestorów ✗ Mało innowacyjnych przedsiębiorstw oraz mała świadomość i wiedza przedsiębiorców w tym temacie ✗ Niedostateczna liczba ofert pracy ✗ Duża stopa bezrobocia wśród młodzieży z terenu gminy

<ul style="list-style-type: none"> ✘ Zależek istnienia kolejnych specjalizacji regionalnych – hodowla karpia, uprawa pomidorów i kwiatów ✘ Obecność kilku dużych gospodarstw rolnych wdrażających nowoczesne technologie ✘ Rozwój gminy w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. ✘ Istnienie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego ✘ Zrównoważony budżet Gminy - brak zadłużenia 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Emigracja wykwalifikowanej siły roboczej ✘ Słabo rozwinięte e-usługi ✘ Brak przygotowanych i uzbrojonych terenów inwestycyjnych na obszarze jednostki wpływający na rezygnacje inwestorów z wyboru gminy; ✘ Ograniczenie możliwości inwestowania w atrakcyjnych miejscach wynikające ze struktury własnościowej ✘ Niski stopień zainteresowania biznesem i kwestiami gospodarczymi ze strony mieszkańców ✘ Niskie zainteresowanie wśród mieszkańców gminy (zwłaszcza młodych) uprawą roli, skutkujące powiększaniem się odsetka odłogów
ENERGIA I ŚRODOWISKO	
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Duży udział lasów ✘ Atrakcyjne przyrodniczo tereny ✘ Duży odsetek lustra wody ✘ Atrakcyjne trasy spacerowe – rowerowe ✘ Brak na terenie gminy dużych emiterów zanieczyszczeń środowiska naturalnego ✘ Uregulowana gospodarka odpadami stałymi ✘ Duża liczba podejmowanych i zrealizowanych inwestycji w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego ✘ Poprawa infrastruktury technicznej (sieci kanalizacyjno-wodociągowej) ✘ Rozwiązany problem gospodarki odpadami na terenie gminy ✘ Osiąganie wysokich poziomów recyklingu i odzysku w Zakładzie Unieszkodliwiania Odpadów w Siedliskach k/Ełku 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Wymagające modernizacji obiekty i odcinki sieci wodociągowo-kanalizacyjnej ✘ Niedostateczny rozwój sieci kanalizacyjnej w niektórych sołectwach ✘ Energochłonność sektora komunalnego i mieszkaniowego ✘ Słabe wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł ✘ Brak stacji uzdatniania wody ✘ Niewystarczająca świadomość ekologiczna mieszkańców (zaśmiecanie lasów, spalanie śmieci) ✘ Niewystarczający system podczyszczania wód opadowych ✘ Dzikie wysypiska śmieci ✘ Duża liczba materiałów zawierających azbest ✘ Występowanie budynków (popegeerowskich) nie pełniących żadnej funkcji
KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY	
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Sukcesywne tworzenie i rozwój infrastruktury użyteczności publicznej (świetlice wiejskie, szkoły, boiska, place zabaw itp.) ✘ Szeroka oferta edukacyjna – przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazjalne ✘ Otwartość władz lokalnych na inicjatywy społeczne ✘ Członkostwo gminy w Lokalnej Grupie Działania umożliwiające mieszkańcom pozyskanie dodatkowych funduszy ✘ Duża aktywność Ochotniczych Straży Pożarnych, zespołów śpiewaczych 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Roszczeniowa postawa społeczności wobec usług społecznych (syndrom popegeerowskiej wsi) ✘ Duży udział ludności z wykształceniem podstawowym i zawodowym ✘ Niski poziom integracji społecznej pomiędzy mieszkańcami z nowych osiedli domków jednorodzinnych, a ludnością zamieszkującą tereny gminy od pokoleń ✘ Niewystarczająca infrastruktura mieszkalnictwa socjalnego

<p>i innych organizacji trzeciego sektora</p> <ul style="list-style-type: none"> ✘ Rozwijająca się polityka społeczna wspierania osób zagrożonych wykluczeniem społecznym m.in. Internet ✘ Brak występowania zorganizowanej, niebezpiecznej przestępczości 	<p>wraz z infrastrukturą towarzyszącą</p> <ul style="list-style-type: none"> ✘ Wysoka liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w ramach trudnej sytuacji życiowej jaką jest bezrobocie ✘ Niewystarczający dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki lekarskiej ✘ Istniejące obszary zdegradowane, wymagające rewitalizacji ✘ Rozszerzanie się przyczyn wykluczenia społecznego ✘ Starzejące się społeczeństwo ✘ Brak systemu aktywizacji osób starszych ✘ Brak instytucji rozwoju łączących partnerów społecznych, gospodarczych i publicznych
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✘ Przygraniczne położenie gminy ✘ Oddziaływanie silnego ośrodka miejskiego – Ełk ✘ Wykorzystanie możliwości sfinansowania zadań ze środków zewnętrznych, w tym z perspektywy 2014-2020 UE ✘ Zróżnicowanie narzędzi finansowych, kształtujących rozwój gmin, w tym rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego; ✘ Możliwość współpracy z sąsiednimi gminami i stworzenie wraz z nimi komplementarnej oferty turystycznej, a także uzupełnianie oferty turystycznej Gminy Ełk propozycjami sąsiednich gmin i regionu ✘ Nawiązanie współpracy z partnerami zagranicznymi ✘ Realizacja zintegrowanych inwestycji współfinansowanych ze środków UE w ełckim obszarze funkcjonalnym ✘ Planowana budowa mostu energetycznego przez tereny Gminy Ełk do Litwy ✘ Plany budowy połączenia Jeziora Ełckiego z Wielkimi Jeziorami Mazurskimi ✘ Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy (modernizacje DK nr 16 i 65, Via Baltica, Rail Baltica, połączenie miasta linią kolejową z lotniskiem w Szymanach ✘ Budowa regionalnego lotniska ✘ Modernizacja produkcji rolnej ✘ Wsparcie krajowe dla rozwiązań alternatywnych dla zbiorczych systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie) ✘ Uzbrojenie terenów pod strefy przemysłowe 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Niepewna sytuacja gospodarcza kraju i państw Unii Europejskiej (globalny kryzys gospodarczy, mający wpływ na kondycję ekonomiczną /sytuację przedsiębiorców/zakładów pracy ✘ Skomplikowane i często zmieniające się procedury pozyskiwania środków europejskich ✘ Przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. Natura 2000) ✘ Polityka rolna państwa – skomplikowane przepisy dot. produktów lokalnych i tradycyjnych oraz ekologicznej żywności ✘ Polityka krajowa dotycząca rozproszonej zabudowy utrudniająca pozyskanie środków na budowę infrastruktury kanalizacyjnej (RLM) ✘ Pogłębiający się dystans ekonomiczny i społeczny regionu w odniesieniu do średniej UE i kraju ✘ Znaczny przyrost ludności wieku poprodukcyjnego – starzejące się społeczeństwo ✘ Niż demograficzny, mający wpływ na ekonomiczny wymiar oświaty ✘ Niska świadomość ekologiczna mieszkańców Gminy ✘ Uzależnienie cenowe od dostawcy wody pitnej - brak własnego ujęcia wody ✘ Rozdrobnione rolnictwo ✘ Niska opłacalność produkcji rolnej ✘ Zamieranie tradycji rolnych

<ul style="list-style-type: none"> ✘ Rozwój skutecznego systemu promocji i informacji turystycznej w regionie ✘ Rozwój infrastruktury i usług turystycznych (ścieżki rowerowe, szlaki konne itp.) ✘ Rozwój turystyki i rekreacji, w tym gospodarstw agroturystycznych wzrastające zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych (produkty turystyczne typu: agroturystyka, turystyka ekologiczna, turystyka wiejska) ✘ Rosnący popyt na zdrową żywność ✘ Duże zainteresowanie terenami pod jednorodzinne budownictwo mieszkaniowe ✘ Podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa ✘ Rozwój technologii (np. w dziedzinie recyklingu odpadów komunalnych, komunikacji, dostępu do informacji) ✘ Rozwój alternatywnych źródeł energii, m.in. wykorzystanie biomasy 	<ul style="list-style-type: none"> ✘ Upadające drobne gospodarstwa rolne ✘ Brak rozwiązań systemowych sprzyjających tworzeniu nowych miejsc pracy ✘ Wzrost świadczeń pomocy społecznej z zakresu zasiłków pielęgnacyjnych ✘ Znaczne zanieczyszczenie wód powierzchniowych
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie aktualnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych oraz wyników konsultacji społecznych w Gminie Ełk

Dotychczas przeprowadzone inwestycje w sposób znaczący podnoszą atrakcyjność inwestycyjną gminy. Przeprowadzona analiza SWOT wskazuje jednak obszary wymagające dalszej pracy i interwencji, koniecznych do utrzymania właściwej polityki prorozwojowej. Diagnoza społeczno – gospodarcza przeprowadzona w pierwszej części dokumentu w wielu sferach pokazuje bardzo pozytywne zjawiska zachodzące na terenie gminy. Są to zarówno dobre wskaźniki demograficzne, intensywnie prowadzone inwestycje jak i duża aktywność mieszkańców w sferze przedsiębiorczości. Analiza wewnętrznych czynników warunkujących zrównoważony rozwój gminy w wielu przypadkach pokazuje dynamiczne i prorozwojowe trendy. Jednak analiza czynników zewnętrznych wskazuje na pojawiające się zagrożenia zahamowania procesów przyczyniających się do dalszej, zrównoważonej polityki prorozwojowej gminy. Pogłębiający się w 2012 r. kryzys strefy euro, trwająca konsolidacja finansów publicznych oraz proces oddłużania sektora prywatnego, które były głównymi przyczynami spowolnienia gospodarczego w całej Europie, negatywnie wpływa na jednostki zarządzania administracją publiczną na wszystkich szczeblach. Wpływ ten odczuwają również mieszkańcy gminy, czyli konsumenci oraz przedsiębiorcy, którzy napotykają liczne problemy, w szczególności z uwagi na znaczny spadek dynamiki udzielanych kredytów przez banki, wzrost cen oraz problemy na rynku pracy. Czynniki zewnętrznymi, które mogą utrzymać spowolnienie gospodarcze na rynkach Europy są pogarszające się perspektywy wzrostu dla krajów strefy euro, jak również ogólna niekorzystna sytuacja polityczna w niektórych krajach na świecie, która w sposób znaczący wpływa na wszystkie rynki finansowe. Wskazuje to na konieczność podjęcia działań prewencyjnych oraz rozważnego planowania przyszłości gminy.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 – 2020

1. Wizja i misja Gminy Ełk

Wizja rozwoju powinna odpowiedzieć na pytanie, jak będzie wyglądała sytuacja społeczno-gospodarcza gminy po upływie danego okresu czasu i skutek przeprowadzenia działań strategicznych. Rozwój Gminy Ełk jest złożonym procesem i zależy od bardzo wielu czynników. Dlatego projektując wizję rozwoju gminy Ełk, zwrócono uwagę na następujące czynniki:

- ✘ uwarunkowania zewnętrzne, czyli czynniki niezależne od działań podejmowanych na szczeblu gminy; w analizie SWOT zdefiniowane zostały jako potencjalne szanse i zagrożenia,
- ✘ uwarunkowania wewnętrzne, czyli potencjały i problemy określone w analizie SWOT jako mocne i słabe strony gminy,
- ✘ aktualne dokumenty strategiczne na poziomie gminnym, powiatowym, regionalnym i krajowym,
- ✘ kompetencje samorządu gminnego oraz jego możliwości finansowe,
- ✘ instrumenty i programy finansowe, dostępne dla gminy w ramach środków unijnych oraz budżetu państwa,
- ✘ wnioski z konsultacji społecznych.

Gmina, ze względu na swoje położenie, ma duże szanse na wykreowanie impulsów rozwojowych, związanych z obsługą turystów, dalszym rozwojem przedsiębiorczości, a także rozwijaniem funkcji edukacyjnych. Wykorzystanie tych wewnętrznych potencjałów, przy pomocy środków własnych oraz zewnętrznych przyczyni się do przyśpieszenia procesów modernizacyjnych lokalnej gospodarki i poprawy poziomu życia mieszkańców.

Strategia wskazuje główne obszary, których wsparcie jest konieczne do rozwoju procesów gospodarczych i społecznych wywołujących pozytywne skutki. Obszary te wynikają z uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych gminy, a układ proponowanych do realizacji kierunków działań respektuje zasadę zrównoważonego rozwoju.

Wizja rozwoju Gminy Ełk:

Gmina Ełk w 2020 roku to gmina przyjazna dla mieszkańców, otwarta na rozwój i współpracę oraz zapewniająca atrakcyjne warunki życia

Uznaje się, że lata 2014-2020 należy poświęcić na taką realizację zadań, tak aby po 2020 roku Gmina Ełk była:

- ✓ Zintegrowanym wewnątrznie obszarem z unikalną w skali kraju całoroczną ofertą turystyczną;
- ✓ Miejscem atrakcyjnym dla inwestorów;
- ✓ Subregionalnym ośrodkiem edukacyjnym z ofertą dostosowaną do potrzeb lokalnego rynku pracy;
- ✓ Obszarem kreatywnych i przedsiębiorczych mieszkańców, zaangażowanych w życie społeczno – gospodarcze powiązanych funkcjonalnie samorządów terytorialnych;
- ✓ Obszarem o bogatej ofercie kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej;
- ✓ Rozwiniętym komunikacyjnie i technologicznie obszarem o czystym środowisku.

Sposobem urzeczywistnienia zakładanej wizji jest misja. Stanowi ona nadrzędny cel funkcjonowania wspólnoty samorządowej. Określa przede wszystkim rolę władz w procesie rozwoju, ale ma równocześnie integrować, motywować i rozbudzać aspiracje całej społeczności lokalnej. Stanowi jasny przekaz dla turystów i gości, odwiedzających gminę. Zawiera w sobie podstawowe wartości, na których zamierzają koncentrować swoje działania decydenci i mieszkańcy Gminy Ełk

Misją rozwoju Gminy Ełk jest podnoszenie poziomu życia mieszkańców oraz wspieranie zrównoważonego rozwoju w oparciu o posiadane zasoby przyrodniczo-krajobrazowe, społeczne i kulturowe

Strategia jest dokumentem, który ma umożliwić i ułatwić uporządkowanie działań podejmowanych w celu rozwoju obszaru Gminy. Poprzez diagnozę stanu aktualnego ustalono konkretne cele rozwoju możliwe do osiągnięcia oraz metody, jakie należałoby zastosować w procesie ich osiągnięcia. Wszystkie cele operacyjne i strategiczne, jakie zaplanowano do realizacji w poszczególnych sferach życia i działalności lokalnej społeczności są elementami częściowymi stanowiącymi podłoże do realizacji celu nadrzędnego określonego jako wizja i misja Gminy Ełk.

W celu realizacji przyjętej wizji i misji określono cele strategiczne, które sformułowano w sposób ogólny, dotyczą bowiem wieloletniego horyzontu czasowego. Pochodną celów strategicznych są cele operacyjne, formułowane w sposób bardziej szczegółowy, dotyczą okresów krótszych i stanowią podstawę do określania konkretnych zadań.

2. Plan operacyjny – cele strategiczne i operacyjne oraz zadania w ramach poszczególnych celów

Przyjęta przez Radę Ministrów 13 lipca 2010 roku, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, nakreśliła nowe ramy kreowania rozwoju regionów w Polsce. Dokument ten zawiera propozycje działań, których celem jest zwiększenie poziomu i jakości życia w regionach, oraz stworzenie odpowiednich dla rozwoju oraz spełnienia społecznego ram gospodarczo-społecznych i instytucjonalnych. Układ celów, który został scharakteryzowany w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, został zharmonizowany z kierunkami rozwoju Unii Europejskiej i odzwierciedlony w triadzie celów: konkurencyjność – spójność – sprawność.

Konstrukcja i treść obszarów kluczowych (oraz celów) niniejszej Strategii stanowi odpowiedź na potrzeby, aspiracje i możliwości rozwojowe wspólnoty Gminy Ełk a jednocześnie wkomponowuje się w założenia najważniejszego dokumentu, określającego politykę regionalną w kraju.

Obszary strategiczne, wyszczególnione w ramach strategii, wynikają z przyjętej wizji i misji rozwoju Gminy Ełk do 2020 roku. Ze względu na stwarzanie w perspektywie długookresowej największych możliwości wzrostu, uznane one zostały za priorytetowe. Wyodrębniono zatem trzy obszary, które są względem siebie równoważne i uzupełniające się:

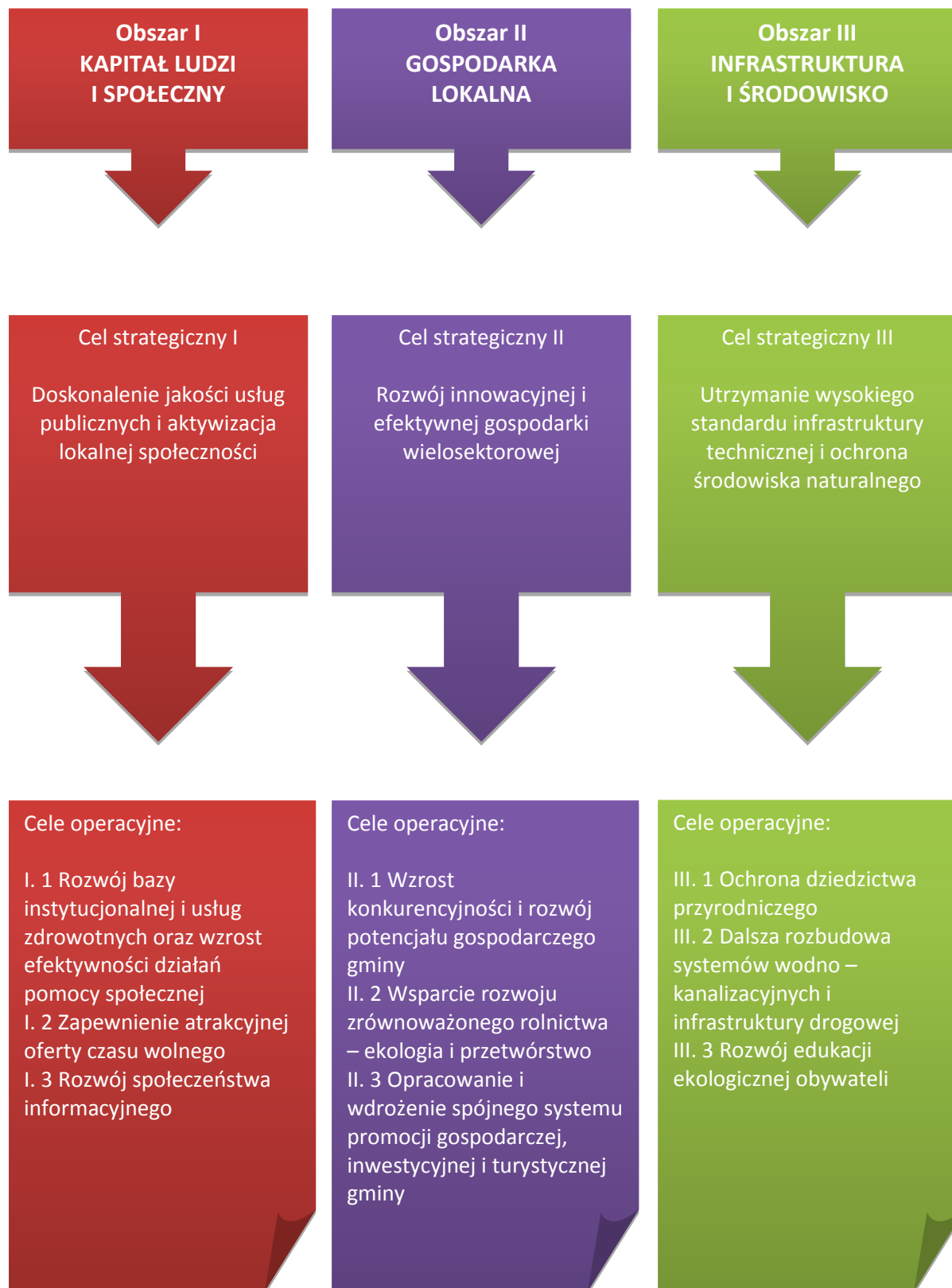

Dla każdego ze strategicznych obszarów rozwoju sformułowany został cel strategiczny (w perspektywie 2020 roku). Pierwszy cel strategiczny jest jednocześnie celem priorytetowym będącym motorem rozwoju pozostałych obszarów funkcjonowania gminy, co jest odzwierciedleniem wybranego scenariusza rozwoju. Można więc stwierdzić, że kolejność celów strategicznych jest równoznaczna z ich wagą.

Cele strategiczne realizowane są w wyniku osiągnięcia celów operacyjnych, stanowiących niższy poziom planowania strategicznego. Cele operacyjne obejmują bardziej szczegółowy, węższy obszar interwencji niż cele strategiczne. Dla ich urzeczywistnienia wyodrębniono natomiast kierunki interwencji – przykładowe zadania i projekty do realizacji. Należy je traktować jako pewną propozycję, otwartą listę przedsięwzięć w danym zakresie, określającą ogólne ramy koncentracji aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej całej wspólnoty Gminy Ełk w perspektywie długofalowej. Strategia nie nazywa konkretnych działań realizacyjnych, ponieważ rzeczywistość społeczna jest wysoce dynamiczna. Tym samym, ich definicja w perspektywie 2020 roku jest bezzasadna.

Ponadto, by zapewnić kontrolę nad stopniem realizacji poszczególnych celów niniejszej Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020 stworzono listę rekomendowanych mierników – z podaniem źródła ich uzyskania. Mierniki te są użyteczne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu realizacji oraz aktualizacji dokumentu. Lista mierników stanowi jedynie propozycję, która podczas prowadzenia procesów monitorowania i przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana.

Schemat 3. Plan strategiczny Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014 - 2020

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych

Cel strategiczny I
Doskonalenie jakości usług publicznych i aktywizacja lokalnej społeczności

Zasoby ludzkie to najważniejsze, a zarazem najbardziej wartościowe zasoby każdej jednostki terytorialnej i tym samym Gminy Ełk. To właśnie ludzie przyczyniają się w głównej mierze do osiągnięcia wyznaczonych celów. Kapitał ludzki jest czynnikiem, który zapewnia efektywny rozwój ekonomiczno-społeczny, zapewniający przewagę konkurencyjną gminy w danym regionie. Zintegrowana, bogata kapitałem społecznym społeczność lokalna angażuje się w sprawy gminy, ma poczucie związku z nią jako miejscem życia i zamieszkania. Wspólnota mieszkańców przejawiająca duże zaufanie społeczne stanowi dla siebie wsparcie w sytuacjach trudnych oraz przy podejmowaniu nowych wyzwań rozwojowych.

Dlatego tak ważne jest, aby zapewnić odpowiedni system wsparcia dla osób najbardziej tego potrzebujących, czyli rodzin najuboższych, zagrożonych wykluczeniem społecznym. Można to osiągnąć przede wszystkim poprzez doskonalenie systemu edukacyjnego oraz wychowania fizycznego, zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa publicznego, a także aktywizację zawodową osób bezrobotnych i ukierunkowanie na rozwój społeczeństwa informacyjnego. Ważne jest również zapewnienie odpowiednich warunków, również programu kulturalnego dla osób starszych, co związane jest głównie z ciągłym wzrostem liczby osób w tej właśnie grupie wiekowej. Można stwierdzić, iż ludzie są warunkiem istnienia każdej jednostki, dlatego warte uwagi jest kształtowanie przynależności regionalnej mieszkańców gminy, współpraca pomiędzy poszczególnymi instytucjami, z gminami ościennymi, a przede wszystkim pomiędzy mieszkańcami Gminy Ełk.

Cel operacyjny I. 1. Rozwój bazy instytucjonalnej i usług zdrowotnych oraz wzrost efektywności działań pomocy społecznej

Do sektora usług publicznych zaliczają się przede wszystkim usługi społeczne (kultura, oświata, opieka społeczna i medyczna) oraz techniczne (transport publiczny, gospodarka komunalna i mieszkaniowa). Wśród wyznaczników odpowiedniego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego w parze z jakością tychże usług powinna iść odpowiednia ich dostępność, przejawiająca się m.in. zminimalizowaniem utrudnień dla mieszkańców obszarów wiejskich, oddalonych od subregionalnych ośrodków administracyjnych i usługowych. Promocja zdrowia oraz związana z nią specjalistyczna opieka lekarska to ważny

aspekt życia społecznego. Działania służące podnoszeniu poziomu usług zdrowotnych, zarówno usług podstawowych jak i specjalistycznych to szansa na zmniejszenie problemów zdrowotnych mieszkańców.

Baza instytucjonalna pomocy społecznej musi zapewniać odpowiednią jakość obsługi mieszkańców. Jej parametry oraz sposoby funkcjonowania powinny odzwierciedlać obecne problemy społeczne na terenie jednostki oraz wykorzystywać nowoczesne rozwiązania pracy społecznej. Rozwój placówek pomocy społecznej musi również uwzględniać zmiany demograficzne (starzenie się społeczeństwa kraju) i związane z nimi zmiany zapotrzebowania na określone usługi. Równie istotną kwestią staje się potrzeba ciągłego podnoszenia standardów funkcjonowania gminnego systemu opieki społecznej, realizowana między innymi poprzez unowocześnianie bazy lokalowej miejscowego Ośrodka Pomocy Społecznej. Należy także położyć nacisk na nowe, sprawdzone narzędzia ułatwiające realizację polityki społecznej, wśród których na pierwszy plan wysuwa się mechanizm ekonomii społecznej.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego I. 1 *Rozwój bazy instytucjonalnej i usług zdrowotnych oraz wzrost efektywności działań pomocy społecznej*

1. Modernizacja i rozbudowa infrastruktury oświatowej i kulturalnej oraz rozwój wyposażenia w pomoce naukowo – dydaktyczne
2. Utworzenie pełnowymiarowych przedszkoli i żłobków
3. Poprawa jakości i dostępności usług edukacyjnych
4. Wyrównanie szans edukacyjnych
5. Upowszechnianie systemów stypendialnych
6. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych
7. Upowszechnianie kultury fizycznej w szkołach
8. Kształcenie zgodnie z potrzebami rynku pracy
9. Uczenie się przez całe życie
10. Poprawa infrastruktury transportu dzieci i młodzieży na potrzeby edukacji
11. Poprawa jakości usług społecznych na terenie Gminy Ełk
12. Zapewnienie pełnej opieki zdrowotnej dla mieszkańców gminy, w tym rozwój usług opiekuńczo – leczniczych oraz opiekuńczo – pielęgnacyjnych
13. Poprawa usług zdrowotnych skierowanych na choroby cywilizacyjne
14. Program profilaktyki chorób stanowiących poważny problem zdrowotny
15. Program poprawy dostępności i jakości usług społecznych skierowanych do grup wrażliwych
16. Stworzenie systemu zarządzania jakością usług skierowanych do grup wrażliwych
17. Program integracji grup wrażliwych na terenie EOF

18. Tworzenie, udoskonalanie i realizacja programów pomocy rodzinie i pomocy społecznej przeciwdziałających wyłączeniu społecznemu, w tym programów przeciwdziałania bezrobociu
19. Objęcie specjalną opieką osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym
20. Rewitalizacja społeczna i środowiskowa obszarów zdegradowanych EOF
21. Integracja społeczna i zawodowa
22. Centrum Wolontariatu
23. Zapewnienie odpowiedniego funkcjonowania instytucji przyczyniających się do poprawy sytuacji społecznej w gminie
24. Działania w ramach świadczeń socjalnych i pomocy środowiskowej
25. Program budownictwa socjalnego/komunalnego, wspomaganego, chronionego promującego włączenie społeczne
26. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego
27. Doskonalenie procedury szybkiego reagowania na powstałe niebezpieczeństwa: wypadki, pożary czy klęski żywiołowe
28. Wyposażenie jednostek straży pożarnej w sprzęt ratowniczy służący zapobieganiu środowiskowym skutkom awarii, wypadków i katastrof naturalnych

Cel operacyjny I. 2. Zapewnienie atrakcyjnej oferty czasu wolnego

Satysfakcjonująca i rozwinięta oferta kultury czasu wolnego gminy, na którą składa się zarówno bogactwo działań artystycznych oraz sportowych, ma istotny wpływ na życie mieszkańców oraz jego koloryt. Zapewnienie odpowiednio zróżnicowanego dostępu do interesujących zajęć i wydarzeń kulturalnych, przeznaczonych zarówno dla najmłodszych, dorosłych oraz mieszkańców gminy w wieku senioralnym, sprzyja aktywności społeczności lokalnej i zapobiega wykluczeniu z życia społecznego. Istotne jest również wspieranie oddolnych działań mieszkańców, którzy chcą realizować swoje pomysły w obszarze kultury czasu wolnego, wychodzące również poza profil oferty kulturalnej i sportowej. Poprawie jakości życia mieszkańców oraz kreowaniu zdrowego stylu życia towarzyszyć powinny działania zmierzające do powstania odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego i atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu. W ten sposób zwiększy się atrakcyjność regionu zarówno dla mieszkańców, inwestorów lokalizujących na tym terenie swoje firmy, jak i turystów krajowych i zagranicznych.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego 1. 2 Zapewnienie atrakcyjnej oferty czasu wolnego

1. Rozwijanie funkcjonalności i oferty kulturalnej Centrum Kultury Gminy Ełk z siedzibą w Stradunach oraz Biblioteki Publicznej Gminy Ełk z siedzibą w Nowej Wsi Ełckiej jako głównego ośrodka kreującego rozwój kultury na terenie Gminy Ełk
2. Budowa nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej (sal sportowych, boisk szkolnych, placów zabaw, zagospodarowanie terenu wokół wymagających tego szkół)
3. Kontynuacja budowy świetlic wiejskich oraz modernizacja i doposażenie istniejących
4. Wyznaczenie terenu pod utworzenie infrastruktury dla różnych form aktywności ruchowej, np. park linowy, zewnętrzne siłownie
5. Kształtowanie przestrzeni publicznych w centrach wsi
6. Likwidacja barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo
7. Wzrost jakości usług kultury
8. Poprawa oferty kulturalnej
9. Poszukiwanie nowych, atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży i dorosłych, osób starszych i niepełnosprawnych
10. Poszerzenie istniejącej oferty kulturalnej (organizacja wystaw, koncertów, pikników, festynów) z uwzględnieniem włączenia w przedsięwzięcia osób niepełnosprawnych oraz starszych
11. Promocja czytelnictwa i uzupełnienie punktów bibliotecznych
12. Organizowanie lub uczestnictwo w przedsięwzięciach podtrzymujących tradycję narodową oraz ludową, pielęgnowanie polskości oraz rozwój świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej
13. Rozwój oferty sportowo - rekreacyjnej
14. Organizowanie aktywnych form wypoczynku dla mieszkańców gminy, w tym w szczególności dla dzieci i młodzieży bezpiecznego, atrakcyjnego wypoczynku letniego w postaci wycieczek, kolonii, półkolonii, obozów ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk zagrożonych patologią
15. Promocja sportu i aktywnego wypoczynku, wspieranie działalności klubów sportowych, zwiększenie ilości animatorów sportowych i trenerów
16. Wzmocnienie współpracy i przedsięwzięć społecznych lokalnie działających podmiotów sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego
17. Zwiększenie aktywności organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć edukacyjnych, kulturalnych i sportowych.

Cel operacyjny I. 3. Rozwój społeczeństwa informacyjnego

Informacja jest dzisiaj szczególnym dobrem niematerialnym (porównywalnym lub bardziej wartościowym nawet od dóbr materialnych) a dostępność i poziom rozwoju technologii teleinformatycznych stanowią jeden z podstawowych warunków rozwojowych.

Rozwój społeczeństwa informacyjnego stanowi priorytet wielu działań zawartych w Programach Operacyjnych finansowanych z funduszy strukturalnych, a także swoisty wyznacznik poziomu rozwoju regionalnego w odniesieniu do danej jednostki samorządu terytorialnego. Determinuje to konieczność wspierania działań związanych z tworzeniem i rozbudową regionalnych i lokalnych projektów sieci infrastruktury teleinformatycznej oraz upowszechniania wykorzystywania technologii społeczeństwa informacyjnego w funkcjonowaniu instytucji publicznych. Dla realizacji rozwoju społeczeństwa informacyjnego niezbędne są inwestycje w infrastrukturę techniczną. Jej rozbudowa przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców powiatu poprzez poprawę (a w niektórych przypadkach uzyskanie) dostępu do Internetu, telekomunikacji, polepszenia dostępu do informacji publicznej oraz publicznych i komercyjnych e-usług. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna stanowi jeden z czynników przesądzających o atrakcyjności inwestycyjnej i mieszkaniowej danego subregionu.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego I. 3 *Rozwój społeczeństwa informacyjnego*

1. Budowanie i upowszechnianie społeczeństwa informacyjnego
2. Poprawa wykorzystania TIK
3. Informatyzacja jednostek publicznych
4. Budowa stanowisk PIAP w miejscach strategicznych pod względem spędzania wolnego czasu przez mieszkańców, w placówkach kultury i oświaty, w Urzędzie Gminy itp.
5. Współdziałanie w zakresie umożliwienia rozwoju e-administracji, e-edukacji, e-zdrowia, e-bezpieczeństwa
6. Realizacja programu informatyzacji szkół
7. Rozwój usług i poprawa infrastruktury na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu
8. Zapewnienie dostępu do szerokopasmowego Internetu w miejscowościach, które go nie posiadają

Obszar II

GOSPODARKA LOKALNA

Cel strategiczny II

Rozwój innowacyjnej i efektywnej gospodarki wielosektorowej

cel operacyjny II.1

- Wzrost konkurencyjności i rozwój potencjału gospodarczego gminy

cel operacyjny II.2

- Wsparcie rozwoju zrównoważonego rolnictwa – ekologia i przetwórstwo

cel operacyjny II.3

- Opracowanie i wdrożenie spójnego systemu promocji gospodarczej, inwestycyjnej i turystycznej gminy

Cel strategiczny II Rozwój innowacyjnej i efektywnej gospodarki wielosektorowej

Jednym z podstawowych celów rozwojowych Gminy Ełk jest rozwój innowacyjnej gospodarki uwarunkowanej przez szereg czynników determinujących się wzajemnie w danym obszarze strategicznym i wpływających na budowę pozycji regionu atrakcyjnego dla inwestycji oraz korzystającego z wiedzy, aktywności zawodowej i przedsiębiorczości mieszkańców. Sfera zagospodarowania przestrzeni w Gminie Ełk wymaga reorganizacji, co polegać będzie na wskazaniu takiego przeznaczenia terenów, które w sposób zasadniczy będzie określało przyszły typ i charakter przestrzeni gminy z zachowaniem ładu ekologicznego. Koniecznym jest podjęcie działań mających na celu pozyskanie inwestorów oraz stworzenie im „przyjaznych” warunków do realizacji inwestycji. Działania, które będą miały na to decydujący wpływ to m.in. zabezpieczenie terenów pod budownictwo letniskowe, hoteli i pensjonatów, aktualizacja planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie nowych terenów pod działalność gospodarczą i przygotowanie ich do inwestycji.

Brak perspektyw rozwoju dochodowego rolnictwa na terenie gminy Ełk, której blisko 55% obszaru stanowią użytki rolne, stanowi wyzwanie dla władz gminy celem zwiększenia aktywności mieszkańców w sferze podjęcia działalności w rolnictwie wysokospecjalistycznym w tym przetwórstwie rolnym czy też turystyce wiejskiej i agroturystyce. Niezmiernie ważnym, oprócz działań inwestycyjnych, zadaniem gminy będzie także stymulowanie rozwoju i wzrost konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, opartej o nowoczesne technologie.

Cel operacyjny II. 1. Wzrost konkurencyjności i rozwój potencjału gospodarczego gminy

W kontekście rozwoju gospodarczego JST szczególne znaczenie ma dobrze przygotowana oferta inwestycyjna. Wszelkie działania w tym zakresie podejmowane przez lokalny samorząd terytorialny w porozumieniu z partnerami zarówno publicznymi jak i prywatnymi powinny przyczyniać się do powstawania kompleksów gospodarczo – inwestycyjnych z dostępną podstawową infrastrukturą techniczną. W obecnej strukturze gospodarczej Gminy Ełk dominują mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, przy czym wskaźnik przedsiębiorczości nie jest wysoki. Na terenie gminy brakuje również dużych

przedsiębiorstw. Istotne staje się pobudzenie funkcjonujących firm do dalszego rozwoju poprzez m.in. zapewnienie wsparcia instytucjonalnego, systemu szkoleń i doradztwa oraz stworzenie platformy wymiany informacji z przedsiębiorcami. Dużym motorem gospodarki będzie również utworzenie na terenie gminy centrum usług, handlu, gastronomii i rzemiosła. Realizacja tego zadania, które opierać się będzie na aktywnym poszukiwaniu inwestorów, zawierać będzie element wdrożenia nowoczesnych technologii, który wygeneruje możliwość lokowania kolejnych działalności gospodarczych na terenie gminy. Determinantem przesądzającym o atrakcyjności inwestycyjnej gminy jest bliskość dużego rynku oraz dobra dostępność komunikacyjna. Realizacja tego zadania podniesie koniunkturę gospodarki gminy oraz przyczyni się do rozwoju kapitału intelektualnego.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego II.1. *Wzrost konkurencyjności i rozwój potencjału gospodarczego gminy*

1. Program wsparcia mikro przedsiębiorczości i małej przedsiębiorczości
2. Nawiązanie współpracy międzygminnej w zakresie budowy systemu doradztwa dla przedsiębiorców
3. Tworzenie i rozwój instytucji otoczenia biznesu
4. Budowa nowych i rozbudowa istniejącego zaplecza badawczo – rozwojowego służącego działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, laboratoriów do badań specjalistycznych
5. Rozwój przedsiębiorczości w kierunku inteligentnych specjalizacji
6. Wprowadzenie nowych innowacyjnych technologii w przedsiębiorstwach
7. Wspieranie przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych w pozyskiwaniu środków unijnych
8. Stymulowanie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy centrum usług handlu, gastronomii i rzemiosła poprzez aktywne poszukiwanie inwestorów
9. Inwentaryzacja gruntów, bazy lokalowej, infrastruktury towarzyszącej mającej potencjał do wykorzystania i inwestycji w działalności gospodarczej w celu uwzględnienia jej w ofercie inwestycyjnej
10. Tworzenie i aktualizacja miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie nowych terenów pod działalność gospodarczą
11. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych pod rozwój przedsiębiorczości
12. Przygotowanie nowych terenów inwestycyjnych wzdłuż dróg krajowych nr 16 i 65 w EOF
13. Stworzenie wspólnego dla EOF Punktu/Centrum Obsługi Inwestorów
14. Budowa lotniska lokalnego w podregionie ełckim
15. Realizacja projektów Via Baltica i Rail Baltica

Cel operacyjny II. 2. Wsparcie rozwoju zrównoważonego rolnictwa – ekologia i przetwórstwo

Działalność inwestycyjna stwarza możliwości rozwoju nowoczesnych branż gospodarczych, jednak niezbędne jest zainteresowanie ze strony inwestorów oraz przygotowana infrastruktura gospodarcza. Wzrost innowacyjności i konkurencyjności lokalnej gospodarki w obecnej sytuacji powinien realizować się w takich branżach gospodarczych, jakie obecnie dominują w gminie. Jedną z tych branż jest rolnictwo i przetwórstwo rolne. Ze względu na rolniczy charakter Gminy Ełk do tej pory jednym z głównych obszarów gospodarczej aktywności było rolnictwo, które charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem. Wiodącym kierunkiem produkcji rolniczej jest uprawa zbóż oraz ziemniaków. Wspieranie wielofunkcyjności i specjalizacji w rolnictwie oraz kreowanie markowych produktów rolnych z gminy Ełk może być szansą na zwiększenie konkurencyjności gospodarstw rolnych.

Rozwój rolnictwa ekologicznego (produkcja naturalnych i zdrowych produktów) również stanowi pewną alternatywę dla rozdrobnionego rolnictwa, nieposiadającego warunków dla upraw wysokotowarowych. Działania z tego zakresu również zależą od popytu na te produkty, który jednak z roku na rok rośnie (w dużych ośrodkach miejskich, w ośrodkach turystycznych). Kierunek interwencji w tym zakresie skupiać się będzie na stymulowaniu działań mających na celu utworzenie na terenie gminy strefy wysokorozwiniętego, wyspecjalizowanego rolnictwa poprzez transfer nowych technologii opartych na kapitale intelektualnym. Rozwiązaniem może być również stymulowanie rozwoju powiązań kooperacyjnych pomiędzy producentami rolnymi. W ramach wsparcia rolnictwa konieczne jest podjęcie działań w kierunku kompleksowej edukacji rolników, profesjonalnego doradztwa, modernizacji gospodarstw rolnych oraz wskazania i promocji kierunków rozwoju (rolnictwo ekologiczne, promocja upraw na cele przemysłowe i energetyczne). Żywność ekologiczna, zdrowa w połączeniu z nową ofertą turystyczną może stanowić innowacyjne rozwiązanie napędu ekonomicznego. Producenci rolni podejmując współpracę z obiektami turystycznymi nie tylko podnieśliby jakość usług turystycznych, ale również rozpoczęliby budowę marki i promocję lokalnej produkcji rolnej.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego II.2. Wsparcie rozwoju zrównoważonego rolnictwa – ekologia i przetwórstwo

1. Stymulowanie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy strefy wysokorozwiniętego rolnictwa
2. Rezerwacja terenów pod działalność usługowo – handlową

3. Promowanie przedsiębiorczości w rolnictwie i gospodarstwach
4. Wspieranie modernizacji infrastruktury rolniczej oraz utworzenie systemu szkoleń dla rolników z zakresu nowoczesnych technologii i potencjalnych źródeł ich finansowania
5. Wsparcie rozwoju usług rolno – spożywczych, handlu i rzemiosła wysokiej jakości poprzez promocję nowoczesnych technologii
6. Wspieranie edukacji rolników na temat opłacalności produkcji rolniczej poprzez prowadzenie profesjonalnego doradztwa
7. Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa żywności wysokiej jakości oraz markowych (regionalnych) produktów żywnościowych
8. Promowanie pozarolniczych form działalności gospodarczej (agroturystyka, produkcja odnawialnych źródeł energii, itd.)
9. Promocja i wsparcie dla postępu biologicznego w rolnictwie, w tym dla hodowli ras lokalnych, uprawy rzadkich (lokalnych) odmian owoców, itp.
10. Pomoc w poszukiwaniu rynków zbytu
11. Stymulowanie rozwoju powiązań kooperacyjnych pomiędzy producentami rolnymi

Cel operacyjny II. 3. Opracowanie i wdrożenie spójnego systemu promocji gospodarczej, inwestycyjnej i turystycznej gminy

Współcześnie, w erze informacji, którą cechuje konkurencja, gwałtowność i szybkość modyfikacji oraz działanie w warunkach ciągłej niepewności, rośnie znaczenie działań informacyjno-promocyjnych w ramach określonej specjalizacji. Promocja gminy staje się zatem jednym z zasadniczych sposobów (narzędzi) wspierania rozwoju gminy. Grono interesariuszy jest bardzo szerokie: począwszy od mieszkańców gminy i podmiotów społecznych oraz gospodarczych, działających na jej terenie, poprzez inwestorów i turystów, którzy istotni są w kontekście przyjętych kierunków rozwoju, po podmioty, instytucje, organizacje i mieszkańców innych gmin, jak również wprost inne jednostki samorządu terytorialnego. Wyzwaniem dla Gminy Ełk jest więc intensyfikacja działań informacyjno-promocyjnych, przedstawiających walory przyrodnicze, turystyczno-rekreacyjne, historyczno-kulturowe, inwestycyjne i rezydencjonalne zgodne z określoną specjalizacją, we współpracy z partnerami wewnątrz gminnymi oraz lokalnymi i ponadlokalnymi, jako element (sprawnego i skutecznego) zintegrowanego zarządzania rozwojem.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego II. 3 Opracowanie i wdrożenie spójnego systemu promocji gospodarczej, inwestycyjnej i turystycznej gminy

1. Opracowanie i wdrożenie Strategii Promocji Gminy Ełk
2. Stworzenie spójnej, kompleksowej oferty turystycznej z uwzględnieniem turystyki kulturowej, aktywnej, rekreacyjnej, specjalistycznej jak również konferencyjnej Promocja i upowszechnianie profesjonalnej i konkurencyjnej oferty inwestycyjnej i rekreacyjnej gminy (strona internetowa gminy, broszury informacyjne i inne)
3. Przygotowanie przyjaznej polityki podatkowej dla inwestorów chcących prowadzić działalność hotelarską, gastronomiczną, usługową i inną
4. Współpraca z podmiotami branży turystycznej, sąsiednimi, wojewódzkimi i centralnymi punktami informacji turystycznej w celu efektywnej dystrybucji oferty
5. Współpraca z ościennymi i zagranicznymi samorządami, partnerami sektora gospodarczego i pozarządowego
6. Promocja gospodarcza i turystyczna MOF Ełk
7. System promocji wewnętrznej
8. Lobbing strategiczny
9. Rozwój nowych produktów turystycznych (w tym sieciowych)
10. Wykorzystanie potencjału lokalnych zespołów śpiewaczych, a także zdefiniowanych produktów turystycznych do promocji turystycznej gminy
11. Wypracowanie modelu markowych imprez cyklicznych jako atrakcji turystycznej
12. Ełcki Obszar Funkcjonalny – Zintegrowana sieć ścieżek rowerowych
13. Budowa ścieżek turystycznych w powiązaniu z istniejącymi (tras Nordic Walking, rozbudowa istniejących szlaków rowerowych, konnych, pieszych, kajakowych i innych)
14. Współpraca z partnerami w zakresie zagospodarowania terenu wokół zbiorników wodnych pod kątem turystyki i rekreacji (przystań, wiaty, miejsca integracji i rekreacji, miejsca na ogniska i inne)
15. Wspieranie rozwoju infrastruktury turystyczno - rekreacyjnej, bazy noclegowej oraz gastronomicznej
16. Wspieranie rozwoju oferty usługowej wzdłuż szlaków turystycznych,
17. Budowa punktów widokowych, parkingów w pobliżu tras turystycznych w miejscach atrakcyjnych krajobrazowo
18. Poprawa oznakowania atrakcji turystycznych gminy oraz dróg dojazdowych
19. Uczestnictwo w krajowych i regionalnych targach turystycznych, konkursach, przeglądach
20. Subregionalny ośrodek analiz i rozwoju

Obszar III

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

**Cel strategiczny
III**

Utrzymanie wysokiego standardu infrastruktury technicznej i ochrona środowiska naturalnego

cel operacyjny
III.1

- Ochrona dziedzictwa przyrodniczego

cel operacyjny
III.2

- Dalsza rozbudowa systemów wodno – kanalizacyjnych i infrastruktury drogowej

cel operacyjny
III.3

- Rozwój edukacji ekologicznej obywateli

Cel strategiczny III Utrzymanie wysokiego standardu infrastruktury technicznej i ochrona środowiska

Zapewnienie dobrego stanu środowiska naturalnego jest jednym z istotniejszych obszarów działania jednostki samorządu terytorialnego jaką jest gmina. Mieszkańcy lepiej czują się w gminie o czystym, zadbanym, pozbawionym zanieczyszczeń środowisku. Walory przyrodnicze i środowiskowe mogą być atutem, który zachęci turystów do odwiedzania gminy, a potencjalnych mieszkańców do osiedlania się na jej obszarze. W czasach szybkiego rozwoju wysokiej technologii, masowej produkcji oraz wzrastającej liczby ludności, która przyczynia się do masowego korzystania z zasobów środowiska naturalnego szczególny nacisk kładzie się właśnie na odpowiednie korzystanie z tych zasobów, co wiąże się przede wszystkim z działaniami w kierunku zmiany poglądu społeczeństwa. Jest to także jeden z najważniejszych obszarów współpracy państw Unii Europejskiej, ponieważ kwestie środowiskowe są jednym z najważniejszych czynników rozwoju gospodarczego. Dlatego tak ważne jest zwiększanie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców w zakresie ochrony zasobów naturalnych, przeciwdziałaniu nadmiernej emisji zanieczyszczeń poprzez m.in. sprawny monitoring zmian o katastrofalnym znaczeniu dla środowiska oraz zwiększeniu wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, które nie dość, że prowadzą do niezależności energetycznej gospodarki to także cechują się powszechnym dostępem i nieograniczonymi zasobami. Zwiększenie świadomości ekologicznej wiąże się również z edukowaniem społeczeństwa w zakresie gospodarki odpadami i kształtowaniem postaw prokonsumenckich m.in. kształtowanie zachowań związanych z odpowiednią segregacją śmieci.

Cel operacyjny III. 1. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego

Wybierając ścieżkę rozwoju opartą na rozwoju gospodarki lokalnej należy pamiętać o zaplanowaniu działań z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju, czyli takich które umożliwią zachowanie dobrej jakości środowiska przyrodniczego w gminie Ełk, przy jednoczesnym rozwoju sfery gospodarczej. Istotnym elementem infrastruktury ochrony środowiska, są odnawialne źródła energii, które stopniowo zyskują coraz większą popularność ze względu na konieczność dostosowania się Polski do norm Unii Europejskiej w odsetku energii pozyskiwanej z OZE. Rosnący popyt na energię oraz jej rosnące ceny, a przede wszystkim zanieczyszczenie środowiska są determinantem trendu intensyfikacji działań mających na celu zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii na całym

świecie. Odnawialne źródła energii uzyskiwane z niekopalnych źródeł energii (wody, wiatru, promieniowania słonecznego, energia wytwarzana z biomasy stałej, biogazu i biopaliw), które mają techniczną możliwość zastosowania na terenie gminy powinny być promowane i wspierane, ponieważ są jak dotąd najskuteczniejszą metodą wpływającą na ochronę klimatu. Ważnym zadaniem będzie również racjonalna gospodarka odpadami, ich zbiórka, transport, odzysk, unieszkodliwianie w przypadku braku możliwości zastosowania procesów recyklingu, a także dążenie do usprawnienia całego procesu oraz jego ciągły monitoring. W czasie, kiedy obowiązek „śmieciowy” został przeniesiony na gminy ważne jest, aby podjąć próbę edukacji mieszkańców w tym zakresie oraz wesprzeć przedsięwzięcia i inicjatywy związane z ekologią i ochroną środowiska.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego III. 1. *Ochrona dziedzictwa przyrodniczego*

1. Tworzenie warunków dla wzrostu udziału energii wytwarzanej z użyciem odnawialnych źródeł (małe elektrownie wodne, solarne i wiatrowe)
2. Wspieranie inwestycji z zakresu wykorzystywania alternatywnych źródeł energii
3. Efektywna promocja pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych
4. Działania zmierzające do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do środowiska
5. Promocja i wspieranie ekologicznych przedsięwzięć inwestycyjnych
6. Rekultywacja terenów przyrodniczo zdegradowanych
7. Przeprowadzenie termomodernizacji budynków
8. Program kompleksowej oprawy efektywności energetycznej i redukcji emisji CO₂ budynków użyteczności publicznej
9. Program kompleksowej oprawy efektywności energetycznej i redukcji emisji CO₂ budynków mieszkalnych
10. Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczych oraz budowa lokalnych systemów zbiorowego zaopatrzenia w ciepło
11. Wymiana przestarzałych urządzeń grzewczych
12. Wdrożenie zarządzania energią w jednostkach samorządowych
13. Program usuwania azbestu
14. Rewitalizacja obiektów zabytkowych
15. Poprawa efektywności oświetlenia drogowego
16. Rozbudowa sieci transportu publicznego na obszarze EOF
17. Wymiana taboru komunikacji publicznej na niskoemisyjne
18. Ochrona ujęć wody
19. Rozwój sieci rozproszonych (zbiorczych i indywidualnych) oczyszczalni ścieków

20. Wsparcie mieszkańców w budowie przydomowych oczyszczalni ścieków, a także uzupełniających sieci wodociągowych i sanitarnych
21. Rekultywacja systemów melioracyjnych
22. Rewitalizacja zbiorników i cieków wodnych, kanałów
23. Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wodnymi
24. Egzekwowanie od właścicieli nieruchomości czyszczenia rowów i przepustów wodnych
25. Poprawa systemu gospodarki odpadami
26. Odpowiedni odbiór, sortowanie, składowanie i unieszkodliwianie odpadów
27. Wspieranie procesów utylizacji odpadów szkodliwych
28. Zwiększanie udziału recyklingu
29. Wyeliminowanie nielegalnego składowania odpadów na tzw. „dzikich wysypiskach”

Cel operacyjny III. 2 Dalsza rozbudowa systemów wodno – kanalizacyjnych i infrastruktury drogowej

Infrastruktura drogowa, mimo uzyskania znacznej poprawy jakości nadal wymaga poniesienia nakładów inwestycyjnych w miejscach, gdzie jej stan jest wciąż niezadowalający oraz ciągłej modernizacji. Ważnym aspektem pozostaje dbałość o lokalny układ drogowy (drogi gminne) oraz współpraca z innymi zarządcami dróg (drogi powiatowe, wojewódzkie) w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej. Koniecznym jest również dążenie do budowy nowej infrastruktury drogowej w miejscach o potencjale inwestycyjnym wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Działania te są istotne z punktu widzenia zapewniania dobrych warunków życia, atrakcyjności osadniczej i inwestycyjnej gminy. Infrastruktura drogowa otwiera nowe tereny osadnicze i inwestycyjne, a jej jakość świadczy o poziomie rozwoju jednostki samorządu terytorialnego. Gmina Ełk kontynuować będzie działania zaspakajające potrzeby mieszkańców w zakresie dostawy wody poprzez zwiększenie dostępu do sieci wodociągowej oraz w zakresie odbioru ścieków poprzez zwiększenie dostępu do sieci kanalizacyjnej. Ważna jest również poprawa jakości wód powierzchniowych dzięki zmniejszeniu ilości ścieków odprowadzanych bez oczyszczania do środowiska. Kolejną istotną kwestią jest budowa stacji uzdatniania wody. Usprawnienie procesu uzdatniania i dezynfekcji oznacza poprawę jakości wody.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego III. 2. Dalsza rozbudowa systemów wodno – kanalizacyjnych i infrastruktury drogowej

1. Kontynuacja budowy, rozbudowy i modernizacji systemów wodociągowych i kanalizacyjnych na terenie Gminy Ełk
2. Budowa sieci wodno – kanalizacyjnej na trasie Ełk– Szeligi – Buczki – Sędki – Lega – Chęłchy – Przykopka oraz Mrozy W. - Sordachy – Koziki –Giże.
3. Budowa Stacji Uzdatniania Wody w Nowej Wsi Ełckiej
4. Modernizacja Oczyszczalni Ścieków w Nowej Wsi Ełckiej
5. Budowa, przebudowa dróg
6. Przebudowa drogi gminnej publicznej nr 177099 N (ul. Olsztyńska) w m. Ełk Osada wraz ze skrzyżowaniem z drogą krajową nr 16
7. Modernizacja i poprawa stanu technicznego istniejącej gminnej infrastruktury drogowej
8. Uczestnictwo w przebudowie dróg powiatowych i wojewódzkich przy współpracy z zarządcami tych dróg
9. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych - budowa infrastruktury drogowej wraz z infrastrukturą towarzyszącą
10. Budowa i modernizacja infrastruktury towarzyszącej: chodników, oświetlenia ulicznego
11. Modernizacja i poprawa oznakowania istniejących i budowa nowych ścieżek rowerowych

Cel operacyjny III. 3. Rozwój edukacji ekologicznej obywateli

Świat potrzebuje obywateli elastycznych, łatwo dostosowujących się do zmian zachodzących w środowisku, którzy będą w stanie podołać problemom w zakresie środowiska i rozwoju oraz zmianom zachodzącym podczas przechodzenia do społeczeństwa zrównoważonego. Należy zwiększyć wrażliwość ludzi i ich zaangażowanie w proces poszukiwania rozwiązań dotyczących problemów środowiska i rozwoju. Edukacja kształtuje świadomość, jeśli chodzi o kwestie środowiska i etykę, wartości i postawy, umiejętności i zachowania potrzebne do zrównoważonego rozwoju. W celu osiągnięcia tego zamierzenia edukacja powinna obejmować nie tylko środowisko fizyczne i biologiczne, lecz także zagadnienia środowiska społeczno-gospodarczego oraz rozwój człowieka.

Kierunki działań i zadania w ramach celu operacyjnego III. 3. *Rozwój edukacji ekologicznej obywateli*

1. Podnoszenie świadomości ekologicznej mieszkańców
2. Program edukacji ekologicznej mieszkańców i turystów
3. Program edukacji energetycznej mieszkańców
4. Wspieranie działań mających na celu ochronę środowiska przyrodniczego i krajobrazu
5. Organizowanie akcji promujących zasoby ekologii i zdrowy styl życia
6. Organizacja akcji informacyjnych
7. Edukacja ekologiczna od najmłodszych lat szkolnych
8. Organizacja zajęć terenowych dla uczniów placówek oświatowych w ekologicznych gospodarstwach rolnych
9. Upowszechnianie nowego systemu gospodarki odpadami
10. Organizowanie corocznych akcji typu „Sprzątanie świata”

3. Potencjalne źródła finansowania – nowa perspektywa

Opracowanie Strategii Rozwoju Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020 zbiega się z etapem przygotowań i uzgodnień do nowego okresu programowania Unii Europejskiej. Perspektywy finansowa UE 2014-2020 to okres nowych wyzwań dla jednostek samorządu terytorialnego a posiadanie nakładów finansowych, to jeden z ważniejszych warunków osiągnięcia założonych celów Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020.

Głównym źródłem finansowania ujętych w Strategii zadań będą własne środki finansowe pochodzące z budżetu jednostki, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok.

Pozostałe formy finansowania stanowić będą:

1. Poza gminne środki publiczne:

- subwencje oraz dotacje celowe na dofinansowanie zadań własnych,
- środki pozabudżetowe:

a) Państwowe Fundusze Celowe udzielane w postaci dotacji, pożyczek i refundacji:

- ✓ Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów;
- ✓ Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej;
- ✓ Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
- ✓ Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- ✓ Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

b) Agencje Rządowe:

- ✓ Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dotacje na infrastrukturę, pożyczki na tworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych);
- ✓ Krajowy Fundusz Mieszkaniowy (dotacje, preferencyjne kredyty na infrastrukturę techniczną, towarzyszącą budownictwu mieszkaniowemu, odnowienie budynków mieszkalnych i infrastruktury po powodzi);
- ✓ Inne.

2. Strategie i programy rządowe:

- ✓ Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
- ✓ Strategia Rozwoju Transportu
- ✓ Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
- ✓ Strategia Sprawne Państwo
- ✓ Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego
- ✓ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie
- ✓ Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej
- ✓ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa
- ✓ Program wsparcia budownictwa socjalnego ze środków Funduszu Dopłat;
- ✓ Program dopłat do oprocentowania kredytów na usuwanie skutków powodzi;
- ✓ Program „Radosna szkoła” realizowany jest w latach 2009-2014;
- ✓ Program „Cyfrowa szkoła”;
- ✓ Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych
- ✓ Inne (np. Granty i konkursy ministerialne)

3. Programy finansowane z Unii Europejskiej:

Kluczowe:

- ✓ **Regionalny Program Operacyjny Województwa Warmińsko – Mazurskiego (RPO WM)** (wszystkie rodzaje infrastruktury, w tym drogowa, zdrowotna, edukacyjna, kulturalna i sportowa, informatyczna, rozwój przedsiębiorczości, promocja gospodarcza i turystyczna itp.);

- ✓ **Program Operacyjny Wiedza, Edukacja i Rozwój (PO WER)** (np. rozwój zasobów ludzkich - szkolenia, doradztwo, wsparcie na rynku pracy; partnerstwo lokalne, kształtowanie postaw społecznych, wsparcie organizacji pozarządowych, wsparcie dla przedsiębiorstw, wsparcie instytucji otoczenia biznesu, itp.);
- ✓ **Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW)** (np. infrastruktura wodno-kanalizacyjna, gospodarka odpadami, agroturystyka, dziedzictwo kulturowe wsi, lokalne grupy działania itp.);
- ✓ **Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (PO IiŚ)** (np. ponadlokalne projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, i gospodarki odpadami, zmniejszenie emisyjności gospodarki itp.);
- ✓ **Program Operacyjny Inteligentny Rozwój (PO IR)** (np. wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach, działalność B+R itp.);
- ✓ **Program Operacyjny Polska Cyfrowa (PO PC)** (np. zapewnienie powszechnego dostępu do szybkiego internetu, budowa e-administracji, cyfrowa aktywizacja społeczeństwa itp.).

Inne:

- ✓ Konkursy i granty na poziomie Komisji Europejskiej
- ✓ Norweski Mechanizm Finansowy oraz Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. fundusze norweskie i fundusze EOG)

4. System monitoringu i ewaluacji Strategii

Procedura wdrażania, monitorowania i aktualizacji to działania niezbędne dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020 będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostaną warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji zapisów Strategii w odniesieniu do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego.

Osiągnięcie wyznaczonych celów możliwe będzie poprzez strategiczną współpracę partnerów lokalnych skupionych wokół celów strategicznych i zadań zaproponowanych w Strategii. Taka współpraca stanowi warunek konieczny dla powodzenia strategicznej misji Gminy Ełk.

Monitoring

Wszystkie działania w ramach Strategii Zrównoważonego Rozwoju Gminy Ełk na lata 2014-2020 zostaną objęte monitoringiem, który dostarczy danych obrazujących postęp we wdrażaniu programu oraz umożliwi ocenę jego wykonania.

Monitoring realizacji ustaleń strategii ma na celu wykrywać tendencje i zdarzenia mogące mieć negatywny wpływ na skalę i tempo realizacji założonych celów strategicznych, a także umożliwiać poprzez odpowiednio dobrany system mierników badanie stopnia zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

Wdrażanie strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Realizacja poszczególnych zadań prowadzona będzie przez Wójta Gminy Ełk przy pomocy pracowników odpowiedzialnych za poszczególne zadania w urzędzie.

Monitorowanie, by stać się skutecznym narzędziem w procesie wdrażania Strategii musi charakteryzować się następującymi zasadami:

- ✘ **Wiarygodność** – informacja musi być wiarygodna i musi opierać się na niepodważalnych danych. Niedokładne dane systemu monitorowania mogą spowodować podjęcie niewłaściwych działań korygujących.
- ✘ **Aktualność** – informacje muszą być zbierane, przekazywane i oceniane w sposób ciągły, który umożliwia podjęcie na czas działań korygujących oraz stosownych korekt w momencie aktualizacji strategii.

Założenia ujęte w Strategii realizowane będą poprzez:

1. nadzór nad realizacją działań operacyjnych w oparciu o sprawozdania i bieżące wnioski Zespołu ds. monitorowania Strategii powołanego uchwałą Wójta Gminy;
2. podejmowanie czynności, zmierzających do zapewnienia środków finansowych na przyjęte do realizacji działania operacyjne, a w szczególności: uwzględnianie zadań wynikających ze Strategii w projekcie budżetu Gminy, Wieloletniej Prognozie Finansowej, Wieloletnim Planie Inwestycyjnym, oraz pozyskiwanie pozabudżetowych źródeł finansowania, np. funduszy z programów unijnych, wkładu własnego inwestorów zewnętrznych itp.;
3. nawiązanie współpracy z partnerami w realizacji działań operacyjnych, wymagających zaangażowania innych podmiotów, między innymi organów samorządowych gmin lub innych powiatów, samorządu województwa, instytucji naukowych i państwowych, instytucji administracji publicznej, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców.

Ocena postępów we wdrażaniu Strategii będzie dokonywana w cyklu rocznym i będzie oparta o zestaw bazowych wskaźników. Poniżej zaprezentowano wybrane rodzaje

rekomendowanych wskaźników, dostosowując ich charakter do rodzaju monitorowanego celu. Wskaźniki te mogą podlegać modyfikacji. Wyniki oceny będą prezentowane w postaci krótkiego raportu.

Tabela Mierniki celów operacyjnych Strategii

Cel strategiczny	Cel operacyjny	Mierniki	Źródła danych
I. Doskonalenie jakości usług publicznych i aktywizacja lokalnej społeczności	I. 1 Rozwój bazy instytucjonalnej i usług zdrowotnych oraz wzrost efektywności działań pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba zmodernizowanych placówek oświatowych ➤ Liczba godzin zajęć dodatkowych zorganizowanych w szkołach gminnych ➤ Liczba szkół, w których realizowane są zajęcia dodatkowe ➤ Liczba otwartych prywatnych punktów żłobkowych ➤ Liczba osób korzystających ze świadczeń Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ➤ Liczba wprowadzonych innowacji w sektorze ochrony zdrowia 	Szkoły, GOPS, badania własne
	I. 2 Zapewnienie atrakcyjnej oferty czasu wolnego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba wybudowanych obiektów instytucji sportowo - rekreacyjnych ➤ Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury kultury ➤ Liczba zorganizowanych wydarzeń kulturalnych ➤ Liczba organizacji pozarządowych prowadzących działalność w zakresie polityki społecznej 	badania własne
	I. 3 Rozwój społeczeństwa informacyjnego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba programów z zakresu budowania i upowszechniania społeczeństwa informacyjnego ➤ Liczba miejscowości z dostępem do szerokopasmowego Internetu 	badania własne

II Rozwój innowacyjnej i efektywnej gospodarki wielosektorowej	II. 1 Wzrost konkurencyjności i rozwój potencjału gospodarczego gminy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Powierzchnia nowouzbrojonych terenów inwestycyjnych (ha) ➤ Powierzchnia terenów gminnych przeznaczonych w planie zagospodarowania przestrzennego pod działalność gospodarczą (ha) ➤ Zmiana odsetka mikro i małych przedsiębiorstw w ogólnej liczbie podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy (%) ➤ Liczba inwestycji 	badania własne, GUS
	II. 2 Wsparcie rozwoju zrównoważonego rolnictwa – ekologia i przetwórstwo	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba wysoko specjalizowanych gospodarstw rolnych ➤ Liczba gospodarstw ekologicznych – pozycja w rankingu gmin województwa warmińsko - mazurskiego ➤ Liczba gospodarstw agroturystycznych 	badania własne, dane JST, MRiRW
	II. 3 Opracowanie i wdrożenie spójnego systemu promocji gospodarczej, inwestycyjnej i turystycznej gminy	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Wysokość środków przeznaczonych na promocję gminy ➤ Liczba projektów w partnerstwie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego ➤ Częstotliwość pojawiania się informacji na temat Gminy Ełk w mediach lokalnych i regionalnych ➤ Wysokość środków strukturalnych pozyskanych i wykorzystanych na rozwój gminy (zł). 	badania własne
III Utrzymanie wysokiego standardu infrastruktury technicznej i ochrona środowiska naturalnego	III. 1 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba wydanych decyzji administracyjnych na realizację inwestycji z zakresu wykorzystywania odnawialnych źródeł energii ➤ Liczba nowopowstałych przydomowych oczyszczalni ścieków ➤ Odpady komunalne zebrane selektywnie z odpadów komunalnych ogółem (%) ➤ Liczba inwestycji z zakresu termomodernizacji 	badania własne

	III. 2 Dalsza rozbudowa systemów wodno – kanalizacyjnych i infrastruktury drogowej	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Odsetek ludności korzystającej z kanalizacji sieciowej oraz wodociągów sieciowych (% ogółu mieszkańców) ➤ Długość nowo powstałych i zmodernizowanych dróg (km) ➤ Całkowity koszt inwestycji na drogach publicznych w gminie (zł); 	badania własne, GUS
	III. 3 Rozwój edukacji ekologicznej obywateli	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Liczba programów szkolnych z zakresu edukacji ekologicznej ➤ Liczba osób uczestniczących w organizowanych akcjach informacyjnych 	Szkoły, badania własne

Ewaluacja

Ewaluacja to obiektywna ocena projektu, programu lub polityki na wszystkich jego etapach, tj. planowania, realizacji i mierzenia rezultatów. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Często dotyczy ona procesu określenia wartości lub ważności działania, polityki lub programu.

Ważną kwestią, która wywiera wpływ na każdą ewaluację jest wybór kryteriów.

Kryteria ewaluacji stanowią pewien rodzaj standardów, według których dokonuje się oceny danego programu/strategii. Powinny być sformułowane jasno i precyzyjnie, ponieważ są pewnego rodzaju systemem wartości, do którego ewaluator odwołuje się na każdym etapie badań, wskazując to, co jest najistotniejsze z punktu widzenia Strategii oraz jej celów i efektów. Należy podkreślić, że każde zdarzenie może być ocenione skrajnie inaczej, gdy za kryterium oceny zostanie przyjęta inna wartość. Dlatego też, wybór kryteriów, które będą podstawą oceny ewaluowanej Strategii, wymaga każdorazowo ścisłej współpracy ewaluatora z Gminą Ełk (w przypadku ewaluacji zewnętrznej).

Poniżej przedstawiono kryteria ewaluacji rekomendowane przez Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne (PTE).

Najczęściej stosowane kryteria ewaluacji to:

1. Trafność (ang. *relevance*) – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele Strategii odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym konkretnym projektem (zadaniem) i/lub realnym potrzebom grup docelowych. Ustalone w wyniku zastosowania kryterium trafności wnioski wpływają na podjęcie decyzji o kontynuowaniu, modyfikacji lub całkowitym wstrzymaniu realizacji Strategii.

2. Efektywność (ang. *efficiency*) – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” Strategii, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych produktów i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas. Kryterium ma również zastosowanie przy porównywaniu ewaluowanych w ramach Strategii projektów z podobnymi projektami realizowanymi przez inne samorządy.

3. Skuteczność (ang. *effectiveness*) – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele strategiczne lub/i operacyjne zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte.

4. Użyteczność (ang. *utility*) – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia efekty Strategii odpowiadają rzeczywistym potrzebom. Dzięki zastosowaniu tego kryterium można ocenić, czy zmiany wywołane realizacją Strategii są korzystne z punktu widzenia różnych grup mieszkańców (np. ogół społeczności, biznesu, NGO, rolników, środowiska oświaty itd.). Należy wziąć pod uwagę różnice interesów poszczególnych grup. To co zostanie ocenione jako użyteczne dla jednej grupy, może nie być użytecznym z punktu widzenia innej grupy.

5. Trwałość (ang. *sustainability*) – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju gminy. Kryterium trwałości stosowane jest w ewaluacjach ex-post, ponieważ pozwala ocenić na ile zmiany wywołane oddziaływaniem Strategii są faktycznie trwałe i widoczne po zakończeniu wsparcia finansowego.

6. Oddziaływanie/wpływ (ang. *impact*) – kryterium to pozwala ocenić związek pomiędzy celami strategicznymi a celami operacyjnymi, tj. stopień, w jakim korzyści odniesione przez grupy docelowe miały szerszy wpływ na rozwój Gminy, mieszkańców i inne grupy społeczne (także w ujęciu ponadlokalnym, np. powiat).

W ramach zarządzania Strategią całościowa ewaluacja działań prowadzona będzie w układzie standardowym i składa się z trzech faz:

➤ **Ewaluacja on-going** (w trakcie, na bieżąco) – ma stale badać wewnętrzną spójność i zgodność wizji oraz celów strategicznych i operacyjnych. Ma koncentrować się ona na ocenie realizacji Strategii z punktu widzenia kryterium:

- ✓ trafności,
- ✓ efektywności,

- ✓ skuteczności.

Wnioski wynikające z ewaluacji on-going mogą prowadzić do:

- ✓ zmian w harmonogramie Strategii,
- ✓ weryfikacji zadań (zmiana, usunięcie, wprowadzenie nowych),
- ✓ zmiany celów operacyjnych,
- ✓ znaczącej aktualizacji konstrukcji celów i zadań Strategii.

Ewaluację on-going powinien przeprowadzać na bieżąco Urząd Gminy.

- **Ewaluacja mid-term** – realizowana jest w połowie wdrażania zaktualizowanej Strategii – na koniec 2018 roku. Ewaluacja poprzez poddanie analizie **kryterium oddziaływania/ wpływu** oraz **użyteczności**, dokonuje pierwszej oceny jakości realizacji Strategii i ocenia poczynione na etapie programowania założenia (cele). Pokazuje w jaki sposób założenia przekładane są na działania i w miejscu gdzie jest to konieczne wskazuje de facto konieczność dokonania korekt. Przez porównanie z sytuacją początkową pokazuje ewolucję kontekstu gospodarczego i społecznego, zmianę wśród grup docelowych oraz ocenia czy cele pozostają trafne. Może przyczynić się do pewnych modyfikacji realizacji interwencji oraz aktualizacji przyjętych założeń.

Ewaluacja mid-term powinna być przeprowadzona przez podmiot zewnętrzny w 2018 roku w postaci badań opinii publicznej, definiując aktualny poziom osiągnięcia celów Strategii (zdefiniowanie ewentualnych problemów we wdrażaniu).

- **Ewaluacja ex-post** – po zakończeniu realizacji Strategii – w zakresie podobnym do ewaluacji mid-term, poszerzonym o ocenę (przewidywanych) efektów długoterminowych związanych z osiągnięciem założonej wizji, misji oraz celów strategicznych – **kryterium trwałości**.

Ewaluacja ex-post powinna być przeprowadzona przez podmiot zewnętrzny na koniec wdrażania Strategii w 2020 roku w postaci badań opinii publicznej i określić w jakim stopniu zostały osiągnięte zaplanowane rezultaty.

Ponadto prowadzone mogą być dodatkowe ewaluacje częściowe odnoszące się do szczegółowych zagadnień, takich jak na przykład poszczególne zasady realizacji strategii, czy grupy docelowe. Rekomenduje się przeprowadzanie wszystkich typów ewaluacji z punktu widzenia oceny skuteczności działań i efektywności wydatkowania pieniędzy publicznych. Istotne z punktu widzenia wiarygodności i efektywności ewaluacji jest to, aby ewaluację mid-term i ex-post przeprowadzały podmioty zewnętrzne.